UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Přírodovědecká fakulta

katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Lenka Ludvíková

DESTINACE CESTOVNÍHO RUCHU ČESKA V MENTÁLNÍCH MAPÁCH

Diplomová práce

Praha 2006

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Dana Fialová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem předloženou práci zpracovala samostatně s využitím literatury a pramenů uvedených v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 1. května 2006

Touto cestou bych ráda věnovala poděkování své vedoucí diplomové práce RNDr. Daně Fialové Ph.D. za odborné rady a připomínky při tvorbě této práce a RNDr. Janě Spilkové za poskytnutí literatury týkající se behaviorální geografie.
Upřímné poděkování patří také všem účastníkům výzkumného šetření za jejich ochotu.
V neposlední řadě děkuji svým rodičům za podporu při studiu a Luboši Janákovi za revizi textu a psychickou podporu při vlastním psaní této práce.

OBSAH

Seznam tabulek 6
Seznam grafů 8
Seznam obrázků 9
Seznam příloh 10
Seznam zkratek 11

Abstract 12

1. Úvod 13

2. Diskuse literatury 15
2.1 Literatura zabývající se cestovním ruchem 15
2.2 Cestovní ruch v učebnicích pro základní a střední školy 17
2.3 Terminologie cestovního ruchu 20
2.4 Literatura zabývající se behaviorální geografií 24
2.4.1 Mentální mapy 29

3. Kognitivní vývoj a kognitivní mapování 31
3.1 Kognitivní vývoj 31
3.2 Kognitivní mapování 32
3.2.1 Výzkumy v kognitivním mapování 34
3.2.2 Kategorizace chyb vznikajících při kognitivním mapování 36

4. Metodika práce 37
4.1 Sběr dat 37
4.2 Práce s daty 38
4.2.1 Data získaná vlastním šetřením 38
4.2.2 Data z oblasti cestovního ruchu 38
4.3 Kategorizace dat 40
4.4 Vlastní výzkum 43
4.4.1 Analýza mentálních map z didaktického hlediska 43
4.4.2 Analýza destinací cestovního ruchu 47

5. Analýza mentálních map z didaktického hlediska **49**

5.1 Hodnocení tvaru mentálních map **50**

5.1.1 Hodnocení tvaru mentální mapy dle věku respondentů **50**

5.1.2 Hodnocení tvaru mentální mapy dle pohlaví respondentů **53**

5.1.3 Hodnocení tvaru mentální mapy dle místa bydliště respondentů .. **55**

5.2 Hodnocení lokace jednotlivých destinací cestovního ruchu Česka v mentální mapě **56**

5.2.1 Hodnocení lokace destinací cestovního ruchu Česka dle věku respondentů **57**

5.2.2 Hodnocení lokace destinací cestovního ruchu Česka dle pohlaví respondentů **58**

5.2.3 Hodnocení lokace destinací cestovního ruchu Česka dle místa bydliště respondentů **60**

5.2.4 Hodnocení lokace konkrétních destinací dle místa bydliště respondentů **63**

5.3 Porovnání výsledků žáků základní školy a žáků nižšího stupně víceletého gymnázia **68**

5.4 Hodnocení lokace míst a kvality map dle vzdělání rodičů **69**

6. Analýza destinací cestovního ruchu **70**

6.1 Hodnocení počtu uvedených destinací **71**

6.2 Destinace domácího cestovního ruchu **72**

6.2.1 Pořadí uvedených lokalit domácího cestovního ruchu dle typu školy **73**

6.2.2 Pořadí uvedených lokalit domácího cestovního ruchu dle místa bydliště respondentů **79**

6.3 Destinace zahraničního cestovního ruchu **85**

6.3.1 Pořadí uvedených lokalit zahraničního cestovního ruchu dle typu školy **86**

6.3.2 Pořadí uvedených lokalit domácího cestovního ruchu dle místa bydliště respondentů **92**

Závěr **98**

Seznam použité literatury **101**

Internetové zdroje dat **105**

Přílohy **106**

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Počet dotazovaných respondentů jednotlivých ročníků základních škol a nižších stupňů víceletých gymnázií 40

Tabulka 2: Počet respondentů jednotlivých ročníků středních škol 40

Tabulka 3: Celkový počet respondentů vysoké školy 41

Tabulka 4: Kategorie a podíl map dle hodnot expertního hodnocení 43

Tabulka 5: Kategorie mentálních map dle velikosti odchylky Kitchinova indexu 46

Tabulka 6: Kategorie mentálních map dle velikosti odchylky poměrového indexu 46

Tabulka 7: Pořadí lokalit dle počtu návštěvníků na 1 km^2 48

Tabulka 8: Hodnocení tvaru mapy dle věku respondentů 51

Tabulka 9: Hodnocení tvaru dle pohlaví respondentů a typu školy 54

Tabulka 10: Vývoj výsledného indexu tvaru mapy dle věku mužů a žen 55

Tabulka 11: Hodnocení tvaru mapy dle místa bydliště a typu školy 56

Tabulka 12: Podíl chybně lokalizovaných míst v mapě dle ročníku a typu školy 58

Tabulka 13: Podíl chybně lokalizovaných míst dle pohlaví respondentů a typu školy 59

Tabulka 14: Podíl chybně lokalizovaných míst dle pohlaví respondentů a dle ročníku studia 59

Tabulka 15: Hodnocení správnosti lokace dle místa bydliště a typu školy 61

Tabulka 16: Srovnání průměrné vzdálenosti od center regionů mezi deseti nejčastěji chybně lokalizovanými místy a třiceti nejčastěji uváděnými místy 62

Tabulka 17: Srovnání podílu chybně lokalizovaných míst s podprůměrnou a míst s nadprůměrnou vzdáleností do center regionu 63

Tabulka 18: Nejčastěji chybně lokalizovaná místa v mapách respondentů z Prahy 64

Tabulka 19: Nejčastěji chybně lokalizovaná místa v mapách respondentů z Brna 65

Tabulka 20: Nejčastěji chybně lokalizovaná místa v mapách respondentů z Ostravska 66

Tabulka 21: Porovnání výsledků kvality map žáků základní školy a žáků víceletého gymnázia 68

Tabulka 22: Závislost kvality map na vzdělání rodičů respondenta 69

Tabulka 23: Podíl respondentů dle počtu zakreslených lokalit pro DCR a ZCR 71

Tabulka 24: Pořadí nejnavštěvovanějších destinací z hlediska DCR 73

Tabulka 25: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit DCR žáky ZŠ 74

Tabulka 26: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit DCR studenty SŠ 76

Tabulka 27: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit DCR studenty VŠ 77

Tabulka 28: Celkové zhodnocení určených míst DCR dle typů škol 78
Tabulka 29: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit DCR dle respondentů z Prahy 80
Tabulka 30: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit DCR dle respondentů z Brna 82
Tabulka 31: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit DCR dle respondentů z Ostravska 83
Tabulka 32: Celkové zhodnocení určených míst DCR dle regionů 84
Tabulka 33: Pořadí nejpropagovanějších lokalit cestovního ruchu Česka v zahraničí 85
Tabulka 34: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit ZCR žáky ZŠ 87
Tabulka 35: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit ZCR studenty SŠ 88
Tabulka 36: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit ZCR studenty VŠ 90
Tabulka 37: Pořadí nejvíce propagovaných míst a Krkonoš dle typů škol 91
Tabulka 38: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit ZCR dle pražských respondentů 93
Tabulka 39: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit ZCR dle respondentů z Brna 94
Tabulka 40: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit ZCR dle respondentů z Ostravska 95
Tabulka 41: Pořadí nejvíce propagovaných míst a Krkonoš dle regionů 96

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Podíl respondentů dle stupně školy 41

Graf 2: Podíl respondentů dle ročníku školy 41

Graf 3: Podíl respondentů dle pohlaví 42

Graf 4: Podíl respondentů dle pohlaví a typu školy 42

Graf 5: Podíl respondentů základních a středních škol dle místa bydliště 42

Graf 6: Podíl kategorií výsledného indexu tvaru mapy dle typu školy a ročníku 53

Graf 7: Vývoj výsledného indexu tvaru mapy dle věku mužů a žen 54

Graf 8: Podíl chybně lokalizovaných míst v mapě dle ročníku a typu školy 58

Graf 9: Podíl chybně lokalizovaných míst dle pohlaví respondentů a dle ročníku studia 59

Graf 10: Podíl respondentů jednotlivých typů škol, kteří splnili požadovaný počet zakreslených lokalit pro DCR a ZCR 72

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Příklady čtyř kategorií map dle expertního hodnocení 44

Obrázek 2: Nejdelší horizontální osa a měřená vertikální osa mapy 45

Obrázek 3: Nejčastěji chybně lokalizovaná místa v mapách respondentů z Prahy 64

Obrázek 4: Nejčastěji chybně lokalizovaná místa v mapách respondentů z Brna 65

Obrázek 5: Nejčastěji chybně lokalizovaná místa v mapách respondentů z Ostravska 66

Obrázek 6: Nejčastěji chybně zakreslované lokality v mentálních mapách všech respondentů 68

Obrázek 7: Nejčastěji uvedené lokality DCR žáky ZŠ a skutečně navštěvované lokality 75

Obrázek 8: Nejčastěji uvedené lokality DCR studenty SŠ a skutečně navštěvované lokality 76

Obrázek 9: Nejčastěji uvedené lokality DCR studenty VŠ a skutečně navštěvované lokality 78

Obrázek 10: Nejčastěji uvedené lokality DCR dle respondentů z Prahy a skutečně navštěvované lokality 81

Obrázek 11: Nejčastěji uvedené lokality DCR dle respondentů z Brna a skutečně navštěvované lokality 82

Obrázek 12: Nejčastěji uvedené lokality DCR dle respondentů z Ostravska a skutečně navštěvovaná místa 84

Obrázek 13: Nejčastěji uvedené lokality ZCR dle žáků ZŠ a nejvíce propagovaná místa v zahraničí 87

Obrázek 14: Nejčastěji uvedené lokality ZCR studenty SŠ a nejvíce propagovaná místa v zahraničí 89

Obrázek 15: Nejčastěji uvedené lokality ZCR studenty VŠ a nejvíce propagovaná místa v zahraničí 90

Obrázek 16: Nejčastěji uvedené lokality ZCR dle pražských respondentů a nejvíce propagovaná místa v zahraničí 93

Obrázek 17: Nejčastěji uvedené lokality ZCR dle brněnských respondentů a nejvíce propagovaná místa v zahraničí 94

Obrázek 18: Nejčastěji uvedené lokality ZCR dle ostravských respondentů a nejvíce propagovaná místa v zahraničí 96

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Formulář zadání úkolu

Příloha 2: Výsledné indexy tvarů dle ročníků studia

Příloha 3: Ukázka nekvalitní mapy z kategorie žáků základních škol

Příloha 4: Ukázka velmi kvalitní mapy z kategorie žáků základních škol

Příloha 5: Ukázka nekvalitní mapy z kategorie studentů středních škol

Příloha 6: Ukázka velmi kvalitní mapy z kategorie studentů středních škol

Příloha 7: Ukázka nekvalitní mapy z kategorie studentů vysokých škol

Příloha 8: Ukázka velmi kvalitní mapy z kategorie studentů vysokých škol

Příloha 9: Podíl map v jednotlivých kategoriích dle výsledního indexu

Příloha 10: Ukázka mapy se systémovou chybou - seskupení

Příloha 11: Ukázka mapy se systémovou chybou - posun hlavního bodu

Příloha 12: Celkový počet uvedených lokalit domácího cestovního ruchu

Příloha 13: Celkový počet uvedených lokalit pro zahraniční příjezdový cestovní ruch

Příloha 14: Nejčastěji uvedené lokality pro DCR a ZCR všemi dotazovanými respondenty

Příloha 15: Pořadí třiceti nejčastěji uváděných lokalit pro DCR dle typu školy

Příloha 16: Pořadí třiceti nejnavštěvovanějších lokalit pro DCR dle regionu

Příloha 17: Pořadí třiceti nejčastěji uváděných lokalit pro ZCR dle typu školy

Příloha 18: Pořadí třiceti nejčastěji uváděných lokalit pro ZCR dle regionů

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

BG – Behaviorální geografie

CR – Cestovní ruch

ČR – Česká republika

DCR – Domácí cestovní ruch

GIS – Geografický informační systém

MSK – Moravskoslezský kraj

SŠ – Střední škola

UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

UNWTO – World Tourism Organization

VŠ – Vysoká škola

ZCR – Zahraniční cestovní ruch

ZŠ – Základní škola

Abstract

The leading subject of this thesis is tourist districts of the Czech Republic in mental maps. The main objective of this thesis is to analyze informants' knowledge of the tourist districts of the Czech Republic. The work has the second objective which is based on identification of spatial perception of informants.

The thesis uses one method of behavioral geography – a mental map. Data from informants were obtained by empiric research which was carried out in the period of 2004-2005. The informants of the empiric research were the primary level pupils (11-15 year) and high school students (15-19 year) of three various regions of the Czech Republic (Prague, Brno, Ostrava) and undergraduates (20-25 year) - geographers of Charles University in Prague. Total number of mental maps came to 856.

The thesis contains two main parts. First part analyses how respondents perceive geographic space. This part is based on evaluation of quality of mental maps' frontier shape and on evaluation of location of tourist districts in mental maps. This chapter tries to compare cognitive mapping between different age groups, between males and females and between informants from various regions. Second part evaluated knowledge of different age informants' groups of the most attended tourist districts from the point of view of internal tourist and of tourist industry in abroad. The knowledge of the informants was compared with acquired available data.

In the introduction of the thesis there are four hypotheses formulated that are examined in the main chapters of the thesis. The first assumption is based on precondition that the frontier shapes of mental maps will be more detailed and that the location of tourist districts will be more accurate with informants' growing age. The second hypothesis suggests that frontier shape of the maps will be more detailed and that the location of tourist districts will be more accurate by male informants. The third precondition suggests that the location of tourist districts will be influenced (in a sense of proximity) by region and residence where informants live. The tourist districts which are situated in farther distance from regions where informants live are more often misplaced. The main hypothesis of the second analysis says that better results of choosing correct tourist districts are dependent on a level of education.

The results of the examination are given in the concluding chapter of the thesis. At the end of the concluding chapter some possibilities of new research in similar topics are designed.

1. ÚVOD

Předložená práce pracuje s konceptem mentálních map. Mentální mapa je obrazem (vnitřní reprezentací) vnější reality, který si člověk vytváří na základě zkušeností a převzatých znalostí. Mentální mapa vzniká pod vlivem příslušných informačních toků, odhaluje tedy míru znalosti zkoumaného geografického prostoru. Právě zmíněný stupeň znalosti geografického prostoru, jež má v této práci klíčovou roli, lze nejlépe zaznamenat pomocí zvolené metody. Mentální mapa je zde využívána jako velmi vhodný prostředník pro přesné zachycení povědomí o jednotlivých destinacích cestovního ruchu, ale také pro posouzení vnímání celkového tvaru Česka a jeho vnitřního geografického prostoru. Cílem předložené diplomové práce je u dotazovaných respondentů na základě rozsáhlého empirického výzkumu ověřit znalosti a dovednosti spjaté s problematikou geografie cestovního ruchu Česka a prostorovým vnímáním.

K vlastnímu výzkumu práce využívá dva rozdílné přístupy: analýzu mentálních map z didaktického hlediska a analýzu destinací cestovního ruchu. V první části empirického výzkumu - analýze mentálních map z didaktického hlediska se práce zaměří na obrazovou reprezentaci mapy Česka. Analýza si klade za cíl postihnout hodnocení kvality zakreslení tvaru mapy a správnosti lokace uvedených destinacích v mapě, snaží se zachytit vývoj mentální mapy Česka s rostoucím věkem a stupněm vzdělání žáka (studenta) a charakterizovat rozdíly v kognitivním mapování mezi jednotlivými kategoriemi hodnocených respondentů. Hlavní hypotézou této analýzy je předpoklad, že tvar mentální mapy bude detailnější a lokace destinací přesnější s rostoucím věkem respondentů. Další hypotéza vychází z výsledků řady vědeckých prací, jejichž závěry hovoří o znatelných rozdílech v kognitivním mapování mezi chlapci a děvčaty. Výsledky těchto prací vykazují u chlapců od raného věku kvalitnější vnímání geografické reality. Druhá hypotéza tudíž předpokládá, že tvar mentální mapy bude detailnější a lokace destinací bude přesnější u respondentů mužského pohlaví. Třetím předpokladem a hypotézou je tvrzení, že lokace destinací bude ovlivněna geografickým faktorem, místem bydliště respondenta, chybněji budou zakreslována místa vzdálenější od respondentova bydliště.

Druhá část empirického výzkumu hodnotí povědomí dotazovaných respondentů o nejnavštěvovanějších destinacích Česka z hlediska domácího a zahraničního příjezdového cestovního ruchu. Hlavním předpokladem a čtvrtou hypotézou je přesnější určování lokalit a dosahování lepších výsledků v závislosti na vyšším stupni vzdělání. Je očekáváno, že s rostoucím vzděláním se bude představa studentů o nejnavštěvovanějších destinacích cestovního ruchu blížit skutečnosti.

Výše zmíněným cílům a hypotézám je podřízena struktura práce, jež je rozdělena do 7 kapitol. Teoretickou část práce tvoří kapitola 2 a 3. Druhá kapitola nejprve diskutuje základní literaturu cestovního ruchu a představuje nejpoužívanější terminologii cestovního ruchu. Převážně na základě zahraniční literatury se pokouší stručně charakterizovat behaviorální geografii, podrobněji nastiňuje problematiku mentálních map. Třetí kapitola se ve své první části zabývá teoriemi kognitivního vývoje, druhá část definuje kognitivní mapování a procesy s ním spjaté. Dále je zde uveden přehled několika zahraničních výzkumů, které se zabývaly kognitivním mapováním a zjišťováním geografických znalostí respondentů školního věku. Metodická část práce, která je zpracována ve čtvrté kapitole, se zabývá sběrem a zpracováním výsledků empirického výzkumu a dat využívaných při analytických postupech. Stručně popisuje a zdůvodňuje metody a způsoby použité při vlastní analytické části. Následující dvě kapitoly, které tvoří jádro této práce, analyzují výsledky empirického výzkumu. Kapitola 5 zabývající se analýzou mentálních map z hlediska jejich tvaru a lokace zakreslených destinací předkládá jednotlivé výsledky výzkumu a snaží se potvrdit či vyvrátit nastíněné hypotézy. Kapitola 6 postihuje povědomí hodnocených respondentů o nejnavštěvovanějších destinacích z hlediska domácího a zahraničního cestovního ruchu. Výsledky respondentů jsou srovnávány se získanými statistickými daty. Kapitola interpretuje výsledky šetření a ověřuje stanovené hypotézy. Závěrečná část práce shrnuje problematiku, diskutuje výsledky práce a nastiňuje možnosti dalšího výzkumu.

2. DISKUSE LITERATURY

2.1 Literatura zabývající se cestovním ruchem

Geografie cestovního ruchu je obor, zabývající se studiem zákonitostí prostorových aspektů interakce mezi cestovním ruchem (CR) a rekreací na straně jedné a krajinou na straně druhé. Zkoumá zákonitosti a rozmístění cestovního ruchu v různých oblastech, analyzuje vliv cestovního ruchu na změny ve struktuře a rozmístění hospodářství a vyhodnocuje oblasti s ohledem na přírodní, kulturní a společenské podmínky (Pásková, Zelenka 2002). Výraznější rozmach geografie cestovního ruchu nastal až v poválečných letech dvacátého století. Rozvoj tohoto fenoménu a zejména jeho geografické i obecně společenské dopady vyvolaly potřebu systematického a odborného přístupu.

K rozvoji teoretického a metodologického aparátu dochází na území Československa až koncem 60. a především v 70. letech. V roce 1962 byla schválena Rajonizace cestovního ruchu (Kotrba 1968) jako základní územně plánovací dokument rozvoje rekreace a cestovního ruchu v ČR. Z důvodů ekonomických a sociálních změn byl tento materiál v roce 1981 aktualizován (Dohnal 1981).

Vznikají souborné učebnice geografie cestovního ruchu. Jednou z nejstarších učebnic týkající se cestovního ruchu je učebnice Šprincové (1975), obsahující vymezení cestovního ruchu, předpoklady pro jeho vznik, rozvoj a rozmístění. Učebnice se také zabývá působením cestovního ruchu na životní prostředí a hospodářství. Mezi základní publikace patří práce slovenského autora Mariota (1983), která je zaměřená na hodnocení územních aspektů rozvoje cestovního ruchu a rekreace. Jsou zde diskutovány lokalizační, selektivní a realizační předpoklady a vytvářeny podklady pro sestavení prostorového modelu cestovního ruchu. Další práce publikována před rokem 1989 je Geografie cestovního ruchu a rekreace, autorů Wokouna a Vystoupila (1987), která se zabývá charakteristikou typů cestovního ruchu a hlavními rysy individuální víkendové rekreace. Tuto problematiku autoři propojují se sociologickými aspekty. V publikacích vydaných před rokem 1989 můžeme nalézt přehled základních teoretických přístupů a metod zkoumání dané problematiky. Práce vydané po roce 1989 již reflektují nové společenské, politické a podnikatelské podmínky tržního hospodářství. Základní informace o činitelích rozvoje i rozmístění cestovního ruchu, hodnocení předpokladů cestovního ruchu na území České republiky (ČR) poskytuje učebnice Cestovní ruch (Mariot, Müllerová 1992). V regionální části charakterizuje nejvýznamnější oblasti v České republice i ve světě. Také se snaží zapojit sociologické aspekty do studia cestovního ruchu.

Zejména z ekonomického hlediska je pohlíženo na CR v publikaci Vaško (1994), která je určena studentům ekonomických oborů. Ekonomické zaměření má také učebnice autorů Jakubíková, Ježek, Pavlák (1995), která se zabývá činiteli, ovlivňujícími cestovní ruch, klasifikací cestovního ruchu a službami, využívanými v cestovním ruchu. Učebnice Mirvald a kol. (1994) diskutuje vliv cestovního ruchu na ekonomicko-geografickou strukturu oblasti, hodnotí faktory, podmínky a činitele rozvoje cestovního ruchu. Zmiňuje se také o mezinárodní organizaci CR. Ve druhé části zobrazuje regionální rozložení cestovního ruchu, charakteristické oblasti světa i Česka. Podobnou strukturu má také učebnice Hraly (1997). Jako orientační materiál pro pracující v cestovním ruchu je vhodná publikace Čertíka (2001), který seznamuje čtenáře s cestovním ruchem jako průřezovým hospodářským odvětvím. Mezi nejnovější studijní materiál patří Geografie Cestovního ruchu (Štěpánek, Kopačka, Šíp 2001). V obecné části nalezneme tendence a trendy CR ve světovém měřítku. Regionální část poskytuje přehled a popis jednotlivých turistických regionů CR v ČR, v Evropě i ve světě. Práce stručně vystihuje podstatu věci a sděluje základní informace. Učebnice Zeměpis CR (Holeček, Mariot, Střída 2001), která je určena středním a vyšším odborným školám, zaměřeným na cestovní ruch, je velmi podobně strukturována. Na stručný teoretický úvod navazuje podrobná charakteristika regionálního zeměpisu cestovního ruchu ČR, Evropy i ostatních oblastí světa. V učebnici najdeme informace o využití poznatků zeměpisu cestovního ruchu v praxi. Texty jsou rozlišeny na základní a rozšiřující učivo, což usnadňuje použití při různém rozsahu a hloubce výuky této tématiky. Skriptą Cestovní ruch (Francová 2003) obsahují přehled nejpodstatnějších informací z oblasti teorie a praxe tohoto oboru. Jsou zde vysvětleny základní pojmy spojené s CR, formy turismu, dále je kladen důraz na význam a strukturu organizace a řízení CR. Je zde zpracován přehled jednotlivých služeb CR a informace o dalších záležitostech spojených s cestováním. Velmi podrobnou prací o cestovním ruchu je učebnice Turismus I. (Attl, Nejdl 2004), která je určena studentům oboru hotelnictví. Nalezneme zde základní soubor znalostí z oblasti turismu, do kterého patří teorie CR, základní pojmy a typologie CR, historický vývoj turismu v kontextu politického, ekonomického a sociálního vývoje společnosti. Dalšími částmi publikace jsou řízení CR, destinační management a makroekonomika CR. Texty jsou doplněny otázkami a praktickými cvičeními. Učebnice je důležitý výchozí text pro výuku předmětů CR.

Rozsáhlou prací, zabývající se terminologií cestovního ruchu je Výkladový slovník cestovního ruchu (Pásková, Zelenka 2002). V tomto díle se čtenář seznámí nejen se základními definicemi cestovního ruchu, jeho druhy a typy, ale také s výkladem jeho současných marketingových technik, s geografickým rozmístěním hlavních turistických destinací a atraktivit. Také je zde zmiňována mezinárodní organizační struktura cestovního ruchu.

2.2 Cestovní ruch v učebnicích pro základní a střední školy

Jelikož se téma diplomové práce zabývá cestovním ruchem v České republice, je nutné nejprve zhodnotit zpracování tématu cestovního ruchu v učebnicích zabývajících se problematikou České republiky. V souvislosti se skutečností, že byl výzkum této práce uskutečňován na základních a středních školách, je nutné diskutovat (zhodnotit) zpracování cestovního ruchu ČR v učebnicích základních i středních škol. Na českém trhu se vyskytuje mnoho učebnic zeměpisu, různých nakladatelství. Jejich příkladem jsou Česká geografická společnost, Státní pedagogické nakladatelství, Fortuna, Scientia, Prospektrum, Moby Dick či Prodos. Smyslem zeměpisu České republiky je syntetizující studium založené na poznávání, pochopení, hodnocení a osvojení si integrovaného obrazu ČR s jeho přírodními, kulturními, historickými, environmentálními a politickými aspekty. Cílem je upevnění hodnot, postojů a citového vztahu k ČR.

Můžeme rozlišit dvojí pojetí výuky :

1) **Tématické**, kde jsou obecná fyzická i sociální témata probírána souhrnně pro celou ČR, územní členění se vyskytuje většinou na konci učebnice ve stručné formě, kde převažují zajímavosti a typické prvky.
2) **Regionální**, kde jsou veškerá témata fyzická i sociální zahrnuta v každém regionu postupně. Tím se podtrhuje typická charakteristika pro jednotlivé regiony (Kühnlová 1999).

V učebnicích pro **základní školy** (ZŠ) nalezneme velmi zjednodušenou definici CR. Chalupa (2001), definuje cestovní ruch takto: „CR je úzce spojen s cestováním a rekreací obyvatelstva. Zahrnuje všechny služby s nimi související (obstarávání jízdenek, lodních lístků a letenek, ubytovací a stravovací služby a vstupenky. Účastníky CR jsou nejen lidé, kteří jedou za rekreací a odpočinkem, ale také osoby jedoucí na služební cesty, za obchodem a do škol a zaměstnání." (Chalupa a kol. 2001, s. 47). Ve srovnání s definicemi v odborné literatuře je tato definice chybná. Cesty do škol či zaměstnání nejsou součástí cestovního ruchu. Vysvětlení pojmu cestovní ruch a rekreace nalezneme v učebnici Lorenc (1998), v učebnici Mištera a kol. (1996) jsou vysvětleny pojmy vnitrostátní a zahraniční CR. V některých učebnicích však nenalezneme definici vůbec (Novotná a kol. 1995, Holeček a kol. 1997, Voženílek a kol. 2002). V těchto učebnicích je cestovní ruch zmiňován pouze v regionální části učebnice. Většinou je zde uveden seznam míst, která jsou vhodná k navštívení v dané oblasti.

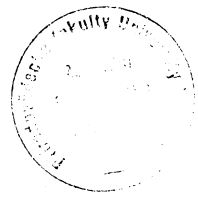

Problematiku cestovního ruchu můžeme nalézt jako samostatnou kapitolu a to pod názvy Cestovní ruch, rekreace, lázeňství (Mištera a kol. 1996), Cestovní ruch (Lorenc 1998), Cestovní ruch a rekreace (Chalupa a kol. 2001). V těchto kapitolách je kromě vysvětlení pojmu CR zdůrazňován také jeho význam v hospodářství státu. Jsou zde vypsány nejvýznamnější oblasti CR v České republice, mezi které bezesporu patří hlavní město Praha, lázeňské oblasti v západních Čechách, historická města s památkami (Český Krumlov, Kutná Hora, Olomouc, atd.) či místa s neporušenou přírodou (Krkonoše, Jeseníky, Český ráj, atd.). Dále je cestovní ruch zmiňován v regionální části učebnic. V každé učebnici nalezneme jiné regionální členění České republiky. Někteří autoři ponechávají rozdělení dle krajů České republiky (Holeček a kol., Voženílek a kol. 2002). Chalupa a kol. (2001) rozdělil Českou republiku na 10 oblastí. Mištera a kol. (1996) dělí oblasti CR v ČR na: a) přírodní, b) kulturně historické a umělecké hodnoty krajiny, c) společenské hodnoty. V regionální části učebnic je uvedeno velké množství míst, které jsou vhodné pro cestovní ruch v dané oblasti. V některých případech (např. Mištera a kol. 1996, Voženílek a kol. 2002) je informací pro žáky ZŠ až zbytečně mnoho, neboť si všechna tato místa nezapamatují a nedokáží posoudit, která jsou důležitá. V učebnicích pro ZŠ je dostatek fotografií (Novotná a kol. 1995, Holeček a kol. 1997, Lorenc 1998, Voženílek a kol. 2002), které mohou být pomocníkem k zapamatování si některých významných míst a mají motivační charakter pro dané téma. Naopak v těchto učebnicích je malé množství jiných zdrojů geografických informací, jako jsou grafy, schémata, tabulky či mapky. Vhodná je schématická mapa míst, která jsou významná pro CR. Takovou mapu nalezneme v učebnici Novotné a kol. (1995). Oblasti CR zde nejsou vypsány, ale jsou zakresleny v mapě a zároveň je zde zdůrazněn druh rekreace, která u těchto míst převažuje. Zaznamenána je zde kategorie horských oblastí CR, oblastí letní rekreace u vody, lázeňská města a nejvíce navštěvovaná města.

Některá nakladatelství vydávají také pracovní sešity k daným učebnicím. Pracovní sešit Nakladatelství České geografické společnosti Kühnlová (2002) obsahuje nejen úkoly, které prověří znalosti žáků o vlastní zemi, ale také úlohy, jež by měly podnítit žákův zájem o další poznávání naší země. Nalezneme zde i několik úkolů, v nichž by měl žák navrhnout vlastní řešení problému. Takovéto úkoly jsou také v kapitole, věnující se cestovnímu ruchu Rekreace a turistika: příroda, sport, historie, umění. Jedním z úkolů je sestavení trasy školního výletu, nakreslení mapky a časového plánu cesty.

Dalším z pracovních sešitů, který obsahuje kapitolu Cestovní ruch je pracovní sešit autorů Rux, Vaněčková (2002). Úkoly, jsou zaměřené na poznávání různých oblastí na fotografiích, tvorbu plánu výletu a tvorbě prospektu o České republice, který by byl dán na internetové stránky věnované cestovnímu ruchu.

Výběr učebnic České republiky pro **střední školy** (SŠ) je podstatně menší, než je tomu u učebnic pro školy základní. Mezi nejpoužívanější učebnici bezesporu patří učebnice Geografie 4 Česká republika od nakladatelství SPN (Kastner a kol. 1999). Cestovní ruch zde tvoří samostatnou kapitolu učebnice. Nalezneme zde zjednodušenou definici cestovního ruchu, jeho dělení na příjezdový, výjezdový a domácí a též význam CR v ekonomice našeho státu. Stejně jako v učebnicích pro ZŠ jsou i zde zmíněny nejvýznamnější oblasti (Praha, Krkonoše, západní Čechy). Na rozdíl od učebnic pro ZŠ zde nalezneme několik tabulek, zobrazujících důležité ukazatele cestovního ruchu. V regionální části je učebnice rozdělena na kraje v ČR a u každého kraje jsou vypsána místa, významná pro cestovní ruch dané oblasti. Podobně zpracovaná je také učebnice Česká republika od České geografické společnosti (Červinka a kol. 2003).

Na některých středních školách však žáci učebnici nepoužívají. Informace získávají z učitelova výkladu či z jiných informačních zdrojů, mezi které patří například encyklopedie, statistické ročenky, internet či různá odborná periodika. Jedním ze známých geografických periodik, které učitelé používají pro svoji výuku, jsou Geografické rozhledy. Téma cestovního ruchu Česka (Šíp 1998) je zde zpracováno podrobněji a odborněji než v učebnicích pro SŠ. Na rozdíl od učebnic, ve kterých velkou většinu textu tvoří výčet míst vhodných k navštívení, je článek zaměřen na zhodnocení vývoje cestovního ruchu jako celku. Článek se zabývá metodami sledování výkonnosti a objemu CR, výjezdovým cestovním ruchem a jeho změnami po roce 1989, příjezdovým cestovním ruchem, vývojem příjmů a výdajů ze zahraničního cestovního ruchu a na závěr je zmíněno srovnání České republiky se světem. Nalezneme zde i ostatní zdroje geografických informací, mezi které patří tabulky, grafy a fotografie.

Téma cestovního ruchu je také zpracováno v atlasech České republiky. Ve Školním atlase od nakladatelství Geodézie (1999) nalezneme mapu Hrady a zámky (1: 250 000). Jsou zde zdůrazněny a vypsány památky na Seznamu světového dědictví United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). Nalezneme zde graf, zobrazující vývoj cestovního ruchu v ČR a graf Příjmů z cestovního ruchu. V obrazovém atlase České republiky (2002) je Česká republika rozdělena na 21 oblastí, které jsou podrobně popsány z hlediska fyzické i sociální geografie. U každé oblasti je část s názvem Kam na výlet, kde jsou vypsány nejzajímavější místa dané oblasti. V obecné části nalezneme mapu Přírodní a kulturní poklady, kde jsou znázorněny památky zapsané na Seznamu světového dědictví UNESCO, biosférické rezervace a městské památkové rezervace.

Ve školním atlase ČR od vydavatelství Kartografie Praha (2003) je tomuto tématu věnována dvojstránka, na které nalezneme mapu Turistické zajímavosti (1:1 200 000) a mapu Kultura a příroda (1: 2 800 000), ve které je znázorněno velké množství hradů a zámků. Stejně

jako v předchozích atlasech, je i zde kladen důraz na památky světového dědictví UNESCO. Existuje veliké množství dalších informačních zdrojů týkajících se cestovního ruchu, které mohou studenti použít k sebevzdělávání. Z periodik to jsou např. National Geographic, Lidé a Země. Dále se jedná o knihy zaměřené na různé oblasti, města či památky a v neposlední řadě je to v dnešní době čím dál častěji používaný internet. Z mediální oblasti ještě uveďme různé vzdělávací programy v televizi, mezi které patří například Toulavá kamera, Objektiv.

2.3 Terminologie cestovního ruchu

Cestovní ruch je dynamické odvětví, které prochází rychlým rozvojem. Jeho všestranně vyčerpávající a jediná definice snad ani není možná, neboť cestovní ruch je výrazně interdisciplinární obor, z čehož vyplývá jeho neustálená terminologie. Stejně tak, jak se mění společnost, mění se i cestovní ruch a v důsledku toho i jeho definice, o které se v každé etapě snaží velké množství autorů z různých oborů (ekonomie, geografie, sociologie či ekologie). CR je vymezován mnoha definicemi, kterým je zpravidla společné jeho geografické vymezení vůči obvyklému prostředí jeho účastníků. CR lze definovat jako vysoce komplexní společenský jev, související s pohybem a pobytem lidí mimo jejich obvyklé prostředí. Mezinárodní organizace cestovního ruchu – World Tourism Organization (UNWTO) označuje cestovní ruch jako „činnost lidí, spočívající v cestování a pobytu v místech mimo místo jejich obvyklého pobytu po dobu kratší jednoho uceleného roku za účelem využití volného času, obchodu a za jinými účely“ (Čech 1998, s. 68). Tato definice je v praxi často používaná, neboť v sobě zahrnuje místní, časové i motivační vymezení CR. Podle návrhu normy Evropské unie, která vychází z definice účastníka cestovního ruchu, se označuje cestovní ruch jako „aktivity osob cestujících do míst mimo jejich obvyklé prostředí nebo pobývajících v těchto místech ne déle než jeden rok za účelem trávení volného času, podnikáním či jiným účelem.“ (Benešová 2005, s. 11). Ve výkladovém slovníku cestovního ruchu (Pásková, Zelenka 2002, s. 45) najdeme mnohem rozsáhlejší definici cestovního ruchu: „komplexní společenský jev jako souhrn aktivit účastníků cestovního ruchu, souhrn procesů budování a provozování zařízení se službami pro účastníky cestovního ruchu včetně souhrnu aktivit osob, které tyto služby nabízejí a zajišťují, aktivit spojených s využíváním, rozvojem a ochranou zdrojů pro cestovní ruch, souhrn politických a veřejně-správních aktivit a reakce místní komunity a ekosystémů na uvedené aktivity.“

Typologizace CR je poměrně obtížná vzhledem k tomu, že je předmětem mezioborového zkoumání a je výrazně komplexním jevem. Proto jej lze rozlišovat dle různých hledisek do mnoha kategorií. Různé zájmy a potřeby účastníků cestovního ruchu mají za následek rozlišení

cestovního ruchu na jednotlivé druhy a formy, které se mohou různě překrývat a jejich škála je velmi pestrá. Nesetkáváme se ani se stejným použitím těchto dvou termínů. Např. Holeček (1999) druhy cestovního ruchu rozlišuje dle motivů a převládajících zájmů účastníků, zatímco většina autorů (např. Mirvald a kol. 1994, Štěpánek, Kopačka, Šíp 2002, Francová 2003) při stejném vymezení používá termín forma cestovního ruchu. Stejně tak detailnější členění jednotlivých druhů a forem se u jednotlivých autorů drobně odlišuje (např. Štěpánek, Kopačka, Šíp 2001, Pásková 2002). Kritérii druhového členění CR jsou například zdrojové oblasti, délka pobytu, způsob hrazení účasti. Kritériem je také místo původu účastníků cestovního ruchu, na jehož základě se rozlišuje *domácí* cestovní ruch (DCR) a *zahraniční* cestovní ruch (ZCR). Toto rozlišovací kritérium je mimořádně důležité při sledování a hodnocení cestovního ruchu z ekonomického hlediska (devizové příjmy) v určitém území. Jedním z druhů cestovního ruchu je také tzv. *vnitrostátní* CR, který se uskutečňuje pouze v rámci jednoho státu a zahrnuje v sobě dle UNWTO jak domácí cestovní ruch, tak i příjezdový cestovní ruch v daném státě (Pásková, Zelenka 2002). Dalším důležitým úhlem pohledu, ze kterého můžeme rozdělit cestovní ruch, je délka trvání účasti na cestovním ruchu. V rámci něj je možné rozlišit *krátkodobý* cestovní ruch trvající obvykle 1-3 dny, který se člení na výletní (jednodenní), víkendový (2-3 dny) a *dlouhodobý* cestovní ruch. Ten je uskutečňován formou delších pobytů trvajících více než tři dny a můžeme ho rozdělit na dlouhodobý putovní a dlouhodobý pobytový (Mirvald a kol. 1994, Štěpánek, Kopačka, Šíp 2001). Čím je delší doba, tím je větší pravděpodobnost, že návštěvníci navštíví kromě nejznámějších lokalit i lokality méně známé, nacházející se často v regionech mimo centra cestovního ruchu. *Neorganizovaný* cestovní ruch dává možnost vlastního rozhodnutí při volbě místa, trasy apod., zatímco *organizovaný* je do značné míry omezen daným programem, který je předem stanovený. Pokud je výběr účastníků závislý na určitých kritériích, případně na členství v nějaké organizaci, mluvíme o *vázaném* cestovním ruchu. Pokud se účastníci mohou hlásit a zúčastnit volně, jedná se o *volný* cestovní ruch (Wokoun, Vystoupil 1987). Dle délky pobytu v navštívené lokalitě je možné rozdělit osoby, zúčastňující se cestovního ruchu. Tento základní faktor přímo či nepřímo ovlivňuje vše další. Návštěvník dle UNWTO je „osoba, cestující do jiného místa než je její místo obvyklého pobytu, na dobu kratší dvanácti za sebou následujících měsíců a její hlavní účel cesty je jiný než výkon placené činnosti v navštíveném místě“ (Čech 1998, s. 71).

Obecný termín návštěvník pak lze rozlišit podle doby pobytu na *výletníky* a *turisty*. Výletník je dle UNWTO účastník cestovního ruchu, který v navštíveném místě ani jednou nepřespí. Turista je dle UNWTO návštěvník, který v navštíveném místě, alespoň jednou přenocuje.

Formy cestovního ruchu se dělí podle převládající činnosti účastníků. Jednotlivé formy mají specifické požadavky na zabezpečení služeb, technologii a uspokojení potřeb poptávky a s jejich rozvojem mohou vznikat další nové formy cestovního ruchu. Asi největší množství různých forem cestovného ruchu najdeme ve Výkladovém slovníku CR (Pásková, Zelenka 2002), kde se objevují i méně známé formy jako např. levný cestovní ruch, masový, příbuzenský, rurální, lovecký, drogový, kosmický, vodní, vojenský atd. Většina autorů (např. Mariot 1983, Wokoun, Vystoupil 1987, Mirvald a kol. 1994, Štěpánek, Kopačka, Šíp 2001) se však drží ve svých pracích základních forem, které v cestovním ruchu převažují. Mezi ty patří:

- *Pobytový cestovní ruch*
- *Poznávací cestovní ruch*
- *Kulturní cestovní ruch*
- *Sportovní a sportovně- turistický cestovní ruch*
- *Léčebný cestovní ruch*

Mezi nové specifické formy patří *mototuristika, kongresová turistika, incentivní cestovní ruch a venkovský cestovní ruch.*

Potenciál území pro rozvoj CR je možné označit jako schopnost primárních zdrojů na území destinace přitahovat určitý objem návštěvnosti a podporovat určitý objem rozvoje CR na jejím území (Pásková 2003). Tento potenciál dělíme na primární, mezi který řadíme přírodní nebo lidskou činností vytvořené pozoruhodnosti. Sekundárními potenciály označujeme materiální a technickou základnu cestovního ruchu. Terciální potenciál tvoří zarámování celé problematiky, tzv. obecně institucionální rámec (Štěpánek, Kopačka, Šíp 2001). Předpoklady CR jsou širším pojmem, zahrnujícím vnitřní i vnější podmínky pro aktivaci potenciálu CR daného území. Podle funkčně chorologického členění Mariot (1983) rozlišuje lokalizační, selektivní a realizační předpoklady. K tomu, aby mohl být potenciál cestovního ruchu dostatečně využit, je třeba dostatečná propagace. V České republice byla zřízena v roce 1993 Česká centrála cestovního ruchu, nyní CzechTourism, který koordinuje státní propagaci cestovního ruchu s aktivitami prováděnými podnikatelskými subjekty a rozvíjí střednědobou a aktuální strategii pro marketing cestovního ruchu na domácím i zahraničním trhu. Jako většina geografických jevů je potenciál CR nerovnoměrně rozložen. Míst s vysokým potenciálem je málo, počet míst s klesajícím potenciálem roste, a proto dochází ke značné koncentraci návštěvnosti do destinací s nejvyšším potenciálem CR (Pásková 2003).

Destinace je „geografický prostor (stát, region, místo), který si klient (segment) vybírá jako svůj cíl cesty“ (Bieger in Attl, Nejdl 2004, s. 125). Destinaci CR lze také definovat jako „územní celek, který se vyznačuje společným přístupem při využívání potenciálu (respektive

sdílenými předpoklady pro aktivaci tohoto potenciálu) pro rozvoj CR, sdílenou kapacitou území pro tento rozvoj (únosnou mírou aktivace zmíněného potenciálu), společným životním cyklem CR a společnými procesy CR" (Pásková 2003, s. 22). Všechny definice destinace mají podstatné charakteristiky a) geografický prostor – stát, region, místo b) souhrn služeb nabízených v daném místě. Destinace je prostorově flexibilní, rozrůstající se nebo zmenšující se prostor – mezinárodní, národní, regionální či lokální. Nejedná se však o libovolné území (Attl, Nejdl 2004). Může jít sice o území, kterému je společný určitý typ potenciálu, zejména u destinací přírodního, horského a rekreačního typu, tento znak ovšem nepředstavuje zásadní kritérium pro vymezování destinace. V minulosti převažovalo, a doposud stále do jisté míry ještě převažuje, chápání regionu CR spíše jako homogenního regionu, který se vymezuje zejména z fyzicko-geografického hledisek (podobnost morfologie krajiny, fauny a flóry atd.) (Pásková 2003). Důraz je zde kladen na vizuální odlišnost od okolního území. V dnešní době je však vhodnější pojetí destinace CR jako heterogenního územního celku s vnitřními vazbami komplexního charakteru. Destinaci je dále možné ztotožnit s určitou administrativně vymezenou územní jednotkou (obcí, krajem), účelově zaměřenou územní jednotkou (sdružení obcí, mikroregion), chráněným územím (národní park, chráněná krajinná oblast) nebo kulturně historicky vymezenou územní jednotkou.
O různých možnostech vnímání a vymezování území českých destinací CR hovoří mimo jiné i skutečnost, že zpracování strategií rozvoje CR často nebývá iniciováno pouze centrálními orgány, ale také lokálními subjekty, a to zejména v těch lokalitách a regionech, které jsou „všeobecně" vnímány jako přirozené turistické celky, jako jsou např. Šumava, Český ráj, Krkonoše nebo Jeseníky (Pásková 2003). Dosud v ČR neexistuje zavedení členění destinací podle rozhodující atraktivity CR. Jeden z mnoha pokusů o typologizaci provedli Mariot a Müllerová (1992). Jedinými dostupnými materiály, zabývajícími se problematikou destinační struktury jsou Rajonizace CR a Hodnocení potenciálu CR na území ČR. Rajonizace CR (Dohnal 1981) však řešila především kategorizace atraktivity „turistických rajónů" ne však typologie destinací. Jde ale o jediný možný výchozí materiál jako podklad pro kvalifikovaný odhad procentuelního rozložení jednotlivých destinací v České republice, který svou komplexností ani detailností zatím nebyl překonán. Stále platné je např. vymezení přírodních podmínek, atraktivit. Je však nutné zpřesnit metodu výpočtu a interpretace únosné kapacity území pro rozvoj CR, identifikace stávajících i vhodných atraktivit CR atd. Hodnocení potenciálu CR pro území ČR zpracoval pro Ministerstvo pro místní rozvoj a ministerstvo životního prostředí Ústav územního rozvoje v Brně v roce 2001. Jeho hlavním obsahem je analýza území ČR z pohledu CR, vyhodnocuje celkovou přírodní a historicko-kulturní podmíněnost území na základě předem

stanovených dílčích potenciálů (Francová 2003). Je to aktuálnější materiál, provedený na úrovni obcí, avšak není vystavěn na stále koncipované typologii destinací.

Pro území Česka bylo vymezeno 11 typů destinací:

- Lázeňského typu
- Typu turistiky v přírodně hodnotových oblastech
- Typu u vodních ploch
- Typu poznávacího CR ve vesnických komplexech
- Městského typu
- Historického typu
- Horského typu
- Poutního typu
- Typu středisek individuální rekreace
- Typu destinací v příhraničních oblastech
- Typu komplexů uměle vytvořených atraktivit a služeb CR (Pásková 2003).

Momentálně se připravuje nová rajonizace CR v ČR. Návrh nové rajonizace CR ČR (2005) je výzkumný projekt programu Ministerstva pro místní rozvoj „výzkum pro potřeby regionů", jejíž řešitelem je Masarykova Univerzita v Brně, Ekonomicko-správní fakulta. Zabývá se analýzou a hodnocením základních prvků nabídky CR ČR, analýzou základních faktorů a předpokladů rozvoje CR, přípravou podkladů pro organizaci a řízení CR v regionech, stanovením návodu pro postup při vytipování místních atraktivit CR a vytvořením atraktivit (Ministerstvo pro místní rozvoj 2005).

Typické druhy a formy CR v České republice jsou lázeňství, letní rekreace u vodních ploch, zimní rekreace v horských oblastech, kulturně a historicky orientovaný CR.
Destinaci je možné nechat vymezit jejími primárními uživateli, přičemž v případě CR jde o destinační území percepčně vymezené návštěvníky, např. s použitím mentálních či kognitivních map (Pásková 2003).

2.4 Literatura zabývající se behaviorální geografií

Behaviorální přístup se v geografii začíná objevovat v 60. letech 20. století, a to zejména v Severní Americe, v menší míře i v určitých evropských enklávách (hlavně ve Velké Británii, ale i např. Švédsku, Francii, Švýcarsku, Itálii). Stal se reakcí na geografii 60. let, která se snažila

především vytvářet modely, které byly velmi vzdálené skutečnosti. Jedná se o modely, ve kterých jsou všichni lidé unifikovaní, modely, ve kterých bylo na člověka pohlíženo jako na osobu plně informovanou a racionálně uvažující a jednající (Blažek, Uhlíř 2002). Behaviorální přístup uznává komplexitu lidského chování. Zobrazuje člověka v celé jeho šíři, včetně pochopení jeho hodnot, aspirací, návyků, stupně informovanosti, sociálního tlaku apod. V průběhu 70. a 80. let se tento geografický přístup stává plnohodnotným směrem, nejen v geografii, ale vstoupil do povědomí některých dalších oborů a vědních disciplín (Drbohlav 1993). Behaviorální geografie (BG) je jedním ze směrů socioekonomické geografie, jehož prvotním zájmem je zkoumání chování jedince – člověka (Drbohlav 1993). Slovník humánní geografie definuje behaviorální geografii, jako „směr socioekonomické geografie, vycházející z předpokladů, metod a konceptů behaviorismu, jako směr soustřeďující se na identifikaci poznávacích procesů, prostřednictvím nichž jedinci přijímají a zároveň reagují na atributy prostředí, které je obklopuje“ (Johnston et al. 2000, s. 42).

Koncepty behaviorismu, které vidí lidské chování na základě vztahů podnět – reakce a opomíjejí vnitřní duševní děje, včetně samotného procesu poznání, se snaží nahradit behavioralismus. Behavioralismus naopak rozlišuje skutečnou složitost lidského chování a vychází z předpokladů, že činnosti člověka jsou zprostředkovány poznávacími procesy (Drbohlav 1993). Tento posun od behaviorismu k behavioralismu je však ve výzkumech mnohými autory zcela opomíjen, významy jednotlivých termínů jsou autory mezi sebou zaměňovány a behaviorální geografové bývají posléze kritizováni za „omezený“ a „odličťující“ přístup k uchopení reality (Pavlínek 1993). Spilková (2002, s. 65) uvádí, že „behaviorální geografie, je jedním z proudů socioekonomické geografie, který klade důraz na psychologické pozadí za prostorovým chováním jednotlivce a zdůrazňuje roli kognitivních a rozhodovacích faktorů, které zasahují do vztahů mezi multidimenzionálním prostředím a lidskými aktivitami“. Poznávání je v tomto smyslu chápáno jako aktivní duševní proces získávání znalostí o různých lokalitách. Pásková, Zelenka (2002, s. 33) definují behaviorální geografii jako „vědní obor, část sociální geografie, který zkoumá chování člověka v prostoru a proces shromažďování prostorových informací člověkem, způsoby jeho rozhodování, zejména výběr určitých míst pro určité aktivity“. V definici je dále uvedena aplikace behaviorální geografie do cestovního ruchu, kterou může být „analýza důvodů pro výběr konkrétních destinací, sledování motivací jednotlivců i skupin, analýza prožitku z návštěvy destinace“.

Behaviorální geografie studuje jedince v konkrétní situaci v mikroprostorovém průmětu. Mezi nejdůležitější oblasti zájmu behaviorální geografie patří: poznávací proces, reálné prostředí, představy (ve smyslu preferencí) a výsledné chování. Zabývá se způsoby, jak lidé

získávají, organizují a poté také užívají znalostí. Jsou předloženy 3 podstatné otázky, které behaviorální geografie zkoumá: Jak se vyvíjí prostorové poznání? Jaká je potom povaha a struktura mentálních kategorií – hlavně představ a prostorových schémat? Jak se tyto mentální kategorie váží k chování? (Gold 1980 in Drbohlav 1993). V této souvislosti je zřejmé, že do středu zájmů behaviorálně-geograficky pojatých výzkumů se rovněž dostávají do té doby geografii „cizí" pojmy, kterými jsou rozhodování, motivace, učení v prostoru, výběr, očekávání, postoje, zvyky, záliby, přání, míra risku apod. V mnoha směrech stěžejní se jeví lidské potřeby, resp. snaha člověka o jejich uspokojení. Základem behaviorálně laděných výzkumných snah je současné obecně platné poznání, že subjektivní komponent lidského bytí v prostoru je stejně důležitý, jako komponent objektivní, a že porozumění „prostorovým problémům" je nekompletní bez zahrnutí behaviorální dimenze (Drbohlav 1993).

Behaviorální geografie má multidisciplinární charakter. Existuje zde úzká spojitost s psychologií, sociologií, antropologií, etnologií, filosofií, architekturou, estetikou, politickou teorií, plánováním apod. V praxi to vypadá tak, že daní výzkumníci uplatňují behaviorálně-geografický přístup, přičemž si však drží specifický úhel pohledu, který vyplývá z jejich odborné specializace. Je tedy patrné, že behaviorální geografie je vnitřně různorodá, a to : a) v obsahové náplni výzkumných snah, b) ve filozoficko-metodologických přístupech, c) v používaném metodickém aparátu (Drbohlav 1993). Bylo definováno šest nejvýznamnějších výzkumných témat, která dominují současné behaviorální geografii:

1. Procesy lidského poznání a prostorového chování obecně
2. V užším pohledu pak postoje, preference, výběr, užitečnost, učení, hledání
3. Proces rozhodování
4. Tematicky specifikovány jsou: spotřebitelské chování
5. Chování spojené s cestováním
6. Mobilita jako taková a migrační chování (Golledge, Stimson 1987 in Drbohlav 1993).

Filozoficko-metodologickou bází behaviorální geografie se v počátcích stala metodologie pozitivismu. Dle Golda (1980) však dnes v behaviorálně-geografických výzkumech dominuje neopozitivistický proud. V současné době zůstaly v běžné analytické BG zachovány v podstatě tyto pozitivistické principy:

- Důležitost logického a matematického uvažování
- Potřeba veřejné verifikace výsledků
- Snaha zobecňovat

- Důraz na analytický jazyk
- Důležitost testování hypotéz a výběru nejvhodnější báze pro generalizaci či vytváření teoretických konstrukcí (Golledge, Stimson 1987 in Drbohlav 1993).

Dnešní behaviorální geografii charakterizuje jednak zájem o experimentální realismus, ale také i fenomenologické pochopení vztahů mezi člověkem a prostředím (Golledge, Stimson 1997). Nezávisle na nejednotnosti filozoficko-metodologického pojetí behaviorální geografie je zřejmé, že hlavní význam je všeobecně přisuzován vztahu mezi chováním jedince v prostoru a jeho prostorovým poznáváním. Většina současných geografů zastává názor, že prostorové chování není ovlivněno objektivní realitou, nýbrž lidskou subjektivní interpretací reality. Do úvahy jsou brány tzv. prostory poznání, preference a chování (Drbohlav 1993). Na významu nabývá kromě již známého prostředí ekonomického, sociálního, kulturního, politického tzv. relativní percepční prostor jedince, podle Golda (1980) tzv. „behaviorální prostředí".

Ve sběru a zpracování dat je behaviorální geografie skutečně pestrá, často jsou aplikovány velmi neobvyklé a zajímavé postupy. Vnitřní různorodost témat, přístupů a postupů behaviorální geografie vede ke konceptuálním sporům. Důvodem je nedostatečná teoretická základna, diferenciace v užívání vědeckých termínů a slabá vzájemná komunikace mezi jednotlivými výzkumníky. Mnohde také chybí institucionalizace (Drbohlav 1993).

Čtyřicetiletá izolovanost československé geografie vedla k tomu, že se behaviorálně-geografický směr v naší zemi nerozvíjel, československá geografie jej prakticky ani nezaregistrovala. Můžeme nalézt pouze několik příspěvků, zabývající se oblastmi spojenými s BG. Mezi tyto oblasti patří „environmental perception", výzkumy „obrazu města", preference obyvatelstva či „time-space geography". V české sociální geografii se behaviorální geografii, především problematice rezidenčních preferencí a mentálním mapám, věnoval Drbohlav (1991). V současné době se behaviorálními přístupy v geografii zabývá Spilková (2002).

Ze zahraniční literatury je významná publikace Golda (1980), která vysvětluje pojem behaviorální geografie, její vznik a význam. Dává odpovědi na to, jak můžeme podporovat naše znalosti a poskytuje návody využití těchto metod v budoucnosti. První část poskytuje základní informace, popisující jak psychologové a geografové dříve pohlíželi na lidské chování. Mapuje objevení behavioralní geografie a navrhuje kostru a pojetí (koncept) této problematiky. Druhá část pojednává o tom, jak lidé vnímají termíny prostor a prostředí, zkoumá zdroje informací a roli učebního procesu. Třetí část předkládá celkový pohled těchto znalostí o prostředí a charakterizuje prostorové poznání. Poslední část doplňuje obraz o výzkumy dokazující spojení mezi poznáním a chováním. Problematika BG je zpracována v publikaci autorů Saarinen,

Seamon, Sell (1984). Kniha je sborníkem příspěvků různých autorů, zabývajících se BG. První část obsahuje obecná a rozsáhlá témata. Autoři mají rozhodně optimistický pohled směřující k růstu kvality i kvantity práce, institutionalizaci výzkumů a integraci s hlavním proudem geografie. Znakem zralosti by byl vznik subdisciplíny, zabývající se vnímáním prostředí a chováním. Druhá část zobrazuje výzkumy týkající se mikroúrovně a městských částí, popisuje dětské zkušenosti s prostředím a tzv. „sence of place". Závěrečná část předkládá diskusi o existujících výzkumech a zkoumá širší filosofické otázky.

Poznáním prostředí, prostorovým chováním a kognitivním mapováním se zabývá kniha Image and Environment (Downs, Stea 1973). Kniha obsahuje několik příspěvků, přibližující různá témata BG. Teoretická část charakterizuje pojem kognitivní mapování, další části jsou rozděleny dle zaměření výzkumu autorů. Jedná se o výzkumy, zabývajícími se kognitivním mapováním rozsáhlých oblastí (světa, kontinentů), mikrooblastí (měst), výzkumy zkoumající prostorové preference (mentální mapy). Kniha se také věnuje vývoji prostorového vnímání a geografické a prostorové orientaci.

Mezi novější knihy, zpracovávající kognitivní mapování je kniha Cognitive Mapping – Past, present and future (Kitchin, Freundschuh 2000). Kniha poskytuje přehled vývoje přístupu ke kognitivnímu mapování, popisuje současný stav tohoto oboru a mapuje, které budoucí výzkumy by mohly být dále provedeny. Každá z dílčích kapitol je rozdělena na 3 části, jež popisují minulost, přítomnost a budoucnost příslušné problematiky. Mezi hlavní témata, která jsou v knize zpracována patří: hledání spojitosti mezi prostorovým chováním a prostorovým rozhodováním, učení se novému prostředí, prostorové učení z map a virtuálního prostředí, vnímání prostoru v průběhu života atd. Druhou knihou je The Cognition of Geographical Space (Kitchin, Blades 2002). Kniha se snaží odpovědět na několik hlavních otázek, kterými se zabývá kognitivního mapování: Jak člověk vnímá své prostředí? Jak naše mysl přistupuje k informacím získaným v prostředí a jak tyto informace využíváme? Jak vnímání prostředí ovlivňuje naše rozhodování? Toto jsou základní otázky pro širokou škálou disciplín. Kognitivní mapování je aplikováno v plánování prostředí, kartografii, dopravě, migraci, spotřebitelském chování či podnikatelském prostředí. Autoři této knihy shromáždili ideje a empirické výsledky geografů, plánovačů, kartografů, antropologů, počítačových vědců a psychologů, aby poskytli kritické zhodnocení toho, jak se člověk chová a jak myslí v geografickém prostoru. Užitím výsledků výzkumů z těchto oborů i výsledků svého vlastního empirického výzkumu vytvořili nový konceptuální model kognitivního mapování. Tento model spojuje výzkum založený na specifických aspektech kognitivního mapování s tradičními teoretickými poznatky behaviorální geografie a environmentální psychologie (psychologie prostředí).

2.4.1 Mentální mapy

Jedním z podstatných tématických okruhů behaviorální geografie je problematika mentálních map. Mentální mapy jsou jedním ze základních konceptů behaviorální geografie, které se odvolávají na psychologickou reprezentaci míst tak, jak si je lidé vybavují v jednoduchých náčrtcích (Spilková 2002). „Mentální mapa je grafickým (kartografickým či schematickým) vyjádřením představ člověka o geografickém prostoru, nejčastěji jeho kvalitě nebo uspořádání" (Drbohlav 1991, s. 163). Downs, Stea (1977) definovali mentální mapu jako koncový produkt procesu, zahrnujícího řadu psychologických transformací, díky němuž člověk získává, hromadí, organizuje a zpracovává informace o umístění a charakteru jevů ve svém okolí. Vytvoření mentální mapy předchází poznávací proces kognitivního mapování. Na počátku těchto výzkumů stáli především psychologové např. Tolman (1948 in Kitchin, Blades 2002), který zavedl pojem kognitivní mapa, jež je dynamickým výsledkem souhrnu operací a pochodů, prostřednictvím kterých si člověk uvědomuje, poznává a vnitřně reprezentuje svět. Kognitivní mapa je obrazem (vnitřní reprezentací) vnější reality, který si člověk vytváří na základě zkušeností a převzatých znalostí, reprezentací ovšem nikoli zcela přesnou. Downs, Stea (1973) definovali kognitivní mapování jako abstrakci (myšlenková činnost, při níž se cestou analýzy určitých jevů či pojmů vytvářejí obecné poznatky) zahrnující ty kognitivní a mentální schopnosti, které dovolují shromažďovat, organizovat, uchovávat, obnovovat a zpracovávat informace o prostoru. Zjednodušeně lze říci, že kognitivní mapování je poznávací proces, při kterém dochází k osvojování prostorových informací, jehož produktem je kognitivní mapa. Kognitivní mapa je součástí každodenního života a je mentální mapou reálného světa. Mentální mapa jako obecnější pojem označuje obraz reálného i virtuálního světa v lidském mozku. Můžeme ji chápat jako strukturu znalostí o prostředí na různé úrovni detailnosti a propojenosti. Tyto znalosti se vyvíjejí se vzděláním, věkem atd. Mohli bychom ji také popisovat jako „mentální atlas", ze kterého si jedinec vybírá konkrétní mentální mapy pro specifické účely. Někdy se hovoří o mentálních mapách jako interním geografickém informačním systému (GIS), neboť i zde jsou data kódována a dekódována, i zde je vždy použita jen vybraná část celkové sady znalostí a dat (Spilková 2002). Od začátku 60. let se tímto tématem začali zabývat i mnozí geografové. Zakladateli mentálních map jsou Gould (1974) a Lynch (1960), kteří jako první rozpracovali široký koncept mentálních map.

„Lynchovský" typ mentální mapy zobrazuje prostor tak, jak jej jedinec vnímá. Zdůrazňuje jednotlivé části prostředí, orientaci jedince v prostředí, významné body a uzly, kognitivní vzdálenosti, velikosti atd. Důležitým konceptem, který Lynch často zmiňuje, je tzv.

koncept obraznosti nebo čitelnosti. Čitelné prostředí v tomto smyslu znamená vhodně tvořené, zřetelné a nápadné prostředí, které přiměje zrak a sluch pozorovatele k vyšší pozornosti a participaci. Ve své knize The Image of the City (1960), která je považována za stěžejní dílo v této oblasti zkoumání, se Kevin Lynch věnoval otázce percepce prostředí. Na základě výsledků Lynchových šetření mělo docházet k pochopení toho, jak lidé vnímají město a své prostředí. Mentální mapy zde reprezentují přímo náčrtek, schéma.

Mentální mapy „gouldovského" typu vyjadřují názory, preference respondentů k určitým místům, jejich kladného nebo záporného vztahu k určitému místu, představy o tomto místu atd. Velmi často jsou užívány například k zjišťování nejpreferovanějších míst v určitém prostředí (Spilková 2002). Byly prováděny výzkumy, sledující preference středoškoláků pro trvalé bydlení v Japonsku (Aniya 1980 in Drbohlav 1991), preference (nepreference) žáků Velké Británie pro trvalé bydlení (Gould, White 1974 in Drbohlav 1991), preference středoškoláků České republiky pro trvalé bydlení (Drbohlav 1991), preference lokalit v rekreačním prostoru (Fialová 1992). V tomto případě vznikají mentální mapy druhotně, přenesením slovních informací do mapy pomocí izolinií, kartogramů nebo anamorfovaných map (Drbohlav 1991). Tyto mentální mapy jsou důkazem toho, že sociální i fyzický prostor je velmi pevně spojen. Dnešní geografie používá pojem prostředí ne jako pouhé fyzické prostředí, ale jeho definice byla rozšířena uvažováním prostředí člověkem vytvořeného a také sociálního. Lidské chování je však ovlivněno pouze tou částí prostředí, která je právě vnímána. Není možné absorbovat všechny informace, které na nás působí. Náš pohled na svět, lidi a místa je formován z filtrovaného souboru dojmů a naše představy jsou ovlivněny informacemi, které získáváme právě přes tyto určité filtry (Gould, White 2002). Teorii mentálních map se také věnovali například Downs, Stea (1977), Smith (1983), Slodzyk (1984), De Blij (1987), Goodall (1987), Heatwole (1993), Nižňanský (1994), Voženílek (1999), Šípek (2001), Macer (2002) a Rosenberg (2002) (Štýrský 2005).

Tato práce se zabývá vztahem cestovního ruchu k prostoru, a proto je metoda mentálního mapování vhodná využít také pro oblasti cestovního ruchu. Už průkopníci této metody Downs, Stea (1973) zmiňují, že každodenní lidská aktivita, jako je cesta do práce, výběr výletu do rekreační oblasti či poskytnutí informace ztracenému cizinci, by nebylo možné bez tvorby některé z forem kognitivní mapy. V cestovním ruchu může být mentální mapování využito v rámci destinačního managementu. Mentální mapy výrazně ovlivňují výběr destinace pro cestujícího, jsou podkladem pro orientaci v terénu, jsou využitelné pro výzkum percepce (vnímání) turistických regionů návštěvníkem (Pásková, Zelenka 2002). V podobných intencích bude tato metoda využita i v této práci.

3. KOGNITIVNÍ VÝVOJ A KOGNITIVNÍ MAPOVÁNÍ

3.1 Kognitivní vývoj

Člověk je schopen přijmout, pochopit a osvojit si prostorové informace prostřednictvím jeho kognitivních schopností, neboli schopností poznávat. Tyto schopnosti se budují a mění se vzrůstající fyziologickou zralostí a se získáváním zkušeností. Kognitivní vývoj zahrnuje jak kvalitativní změny ve způsobu myšlení, tak změny kvantitativní, mezi které patří nárůst znalostí a schopností. K vývojovým změnám dochází následkem interakce procesů zrání a učení. V průběhu svého vývoje získávají lidé dokonalejší kontrolu nad svým myšlením a učením, stávají se schopnějšími vytvářet stále komplexnější vzájemné vazby mezi myšlením a chováním (Sternberg 2002). Nejobsažnější teorii kognitivního vývoje zpracoval Piaget (1970), který také provedl revoluci ve výzkumu inteligence Piaget (1966). Věřil, že funkcí inteligence je pomoc při adaptaci na prostředí. Tvrdil, že kognitivní vývoj se odehrává ve stádiích, která se dosahují přes ekvilibraci (vyvažování), při níž děti hledají rovnováhu mezi tím, s čím se setkají ve svém prostředí, a tím, co jejich poznávací procesy a struktury do tohoto střetnutí přinesou a zároveň mezi kognitivními schopnostmi samými. Rozdělil kognitivní vývoj do čtyř hlavních období: stadium senzomotorické (do 2 let), předoperační (2-7 let), konkrétních operací (7-12 let), formálních operací (od 12 let) (Sternberg 2002).

Poznávání v předškolním věku se projevuje především zaměřeností na nejbližší svět a pravidla, která v něm platí (Vágnerová 2000). Piaget (1970) nazval typický způsob uvažování předškolních dětí názorné, intuitivní myšlení. Takové myšlení je málo flexibilní, nepřesné a nerespektuje plně zákony logiky. V období raného školního věku začínají děti uvažovat jiným způsobem než dříve. V jejich myšlení se objeví některé vývojově podmíněné změny, které jim umožní zvládnout nároky učiva, škola dále rozvíjí jejich rozumové schopnosti. Způsob myšlení typický pro mladší školní věk je fází konkrétních logických operací. Dítě dokáže manipulovat s vnitřními obrazy konkrétních předmětů a látek. Konkrétní myšlení je vázáno na skutečnost, která je nezměnitelnou daností (Vágnerová 2000). Kognitivní vývoj v období pubescence je výsledkem zrání a učení. Teprve tehdy, když je pubescent z neurofyziologického hlediska dostatečně zralý a získal dostatečné zkušenosti, může se dále rozvíjet. Nástup puberty je spojen se změnou uvažování. Piaget (1970) nazval tuto fázi stadium formálních logických operací. Vývoj poznávacích procesů se projevuje dalším uvolněním vázanosti na konkrétní realitu. Dospívající jsou schopni uvažovat i hypoteticky, nezávisle na konkrétním vymezení problému, jsou schopni uvažovat i o těch možnostech, které reálně neexistují. Toto stadium zahrnuje také

mentální operace s abstraktními pojmy a symboly. Rozvoj poznávacích procesů v mladé dospělosti ovlivňuje především zkušenost, tj. vnější vlivy. V závislosti na rostoucí zkušenosti dospělý člověk přehodnocuje význam různých situací a způsobů jejich řešení. Kognitivní úroveň rané dospělosti charakterizuje fáze postformálního myšlení, které bere v úvahu všechny složky problému, jeho mnohoznačnost i celkový kontext (Vágnerová 2000).

Badatelé zkoumající zpracování informací se snaží porozumět kognitivnímu vývoji z pohledu toho, jak lidé různého věku provádějí zakódování, dekódování, přenos, kombinování, uchovávání, vybavování informací při řešení náročných mentálních problémů. Každá mentální aktivita, která zahrnuje pozornost, vnímání, mentální zpracování, uchování, kombinování, vybavování nebo jednání podle informací, patří do informačního zpracovávání. Informační zpracovávání používá kognitivní funkce jako percepční rozhodnutí, porozumění psanému textu či čtení map (Sternberg 2002).

3.2 Kognitivní mapování

Vývoj kognitivního mapování v dětství byl studován v několika různých rámcích. Mezi tradiční teorie kognitivního mapování patří nativismus, empirismus a konstruktivismus. **Nativismus** naznačuje, že děti se rodí s predispozicemi a reagují na svět kolem sebe předurčenými způsoby, hotovými vzorci odpovědí, které rozvíjejí nezávisle na poznávacím kontextu. Implikací tohoto názoru je, že poznání, vědomosti, znalosti jsou vrozené a jednoduše se rozvíjí a rozšiřují v souvislosti s biologickou zralostí (Matthews 1992 in Kitchin, Blades 2002). Stea (1976) se domníval, že mít smysl pro prostor bude evoluční adaptací, (Hewe 1971 in Kitchin, Blades 2002, s. 86) argumentoval, že „zeměpisné vědomí, povědomí, poznání, je součástí lidské přirozenosti". **Empirismus** je protikladem nativismu. Říká, že veškeré chování a znalosti jsou vytvářeny a ovlivněny prostředím. Kognitivní mapy jsou tudíž rozvíjeny během poznávání v prostředí. **Konstruktivismus** je syntézou postojů nativismu a empirismu. Znalosti (poznání) o prostředí nejsou jen hromaděny z postoje empirismu – nebo začleňovány do předem daných struktur (postoj nativismu), ale spíše jsou uspořádány a reorganizovány (Kitchin, Blades 2002).

Mnohem vlivnější než zmíněné tradiční teorie byly teorie kognitivního mapování, které posunuli kupředu Piaget, Inhelderová (1956 in Kitchin, Blades 2002) a Siegel, White (1975 in Kitchin, Blades 2002). Staly se základem pro mnohé experimentální studie. Piaget vypracoval první výzkumné dílo o dětských kognitivních mapách, popisující vývoj poznání prostředí dětmi v rozmezí několika stádií. Piaget věří, že děti zvládnou stádia poznávacích map, protože jejich

chápání a schopnosti v každém stadiu jsou vynuceny jejich celkovou úrovní poznávacích schopností (Piaget 1960). Jedna z teorií odvozená od Piageta, byla zpracována Sieglem a Whitem (1975 in Kitchin, Blades 2002). Teorie klade důraz na poznávání u dospělých, jejich teorie stádií naznačuje, že lidé dělají pokrok v průběhu každého stádia nikoli z důvodu vyspělejších poznávacích schopností, ale díky vědomostem, znalostem, které získali většími zkušenostmi v prostředí. Obě teorie popisují sled souvislostí zdokonalování kognitivního mapování s věkem a zkušeností. Děti nemohou poznat konfiguraci prostředí dříve než mají dílčí koordinační chápání, poznání, takže obě teorie popisují zvyšování a zvětšování integrace poznatků v průběhu času (Kitchin, Blades 2002).

Děti mohou v poznávání nových míst být částečně závislé na druhých lidech, ale není známo, jak dospělý průvodce strukturuje dětské znalosti prostředí. Na jedné straně přítomnost dospělého pomáhá dětem soustředit se na nejdůležitější aspekty prostředí, ale na druhé straně jsou možná děti závislé na dospělém jako průvodci a věnují méně pozornosti prostředí. To jsou body, které ještě nebyly rozřešeny (Kitchin, Blades 2002). Jsou-li děti více omezovány v pohybu, jsou možná více závislé na druhotných zdrojích informací, aby poznaly prostředí. O tom, jak děti interpretují prostředí, se uvažuje v několika studiích (Libeu 1997 in Kitchin, Blades 2002) a někteří badatelé zkoumali, zda děti umějí dát do souvislosti mapy a prostředí (Blades, Spencer 1994 in Kitchin, Blades 2002).

Druhotné zdroje, jejichž prostřednictvím se mohou děti učit poznat prostředí, jsou příliš široké. Informace o prostoru můžeme například získávat z obrazových zdrojů (fotografie, obrázky, televize, kartografická díla) či ze slovního zprostředkování (rádio, tisk atd.). Mentální mapy, vznikající díky různým zdrojům informací mají rozdílný charakter. Mapy, vznikající v důsledku našeho empirického poznání, tedy našeho pobytu v prostoru, mají především podobu drah a orientačních bodů (typ liniový). Mapy, které vznikly v důsledku čtení map, mají charakter určitého prostorového rámce (typ prostorový), do kterého jsme pak schopni včlenit další informace pocházející z různých zdrojů (MacEachren 1991). Mentální mapy okolního světa, získávané z našeho empirického poznání jsou zejména kvůli malé mobilitě poměrně omezené, ale prostřednictvím čtení map jsme schopni pojmout do svých mentálních map téměř celý svět.

Další velkou roli při kognitivním mapování hraje také fantazie. Výsledkem jsou vizuální mentální obrazy prostoru, které můžeme definovat jako prostorové představy v naší mysli, odpovídající smyslovým vjemům, ovšem povstávající v naší paměti (Peterson 1987). Pro kartografy, jejichž cílem je zvýšit efektivitu vzájemné komunikace mezi kartografem a uživatelem mapy, je výzkum vzniku prostorových představ člověka velice důležitý. Jejich předmětem zájmu je pak hlavně proces čtení map a dále struktura a vlastnosti mentálních map

a speciálně jejich odchylky od skutečných kartografických map (Peterson 1987). Prostorové představy, které vznikají v naší mysli během nebo v důsledku čtení map, nejsou jen pouhými kopiemi těchto map, či obrázky v mysli. Jsou výsledkem něčeho, co by se dalo nazvat vnitřní nebo mentální formou kartografie. Jsou to intelektuálně zpracované informace, sdělované mapou, které se v mysli přenášejí do jiného tvaru. Způsoby, jakými se tyto představy v mysli vytvářejí a jakým způsobem jsou následně využívány během procesu myšlení nejsou zjistitelné přímo. Využívá se proto nepřímých metod. Jednou z těchto metod je analýza transformací, kterým tyto prostorové obrazy podléhají během jejich získávání a vybavování, další je variace doby reakce při různých vhodně zadaných úkolech (Peterson 1987). Prostorové vědomosti, které jsou základem našich prostorových představ, lze klasifikovat z několika různých úhlů pohledu. MacEachren (1991) rozdělil data podle základních prostorových charakteristik na bodová, liniová a plošná. Lynch (1960) rozdělil data podle jejich funkce v prostoru na body, uzle, významné body, cesty, oblasti a hranice. Další pohled dělí získané znalosti podle jejich charakteristiky a způsobu nabytí na deklarativní, procedurální a konfigurační znalosti. Deklarativní znalosti představují základní vědomosti o jednotlivých objektech a místech. Zahrnují informace o umístění, tvaru a charakteristice daných objektů a míst. Procedurální znalosti jsou vyšším stupněm prostorových znalostí, sloužící k navigaci člověka v prostoru. Obsahem těchto vědomostí není tedy pouze jednoduchá znalost jednotlivých cest, ale i znalost toho, jak vhodně těchto cest využít k dostání se z bodu 1 do bodu 2. Konfigurační znalosti reprezentují nejvyšší stupeň prostorových vědomostí, sloužících k pochopení vztahů a dějů v prostoru (Golledge, Stimson 1987).

3.2.1 Výzkumy v kognitivním mapování

Následující kapitola podává stručné informace o několika provedených výzkumech a jejich výsledcích, jež zaznamenaly rozdíly v kognitivním mapování mezi jednotlivými kategoriemi zkoumaných respondentů.

Ve srovnání s počtem výzkumů týkajících se kognitivního mapování místních oblastí u dětí je jen málo výzkumů dětského povědomí o širším světě. Studie zkoumající povědomí o širším světě si všímají, že existují vývojové rozdíly v tom, jak děti znají jiné země a jak se zvyšuje jejich hodnocení zeměpisných a politických pojmů jako je Evropa (Barrett, Short 1992 in Kitchin, Blades 2002). Též existují rozdíly mezi dětmi stejného věku z různých zemí při demonstrování komplexnějších poznávacích map kontinentu (Barrett, Farroni 1996 in Kitchin,

Blades 2002). Zdali tyto rozdíly v kognitivním mapování jdou na vrub vzdělání, obecné zkušenosti z cestování nebo rozdílných přístupů k druhým zemím a zda vědomosti dětí mohou být ovlivněny určitým způsobem výuky není ještě dokázáno (Kitchin, Blades 2002). Převládá obecný názor, že s rostoucím věkem roste znalost prostředí a mentální mapy by se s rostoucím věkem jedince měly stávat dokonalejšími. Tento progresivní růst však trvá do určitého věku jedince a po období stagnace dochází k regresi v prostorovém vnímání. Tato regrese se u většiny jedinců projevuje až v období stáří.

Rozdíly v kognitivním mapování chlapců a dívek se začínají objevovat již od raného školního věku, kdy se v mysli začínají tvořit prvotní mentální mapy. V testování znalostí místního prostředí u dětí mezi 6-11 rokem věku, jejichž úkolem byl náčrt mapy, vysvětlení mapy a leteckého snímku, splnili úkoly ve všech ročnících lépe chlapci než dívky. Náčrty chlapců byly přesnější a detailnější (Mattews 1986 in Kitchin, Blades 2002) Ve studii o znalosti rozsáhlejšího prostoru (Bettis 1974 in Kitchin, Blades 2002) byly zkoumány zeměpisné znalosti 1 700 jedenáctiletých dětí o jejich zemi. Děti byly požádány, aby vysvětlily grafy a mapy a identifikovaly jména určitých míst. Ze 45 otázek si chlapci ve 42 otázkách vedli lépe než dívky. Ve třech otázkách byli rovnocenní. V jiné studii (Beatty, Troster 1987 in Kichin, Blades 2002) zkoumali 1 800 vysokoškolských studentů a zjistili, že muži si vedli podstatně lépe než ženy v testech zeměpisných znalostí. Ačkoliv mnohé studie zjistily důkazy o lepších výkonech mužů, jsou však studie, které rozdíly nezaznamenaly. Existuje rozsáhlá literatura o vrozených rozdílech v prostorových schopnostech a řada diskusí, jak signifikantní tyto rozdíly jsou. Mnozí argumentují, že i když vrozené rozdíly zjištěny v minulosti, mohou se zmenšovat nebo vymizet (Feingold in Kitchin, Blades 2002). V současné západní společnosti mají totiž ženy stejné množství interakce prostředí jako muži, takže vrozené rozdíly v prostorových schopnostech mužů a žen jsou více patrné v oblastech, ve kterých jsou vrozené role jasně diferencovány a zdůrazňovány již od raných let. Vyskytují se i názory, že „speciální trénink v prostorových dovednostech může vést ke zlepšení u žen“ (Self, Golledge 1994 in Kitchin, Blades 2002, s. 109). Pokud může být výkon zlepšen tréninkem, pak by to podporovalo názor, že slabší prostorové schopnosti jsou způsobené nedostatkem praxe a zkušenosti. Pokud mohou být prostorové schopnosti zlepšeny rozšířením zkušeností, nelze očekávat, že slabší prostorové schopnosti žen by byly skutečnou překážkou v rozvoji jejich zeměpisných dovedností (Golledge, Stimson 1997). Jedním z cílů této práce je provést porovnání prostorových schopností mezi oběma pohlavími.

3.2.2 Kategorizace chyb vznikající při kognitivním mapování

Chyby, které se vytvářejí během procesů spjatých s kognitivním mapováním, lze dělit na chyby individuální a chyby systémové. Chyby individuální souvisí zejména se schopností jedince graficky se vyjadřovat, s jeho prostorovým vnímáním a představou o uspořádání světa. Systémové chyby ovlivňuje místo a doba pobytu či mobilita jedince. Systémovými chybami se zabývala Tversky (1992), která rozlišovala 2 procesy, které mají za následek tyto chyby, jsou jimi rotace a uspořádání. Při rotaci dochází ke změnám v přirozené orientaci jednotlivých prostorových vzorců tak, aby jejich úhel korespondoval s osami našeho myšleného obrazu. Tyto osy i v naší mysli často odpovídají severojižnímu a západovýchodnímu směru. Uspořádání je reprezentováno v prostorovém seskupování, v řazení a zarovnávání jednotlivých bodů a objektů myšleného obrazu do linií. Jako příklad seskupení lze uvést případ, kdy v mentální mapě vznikne seskupení měst, jejichž reálná poloha je jiná. Města jsou sice uvedena ve shluku, neboť jsou v jedincově mysli navzájem propojena, jejich geografické uspořádání však už neodpovídá realitě. K procesům zahrnutým do uspořádání lze zařadit posun nejdůležitějšího bodu, například hlavního města, do středu území.

Na základě výsledků výzkumů této práce lze potvrdit, že všechny výše popsané chyby se v hodnocených vzorkách mentálních map vyskytovaly.

4. METODIKA PRÁCE

4.1 Sběr dat

Ve výzkumné části práce byla použita metoda mentálních map, která je jedním z vyjadřovacích prostředků behaviorální geografie. Problematice mentálních map se podrobněji věnuje kapitola 2.4.1. Jednotlivé vzorky map byly získávány během vlastního terénního šetření na základních a středních školách v Praze, Brně a Moravskoslezském kraji (konkrétně v Karviné a v Havířově) a na jedné vysoké škole, konkrétně u studentů s geografickým zaměřením na Přírodovědecké fakultě v Praze. Sběr dat probíhal v období od prosince roku 2004 do prosince roku 2005.

Výběr dotazovaných respondentů byl ovlivněn zaměřením této práce. Jejím úkolem je porovnat rozdíly ve vědomostech o cestovním ruchu Česka mezi žáky a studenty jednotlivých vzdělávacích stupňů. Dále se snaží postihnout, jak se vyvíjí a formuje mentální mapa Česka s rostoucím věkem a stupněm vzdělání žáka. Nejmladší z dotazovaných respondentů byli žáci šestých tříd ZŠ ve věku 11 let. Horní věková hranice respondentů nebyla přesně vymezena, nejstarší skupinu respondentů tvořili studenti vysoké školy, jejichž dosažený věk spadal do období mladé dospělosti (20-25 let). Tuto specifickou skupinu tvořili studenti 1. a 2. ročníku geografických oborů Přírodovědecké fakulty v Praze. Jejich výsledky byly porovnány se studenty ostatních zkoumaných škol s cílem postihnout velikost rozdílů geografických vědomostí budoucích geografů s žáky a studenty nižších stupňů škol.

Výběr zkoumaných regionů byl ovlivněn cílem postihnout rozdíly v preferenci nejvíce navštěvovaných destinací[1] cestovního ruchu mezi respondenty z Prahy, Brna a Moravskoslezského kraje (v práci je též používán termín Ostravsko). Úkol byl u respondentů základních a středních škol zadáván v hodinách zeměpisu, a přestože se ve většině ročníků učivo touto problematikou nezabývá, nenarušoval kontinuitu výuky vzhledem k nízké časové náročnosti a relativní aktuálnosti. U studentů vysoké školy byl úkol zadán v seminářích, zabývajících se problematikou cestovního ruchu.

Požadovaný úkol byl žákům a studentům ústně vysvětlen, následně jim bylo přesné zadání úkolu rozdáno předtištěné na bílém papíru formátu A4 viz příloha 1.

[1] Pojmy destinace cestovního ruchu, lokalita cestovního ruchu a místo cestovního ruchu jsou v této práci používány jako synonyma.

Zadání bylo pro všechny věkové kategorie dotazovaných respondentů stejné, hlavní úkol zněl: ***Načrtněte mapu České republiky. Zakreslete 10 míst, které podle Vás nejvíce navštěvují čeští občané. Jinou barvou zakreslete 10 míst, které podle Vás navštěvují zahraniční návštěvníci.***

Úkol byl plněn bez atlasů nebo jakýchkoliv jiných zeměpisných pomůcek. Časový limit pro splnění daného úkolu byl stanoven na 15 minut. Součástí zadaného úkolu bylo vyplnění tzv. identifikačních dat, která obsahovala: název obce, ve které respondent žije, rok narození respondenta, pohlaví respondenta a vzdělání jeho rodičů. Všechna tato data byla důležitá pro výsledné vyhodnocování mentálních map, kterými se zabývá analytická část této práce viz kapitoly 5 a 6.

4.2 Práce s daty

4.2.1 Data získaná vlastním šetřením

Celkový počet dotazovaných respondentů činil 856. Každá mentální mapa byla označena identifikačním číslem v rozmezí 1 až 856 a byla zpracována do souhrnné tabulky. Do této tabulky bylo zaznamenáno: datum výzkumu, název školy a hodnocený ročník, dále identifikační údaje každého z respondentů, které se skládaly z následujících položek: místo bydliště, typ školy, rok narození respondenta, pohlaví respondenta, vzdělání rodičů respondenta. Následně byla do tabulky zaznamenána všechna místa uvedená v mapě a jejich celkový počet. Tato data byla využita v kapitole 5, která je zaměřena na hodnocení mentálních map z didaktického hlediska. Poté byla do dvou tabulek zaznamenána místa uvedená v mapě pro domácí cestovní ruch a místa uvedená v mapě pro zahraniční cestovní ruch a jejich počet. Tato data byla využita v kapitole 6, která si klade za cíl postihnout povědomí dotazovaných respondentů o návštěvnosti destinací cestovního ruchu z hlediska domácího cestovního ruchu a z hlediska zahraničního cestovního ruchu.

4.2.2 Data z oblasti cestovního ruchu

Pro práci bylo nutné získat data o skutečné návštěvnosti jednotlivých destinací. Pořadí nejnavštěvovanějších míst z hlediska domácího cestovního ruchu bylo sestavováno z více zdrojů. Přesto nelze s jistotou říci, že pořadí těchto míst je absolutně přesné. Samozřejmě existují podrobné statistiky, zaznamenávající počet hostů v ubytovacích zařízeních, které poskytuje například Český statistický úřad, CzechTourism či internetové stránky jednotlivých regionů a

měst. Tyto hodnoty však lze využít při hodnocení počtu turistů, nikoliv však návštěvníků, kterými se zabývá tato práce. Statistiky absolutního počtu návštěvníků jednotlivých míst zatím neexistují. Před zjišťováním dostupných dat o návštěvnosti jednotlivých míst si je nutno uvědomit, které z forem cestovního ruchu jsou v Česku nejčastější. Bezesporu mezi ně patří kulturní a poznávací cestovní ruch, do kterého můžeme zařadit návštěvu historických památek či výstav. Dalšími formami jsou pobytový cestovní ruch, který zahrnuje zejména zimní pobyty na horách a léčebný cestovní ruch.

a) Data z oblasti kulturního a poznávacího cestovního ruchu

Jedním z hlavních zdrojů použitých v této práci byla data zpracovaná agenturou CzechTourism a to zejména statistika Návštěvnosti národních produktů rok 2003. Některá z dat uvedených v této statistice byla pouhým odhadem návštěvnosti dle destinačního managementu města či regionu. Tento odhad byl zaznamenán například u města Český Krumlov či u návštěvnosti Adršpašských skal. Druhým zdrojem byla data Národního informačního a poradenského střediska pro kulturu, jež zachycovala počty návštěvníků jednotlivých památek v Česku a ve kterých se objevuje pořadí 50 nejnavštěvovanějších památek. Dalšími zdroji byly internetové stránky jednotlivých měst poskytující informace o návštěvnosti významných výstav, veletrhů či festivalů.

b) Data pobytového cestovního ruchu

Mezi tuto formu cestovního ruchu můžeme především zařadit zimní či letní pobyty v horských oblastech. Statistiky zimních měsíců určují počet návštěvníků nejen dle počtu ubytovaných turistů, ale také dle vytíženosti vleků. Statistiky za letní měsíce lze získat pouze z počtu ubytovaných turistů nebo počtu návštěvníků národního parku. Zdroji dat byly zejména internetové stránky horských oblastí či regionů, ve kterých tyto oblasti leží. Odkazy jsou uvedeny v seznamu použité literatury na konci práce.

c) Data léčebného cestovního ruchu

Data návštěvnosti lázní byla zpracována dle statistik agentury CzechTourism (Návštěvnost národních produktů, 2003) a internetových stránek jednotlivých lázní.

Druhá část kapitoly hodnotí povědomí respondentů o návštěvnosti míst Česka z hlediska zahraničního cestovního ruchu. Stejně jako v případě domácího cestovního ruchu je získání přesných dat návštěvnosti nereálné. Přestože většina zahraničních návštěvníků přenocuje v Česku, nelze přesně zaznamenat, které oblasti navštívili. Ve většině případů jsou ubytováni v Praze a jezdí na fakultativní výlety. Z tohoto důvodu bylo pořadí nejnavštěvovanějších míst

zahraničními turisty sestaveno z pořadí nejvíce propagovaných lokalit Česka v zahraničí. Tuto propagaci vytváří agentura CzechTourism. Pořadí těchto lokalit bylo sestaveno dle informací (zdrojů), poskytnutých touto organizací.

4.3 Kategorizace dat

Na počátku práce se zpracovanými mapami bylo nutné rozřazení mentálních map do několika kategorií, dle kterých byly mapy následně vyhodnocovány. Tyto kategorie byly vytvořeny v závislosti na předem daných hypotézách zmiňovaných v úvodu práce. Nejprve byly mapy respondentů rozděleny dle stupně (typu) školy, kterou respondent navštěvuje. Dalšími kategoriemi, dle kterých byly mapy respondentů diferencovány a následně analyzovány, byl věk (ročník studia) respondenta, pohlaví respondenta a místo bydliště respondenta. Dle těchto kategorií byla vyhodnocována kvalita tvaru zakreslené mapy i chybná lokace zakreslených míst.

Počet dotazovaných respondentů v jednotlivých ročnících zúčastněných škol ze třech zkoumaných regionů je zaznamenán v tabulkách 1, 2 a 3. Podíl jednotlivých respondentů dle hodnocených kategorií je znázorněn následujícími grafy 1, 2, 3, 4 a 5.

Tabulka 1: Počet dotazovaných respondentů jednotlivých ročníků základních škol a nižších stupňů víceletých gymnázií

Lokalita školy	Název školy	Počet respondentů celkem	Počet respondentů 6.ročník	Počet respondentů 7.ročník	Počet respondentů 8.ročník	Počet respondentů 9.ročník
Praha	ZŠ Laudova	104	x	24	50	30
	ZŠ Červený vrch	73	20	20	33	x
	Gymnázium Nad Alejí	51	x	x	21	30
Brno	1.klas. a špan. gymn.	56	56	x	x	x
Karviná	ZŠ Mendelova	82	x	x	19	63
Celkem		366	76	44	123	123

Zdroj: Vlastní šetření.
Poznámka: Žáci nižšího stupně víceletého gymnázia byli hodnoceni společně s žáky školy základní.

Tabulka 2: Počet respondentů jednotlivých ročníků středních škol

Lokalita školy	Název školy	Počet respondentů celkem	Počet respondentů 1.ročník	Počet respondentů 2.ročník	Počet respondentů 3.ročník	Počet respondentů 4.ročník
Praha	Gymnázium Jana Nerudy	89	28	26	17	18
Praha	Gymnázium Nad štolou	84	20	29	19	16
Brno	1.klas.a špan. gymn.	89	x	35	27	27
Havířov	Gymnázium Kopeckého	78	47	18	13	x
Celkem		340	95	108	76	61

Zdroj: Vlastní šetření.

Tabulka 3: Celkový počet respondentů vysoké školy

Lokalita školy	Název školy	Počet respondentů
Praha	Přírodovědecká fakulta	150

Zdroj: Vlastní šetření.

Graf 1: Podíl respondentů dle stupně školy

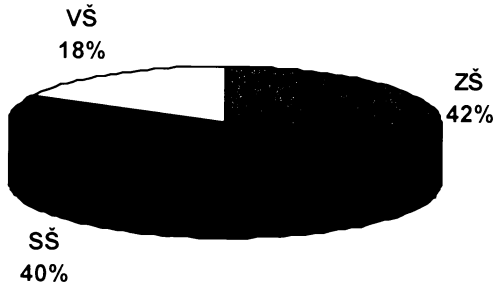

Zdroj: Vlastní šetření.

Graf 2: Podíl respondentů dle ročníku školy

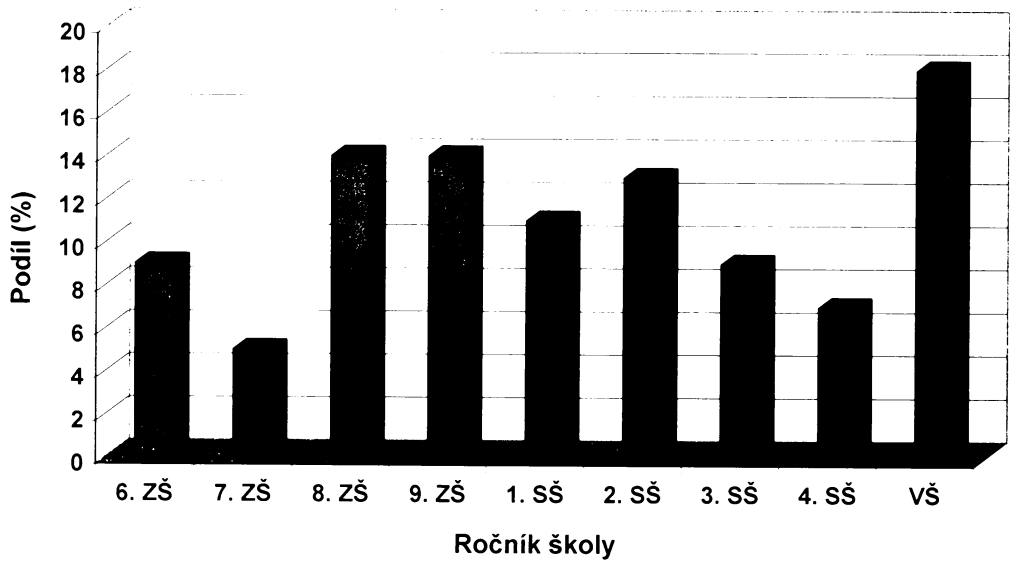

Zdroj: Vlastní šetření.

Poznámka: Studenti VŠ nebyli diferencováni dle ročníku studia a byli hodnoceni jako celek.

Graf 3: Podíl respondentů dle pohlaví

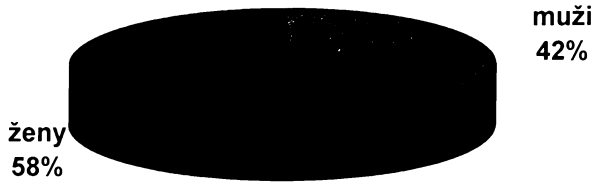

Zdroj: Vlastní šetření.

Graf 4: Podíl respondentů dle pohlaví a typu školy

4. a) **ZŠ** 4. b) **SŠ** 4. c) **VŠ**

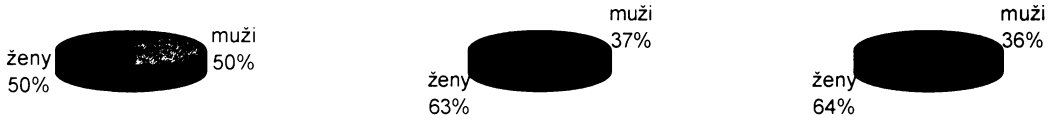

Zdroj: Vlastní šetření.

Graf 5: Podíl respondentů základních a středních škol dle místa bydliště

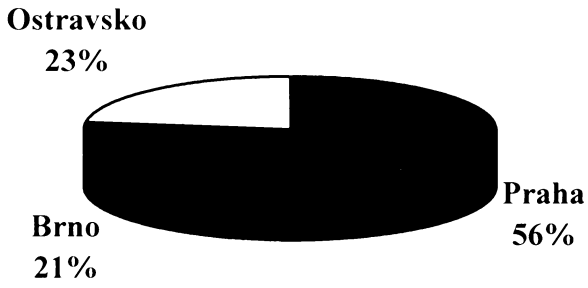

Zdroj: Vlastní šetření.

Poznámka: Studenti VŠ nebyli diferencováni dle místa bydliště a byli hodnoceni jako celek.

4.4 Vlastní výzkum

4.4.1 Analýza mentálních map z didaktického hlediska

Analýza se v kapitole 5 „Analýza mentálních map z didaktického hlediska" nejprve zabývá kvalitativním hodnocením, ***hodnocením tvaru*** mentálních map. Zhodnocení a porovnání tvaru mentální mapy s mapou skutečnou bylo provedeno kombinací tří různých hodnocení. K výslednému hodnocení tvaru map byly použity 3 indexy, jejichž průměrná hodnota se stala výslednou hodnotou, použitou pro celkové hodnocení tvaru mentálních map.

Expertní hodnocení

První hodnocení a zároveň první index vychází z tzv. *expertního hodnocení* (v tomto případě jednoho diplomovaného geografa a autorky této práce). Při expertním hodnocením tvaru načrtnuté mapy byla určena hodnotící škála (stupnice) 1-4, přičemž hodnota 1 znamenala nejlepší hodnocení a hodnota 4 hodnocení nejhorší. Před expertním hodnocením bylo určeno několik základních prvků, dle kterých byla kvalita mapy ohodnocena (oznámkována). Mezi tyto základní prvky patřilo: dodržení celkového tvaru území Česka, zakreslení základních hraničních výběžků území a zachycení typického sklonu Česka vzhledem k světovým stranám. Přiřazená hodnota závisela na subjektivním rozhodnutí hodnotící osoby. Z důvodu větší objektivity byly mapy ohodnoceny dvěma osobami a výslednou hodnotu expertního odhadu tvořil průměr těchto dvou hodnocení. Absolutní počet a relativní zastoupení map dle výsledného expertního hodnocení zobrazuje tabulka 4.

Tabulka 4: Kategorie a podíl map dle hodnot expertního hodnocení

Hodnota expertního hodnocení	Absolutní počet map	Relativní zastoupení map (%)
1	39	5
1,5	37	4
2	141	16
2,5	88	10
3	287	34
3,5	69	8
4	195	23
Celkem	856	100

Zdroj: Vlastní šetření.

Příklady map jednotlivých kategorií map s příslušným výsledkem expertního hodnocení lze spatřit na obrázku 1.

Obrázek 1: Příklady čtyř kategorií map dle expertního hodnocení

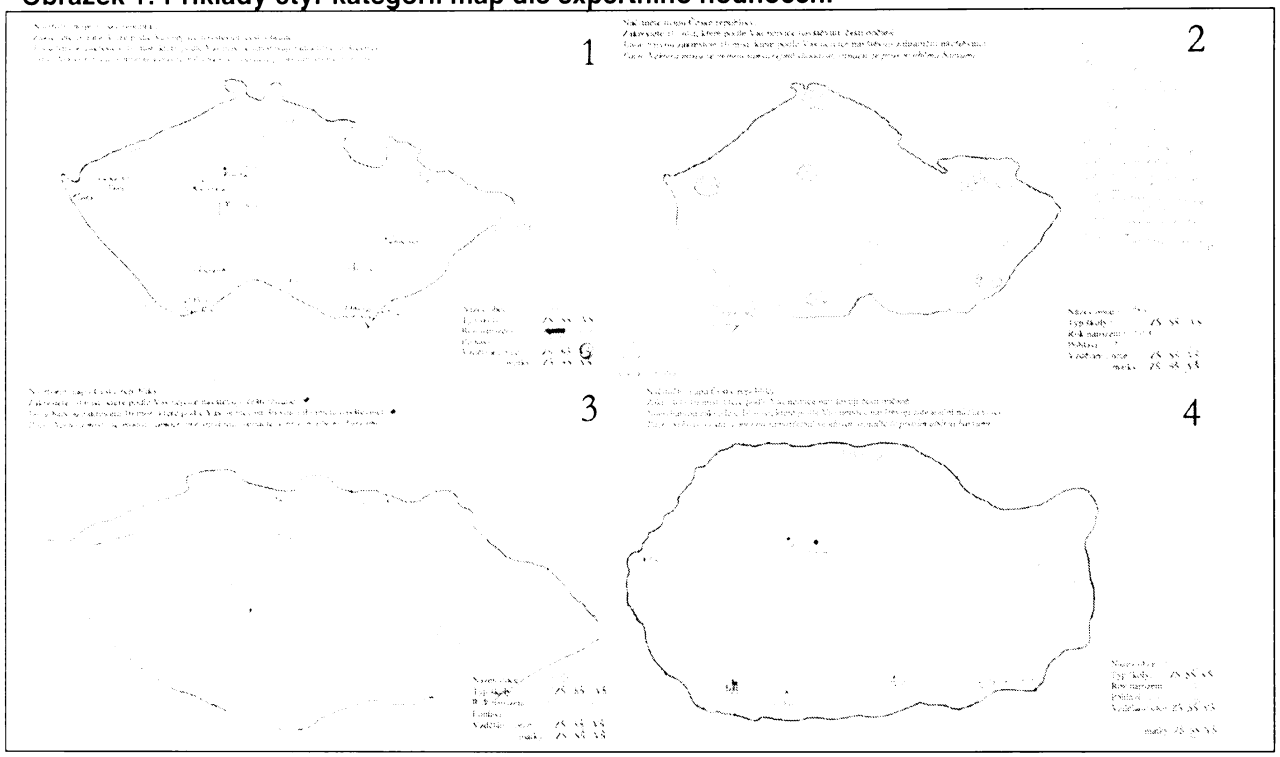

Zdroj: Vlastní šetření.

Kitchinův index

Samotné expertní hodnocení tvaru území je velmi obtížné a do jisté míry také subjektivní, a tak bylo podpořeno dvěma tvarovými indexy. Většina takovýchto indexů porovnává tvar oblasti s jednoduchými geometrickými tvary, kterými jsou kruh, čtverec nebo trojúhelník. Index použitý v této práci je komplexní tvarový *index dle Kitchina* (2002). Tento index byl například použit při porovnávání zakreslení tvaru afrického kontinentu. Hodnota tohoto indexu je získána ze vzorce:

$$Ki = \frac{4\,A}{\pi\,L^2},$$

A je.....plocha mapy

L je.....nejdelší osa mapy

K vypočítání tohoto indexu bylo potřeba změřit nejdelší osu mentálních map a plochu těchto map. Nejdelší osa mapy Česka vede v ideálním případě z nejzápadnějšího bodu Česka (Krásná u Aše) do nejvýchodnějšího bodu Česka (Mosty u Jablunkova) a je znázorněna na obrázku 2.

Obrázek 2: Nejdelší horizontální osa a měřená vertikální osa map

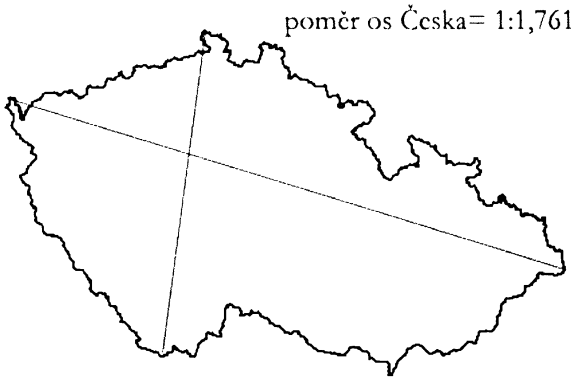

Zdroj: Vlastní šetření.

Plochu mentálních map lze bez použití kartografických pomůcek zjistit velmi těžko. Vzhledem k velkému počtu mentálních map a k jejich rozdílnému měřítku bylo použití čtverečkové metody, při které není potřeba pracovat se speciálními kartografickými pomůckami, vyloučeno. Po několika konzultacích byl vyloučen systém GIS, jehož využití je v případě velkého množství vzorků také náročné a zdlouhavé. Nejrychlejší možný způsob, jak změřit plochy mentálních map, bylo použitím planimetru. V této fázi výzkumu však nastaly první komplikace, neboť sehnat tento přístroj bylo obtížné, a to i přes oslovení několika geografických a kartografických kateder. Nakonec byl pro účely této práce zapůjčen digitální planimetr plzeňským katastrálním a geodetickým úřadem. Po změření všech potřebných údajů do daného vzorce byla vypočítána hodnota jeho indexu u všech hodnocených map. Tento index byl také vypočítán pro skutečnou mapu Česka měřítka 1: 1 000 000 a činil 0,419. Hodnota Kitchinova indexu mentálních map byla srovnávána s hodnotou Kitchinova indexu mapy Česka. Dle velikosti odchylky hodnoty Kitchinova indexu mentální mapy od hodnoty Kitchinova indexu mapy Česka byly mapy respondentů řazeny do čtyř kategorií. Toto rozdělení zobrazuje tabulka 5. Stejně jako u expertního odhadu kategorie 1 označuje nejlepší hodnocení a kategorie 4 hodnocení nejhorší.

Tabulka 5: Kategorie mentálních map dle velikosti odchylky Kitchinova indexu

Velikost Kitchinova indexu pro Česko	Velikost odchylky	Kategorie mapy	Absolutní počet map v kategorii	Relativní zastoupení map v kategorii (%)
0,419	0,00-0,01	**1.**	110	13
	0,02-0,005	**2.**	409	39
	0,06-0,1	**3.**	240	37
	více než 0,1	**4.**	97	11
Celkem			856	100

Zdroj: Vlastní šetření.

Poměrový tvarový index

Třetím tvarovým indexem a hodnotícím prvkem bylo porovnání poměru délky nejdelší horizontální a vertikální osy Česka v mentální mapě. Nejprve byla změřena délka horizontální a vertikální osy (v mm) ve všech mentálních mapách a vypočten jejich poměr. U horizontální osy se opětovně jedná o nejdelší osu Česka, u osy vertikální spojení nejsevernějšího (Lobendava) a nejjižnějšího bodu Česka (Vyšší Brod) viz obrázek 2. Poté byla změřena délka horizontální a vertikální osy mapy Česka v měřítku 1: 1 000 000 a vypočten její poměr. Poměr mentálních map byl stejně jako u předchozího indexu porovnáván s poměrem skutečné mapy, který je 1:1,761. Dle velikosti této odchylky byly mapy opět rozděleny do čtyř kategorií, které znázorňuje tabulka 6. Kategorie 1 opět označuje nejlepší hodnocení a kategorie 4 hodnocení nejhorší.

Tabulka 6: Kategorie mentálních map dle velikosti odchylky poměrového indexu

Poměr vertikální a horizontální osy mapy Česka	Velikost odchylky	Kategorie mapy	Absolutní počet map v kategorii	Relativní zastoupení map v kategorii (%)
1,761	0,00-0,05	1.	176	21
	0,06-0,10	2.	184	21
	0,11-0,20	3.	240	28
	více než 0,20	4.	256	30
Celkem			856	100

Zdroj: Vlastní šetření.

Ve své druhé části se kapitola 5 zabývá ***hodnocením chybné lokace*** zakreslených míst. Zakreslená místa byla zaznamenána při zpracovávání map do tabulky a ke každému uvedenému místu bylo zapsáno, zda je v mapě lokalizováno správně či chybně. Chybná lokace byla určována expertním odhadem autorky této práce. Hodnocení správné lokace zakreslených míst může být do jisté míry také subjektivní. Proto musela být vytvořena určitá kritéria, dle kterých byla zakreslená místa hodnocena. Lokace míst byla posuzována především vzhledem k načrtnutému

tvaru dané mapy. Místa, která jsou v mapě lokalizována, mohou být zakreslena na odlišném místě vzhledem k mapě Česka, ale přesto správně vzhledem k tvaru, ve kterém jsou zakresleny. Jedním z kritérií tedy bylo dodržení správné geografické polohy místa vzhledem k tvaru mapy. Dále byla poloha hodnoceného místa srovnávána s polohou ostatních míst zakreslených v mapě.

4.4.2 Analýza destinací cestovního ruchu

Obsahem kapitoly 6 je zhodnocení povědomí dotazovaných respondentů o návštěvnosti destinací cestovního ruchu v Česku z hlediska domácího cestovního ruchu a z hlediska zahraničního cestovního ruchu. Při hodnocení zakreslených lokalit v mapě byli respondenti diferencováni dle typu školy a dle místa bydliště. Tato zakreslená místa byla srovnávána s určeným pořadím 10 nejnavštěvovanějších lokalit z hlediska domácího cestovního ruchu a s pořadím 10 nejpropagovanějších destinací z hlediska zahraničního cestovního ruchu.

Pořadí nejnavštěvovanějších lokalit Česka z hlediska domácího cestovního ruchu bylo sestavováno z více zdrojů. Hlavními zdroji dat byly statistiky a projekty agentury CzechTourism, dále byly využívány internetové stránky jednotlivých regionů či měst, jejichž odkazy jsou uvedené v seznamu literatury. Jednotlivá místa byla seřazena dle zjištěného počtu návštěvníků. Ve výsledném pořadí se však projevil podstatný rozdíl v hodnotách návštěvnosti hor ve srovnání s hodnotami návštěvnosti ostatních míst, zejména těch, která jsou typická pro jednodenní cestovní ruch. Tato skutečnost byla samozřejmě ovlivněna odlišnou rozlohou daných destinací[2]. Z tohoto důvodu byl počet návštěvníků ve všech destinacích přepočítán dle velikosti plochy příslušné oblasti. Výsledné hodnoty se tak staly z hlediska hodnocení návštěvnosti srovnatelnějšími a objektivnějšími. Hodnota získaná přepočtením na plochu příslušné lokality vyjadřuje zatíženost dané lokality z hlediska počtu návštěvníků. Zatíženost návštěvníky má mnohem vyšší vypovídací hodnotu z hlediska potřeb hodnocení dopadů CR, ať už negativních či pozitivních, než absolutní hodnoty návštěvnosti příslušné lokality. Pořadí lokalit dle zatíženosti návštěvníky lze spatřit v tabulce 7. Pořadí lokalit pro příjezdový zahraniční cestovní ruch je zobrazeno v kapitole 6.

[2] Jak bylo řečeno v kapitole 2, turistickou destinaci lze chápat v rozmezí jednotlivé památky přes mikroregion až po celou horskou oblast.

Tabulka 7: Pořadí lokalit dle počtu návštěvníků na 1 km^2

Pořadí	Lokalita	Počet návštěvníků	Rozloha navštívené oblasti v km^2	Počet návštěvníků na 1 km^2
1.	Praha	3 098 950	5,53	560389
2.	Český Krumlov	1 000 000	22,16	45126
3.	Krkonoše	8 000 000	363	22039
4.	Karlštejn	246 218	12,09	20365
5.	Karlovy Vary	409 791	59,08	6936
6.	Brno	1 306 030	230,2	5673
7.	Kutná Hora	180 516	33,05	5462
8.	Šumava	2 200 000	609	3612
9.	Moravský kras	313 474	92	3407
10.	Olomouc	319 309	103,34	3090

Zdroj: Materiály a statistiky agentury CzechTourism, statistika NIPOS, Internetové stránky příslušných lokalit.

Poznámka: Do plochy Prahy byla započítána plocha Prahy 1, jakožto místní části, kde je soustředěna většina navštěvovaných lokalit.

Pořadí preferencí nejnavštěvovanějších oblastí, vytvořené respondenty jednotlivých kategorií bylo srovnáváno s pořadím získaným dle dostupných statistik. Výsledná místa byla zaznamenána do tzv. „gouldovského typu“ mentální mapy. Velikost „preferencí“ dotazovaných respondentů byla v těchto mapách zaznamenána metodou kartogramů.

Pro mapové podklady byl využíván program ArcView Gis 3.2.

5. ANALÝZA MENTÁLNÍCH MAP Z DIDAKTICKÉHO HLEDISKA

Následující část práce má za cíl provést aktivní výzkum a pokusit se z didaktického hlediska vyhodnotit sebraná data popsaná v kapitole 4. Výzkum byl prováděn ve smyslu kognitivně-behaviorálního přístupu, metodou mentálních map. Tento přístup pracuje s představami člověka a vychází ze skutečnosti, že každý jedinec si vytváří vlastní obrázek reality, která jej obklopuje. V procesu vnímání se obrazy neshodují s objektivní realitou, mentální mapa bývá vždy zjednodušená a zdeformovaná. Míra tohoto zjednodušení a zdeformování nebývá stálá, ale průběžně se mění v závislosti na věku, intelektu, dosaženém vzdělání či prostředí, ve kterém jedinec žije. Kvalita vnímání je dále ovlivněna momentálním stavem, vlastnostmi a schopnostmi člověka.

V didaktické analýze mentálních map se práce zabývá hodnocením tvaru mentálních map a hodnocením správnosti míst, která jsou v mapě lokalizována. Přestože se zpracování výsledků mentálních map u různých autorů liší, lze nalézt společná kritéria, podle nichž lze výsledné mentální mapy hodnotit. Vzhledem k tomu, že mnohé práce zaznamenaly rozdíly ve schopnostech kognitivního mapování viz kapitola 3.2.1[3], bude se i tento výzkum dotýkat takovéhoto hodnocení. Věk a pohlaví respondentů jsou v následující analýze hlavními kritérii pro hodnocení mentálních map. Tyto kategorie jsou také spojeny s geografickým prvkem - místem bydliště respondenta s cílem zjistit vzájemnou souvislost místa bydliště s mentální mapou respondentů. Hlavním cílem této kapitoly je zhodnotit geografické znalosti a prostorové vnímání u žáků a studentů základních, středních a vysokých škol a zaznamenat rozdíly mezi jednotlivými kategoriemi, které by potvrdily či vyvrátily tvrzení některých výzkumníků o rozdílech v kognitivním mapování viz kapitola 3.2.1.

V souvislosti s těmito výzkumy, zaměřenými na rozdíly v kognitivním mapování bylo v této kapitole stanoveno několik předpokladů, vycházejících z výsledků těchto výzkumů. Prvním z předpokladů a hlavní hypotézou výzkumu této kapitoly je tvrzení, že kvalita mentálních map se bude s rostoucím věkem respondentů zvyšovat. Z dosavadních výzkumů vyplývá také druhá hypotéza práce - při porovnávání rozdílné kvality mentálních map mezi chlapci a děvčaty je předpokládáno, že chlapci budou mít detailnější zákres tvaru Česka a přesnější lokaci míst v mapě. Posledním předpokladem je, že správná lokace míst v mapě bude ovlivněna místem bydliště respondenta, a to tak, že chybněji budou zakreslována místa vzdálenější od respondentova bydliště.

[3] Rozdíly byly analyzovány na základě srovnání dvou či více skupin účastníků lišícími se věkem a pohlavím.

5.1 Hodnocení tvaru mentálních map

Česká republika má velmi členitý tvar, proto je třeba předpokládat, že správné zakreslení tvaru bude pro žáky obtížné. Je pravděpodobné, že správnost a detailnost zakreslení tvaru se bude s rostoucím věkem zlepšovat, což je zčásti ovlivněno stadiem kognitivního vývoje a mírou informovanosti respondentů v různých stádiích vývoje viz kapitola 3.1.

Kvalitativní zhodnocení a porovnání tvaru mentální mapy s mapou skutečnou bylo provedeno kombinací tří různých hodnocení. První hodnocení a zároveň první index vychází z tzv. expertního hodnocení (v tomto případě jednoho diplomovaného geografa a autorky této práce). Samotné expertní hodnocení tvaru území je velmi obtížné a do jisté míry také subjektivní, a tak bylo podpořeno dvěma tvarovými indexy. Většina takovýchto indexů porovnává tvar oblasti s jednoduchými geometrickými tvary, kterými jsou kruh, čtverec nebo trojúhelník. Index použitý v této práci je komplexní tvarový index dle Kitchina (2002). Třetím tvarovým indexem a hodnotícím prvkem byl tzv. poměrový index spočívající v porovnání poměru délky nejdelší horizontální a vertikální osy Česka na zakreslené mapě. Podrobná metodika jednotlivých indexů je popsána v kapitole 4.4.1. K hodnocení tvaru mentálních map byly tedy použity celkem 3 indexy, jejichž průměrná hodnota se stala výslednou hodnotou, použitou pro celkové hodnocení kvality tvaru mentálních map.

Hodnoceno bylo celkem 856 mentálních map žáků a studentů různých věkových kategorií, žijících ve 3 různých regionech Česka (pražském, brněnském a ostravském). Proto bylo při hodnocení nutné, vytvořit kategorie, do kterých byly mapy respondentů zařazeny, a poté vyhodnoceny. Tyto kategorie tvoří, věk (stupeň vzdělání) respondenta, pohlaví respondenta a místo bydliště respondenta.

5.1.1 Hodnocení tvaru mentálních map dle věku (stupně vzdělání) respondentů

Před vlastním hodnocením kvality tvarů mentálních map proběhla kategorizace respondentů do 5 skupin dle stupně vzdělání. Žáci základních škol byli při hodnocení rozděleni na dvě kategorie. První kategorii tvořili žáci 6. a 7. tříd a druhou žáci tříd 8. a 9. Jedním z důvodů této diferenciace žáků je rozdílné stádium kognitivního vývoje, kdy u dětí do 12 let převládá stadium konkrétních operací, zatímco u dětí starších se již začíná rozvíjet stadium formálních operací viz kapitola 3.1. Rozdělení žáků bylo také ovlivněno učebními osnovami pro základní školy, dle kterých je tématika Česka zařazena do 8. ročníku základní školy. U těchto ročníků by se proto mělo projevit výrazné zlepšení výsledků hodnocení map. Obdobně byli rozděleni studenti středních škol, i zde proběhla kategorizace na dvě skupiny. Studenti vysoké

školy byli posuzováni jako samostatná skupina. Při hodnocení kvality mentální mapy se výsledný index vypočítaný z průměru tří zmíněných indexů srovnával s výsledným indexem tvaru mapy Česka, který dosahuje ideální hodnoty 1. Nejhorší hodnocení mentální mapy může dosahovat výsledné hodnoty 4.

Tabulka 8: Hodnocení tvaru mapy dle věku respondentů

Typ školy	Věk	Ročník	Počet respondentů	Expertní odhad	Kitchinův index	Poměrový index	Výsledný index
ZŠ	11-13 let	6., 7.	120	3,46	2,51	2,8	**2,92**
	14-15 let	8., 9.	246	3,1	2,36	2,85	**2,77**
SŠ	15-16 let	1., 2.	202	2,8	2,26	2,45	**2,5**
	17-19 let	3., 4.	138	2,83	2,41	2,64	**2,63**
VŠ	20-25 let	1., 2.	150	2,29	2,44	2,61	**2,44**
Celkově	x	x	856	2,90	2,38	2,67	**2,65**

Zdroj: Vlastní šetření.
Poznámka 1: Všechny indexy se pohybují na škále 1-4, kde 1 představuje nejlepší tvar mapy. Výsledný index představuje aritmetický průměr tří indexů.
Poznámka 2: Expertní index představuje průměr dvou expertních hodnocení kvality tvaru, Kitchinův index v sobě zahrnuje poměr plochy a nejdelší osy mentální mapy, poměrový index vyjadřuje podíl délky nejdelší horizontální a vertikální osy Česka.

Z tabulky 8 je patrné, že hodnota výsledného indexu kategorie nejmladších žáků je nejvyšší, přičemž tuto velikost nejvíce ovlivňuje negativní výsledek expertního odhadu. Je to zejména proto, že žáci mladších ročníků kreslili tvar mapy velmi jednoduchý, často podobající se kruhu, respektive oválu. Většina z nich nedokázala zakreslit výběžky severní hranice území, což však bylo obtížné i pro studenty ročníků vyšších. Při pohledu na výsledky vyšších ročníků základní školy spatříme, že hodnoty indexů jsou poměrně vysoké, ale předpokládané zlepšení žáků z důvodu aktuálnosti a informovanosti v dané tématice se prokázalo. Výsledný index klesl na 2,77, nicméně poměrně překvapivá je hodnota poměrového indexu, která je u 8. a 9. tříd ZŠ nejhorší ze všech věkových kategorií.

Studenti gymnázií byli při hodnocení rozděleni do prvé kategorie (1. a 2. ročník) a kategorie druhé (3. a 4. ročník). Výsledné indexy jednotlivých ročníků ukazuje příloha 2. Hlavní hypotézou této kapitoly byl předpoklad, že s rostoucím věkem se kvalita map bude zlepšovat. Tabulka 8 však ukazuje, že lepší výsledky zaznamenávají studenti první kategorie středních škol. Tato skutečnost může být způsobena menší hodinovou dotací zeměpisu u vyšších ročníků či aktuálností tématu, neboť problematikou Česka se studenti gymnázií zabývají ve druhém ročníku. Studenti 3. a 4. ročníků by však měli mít dostatečné množství informací a být schopni dobré prostorové orientace. Celkově byla kvalita map studentů gymnázií lepší a detailnější než u

žáků škol základních, většina respondentů se pokusila zakreslit základní výběžky severní hranice České republiky, nicméně výsledky ve 3. a 4. ročníku středních škol nastíněnou hypotézu vyvrací.

Před vyhodnocením tvaru map u vysokoškolských studentů s geografickým zaměřením se předpokládalo, že budou zaznamenány výrazně lepší výsledky ve srovnání se studenty základních a středních škol. Dle předpokladu je výsledný index nejlepší ze všech hodnocených skupin, jeho celková průměrná hodnota je však poměrně vysoká, čili samotná kvalita tvaru Česka nedosahuje u této kategorie nikterak vysokých výsledků. Na rozdíl od ostatních kategorií, mají studenti vysokých škol velmi dobrou hodnotu expertního odhadu. Mezi jednotlivými věkovými kategoriemi VŠ respondentů se značné rozdíly ve výsledných indexech nevyskytovaly, proto tito studenti byli kategorizováni a byli hodnoceni jako celek. Zaznamenány však byly značné individuální rozdíly mezi jednotlivými mapami, přestože by k tomu v této specifické skupině respondentů, složené výhradně ze studentů geografie, docházet nemělo. Některé z map byly dokonce expertním odhadem ohodnoceny nejvyšší hodnotou 4. Individuální rozdíly v kvalitě map byly samozřejmě zaznamenány u všech respondentů ve všech věkových kategoriích. Příklady velmi kvalitních a nekvalitních mentálních map žáků a studentů jednotlivých typů škol jsou znázorněny v přílohách 3 až 8.

Individuální rozdíly v jednotlivých ročnících vyjadřuje graf 6, který znázorňuje podíl respondentů hodnocených ročníků v jednotlivých intervalech dle výsledných indexů. Z výsledku grafu je patrné, že očekávání byla naplněna pouze částečně. Největší podíl respondentů se ve všech věkových kategoriích pohybuje v intervalu 2,51-3, největší procento hodnot 3,5-4 má dle předpokladů kategorie nejmladších žáků. Kategorie studentů vysokých škol (studentů geografie) dosahuje také dle předpokladů nejlepších výsledků. Velmi neočekávaným zjištěním byl však velký podíl kategorie nejméně kvalitních map u studentů VŠ. Celkový podíl takovýchto map dosahuje 8 % (u SŠ se jedná pouze o 6 %). Tato hodnota je ovšem vyvážena vysokým podílem map dvou nejlepších kategorií výsledného indexu (8,7 % a 24 %). Podíl map v jednotlivých kategoriích dle výsledného indexu znázorňuje podrobněji příloha 9.

Graf 6: Podíl kategorií výsledného indexu tvaru mapy dle typu školy a ročníku

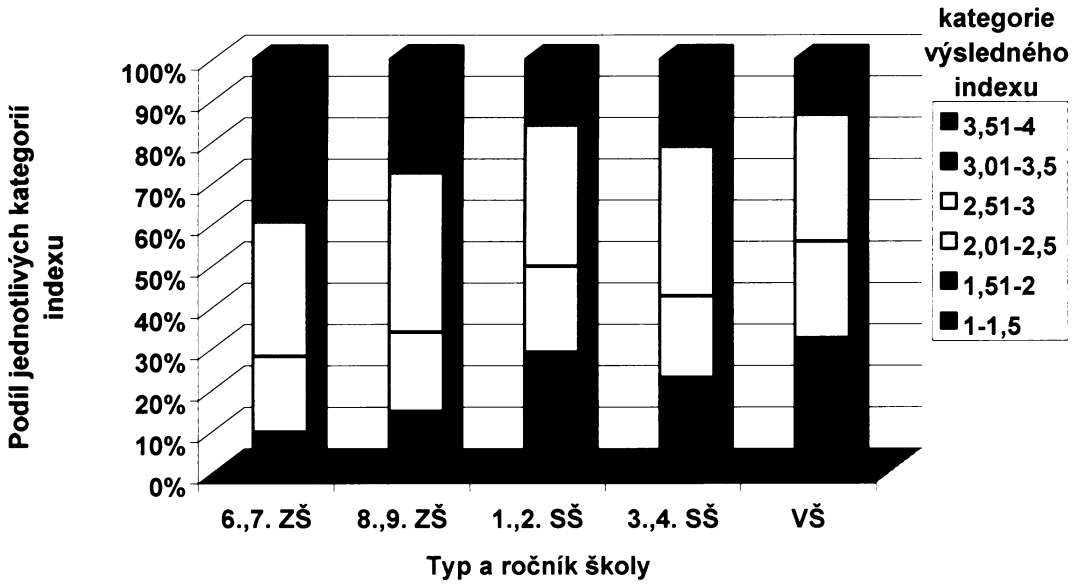

Zdroj: Vlastní šetření.
Poznámka: Výsledný index se pohybuje na škále 1-4, kde 1 představuje nejlepší tvar mapy. Výsledný index představuje aritmetický průměr tří indexů.

Závěrem této části kapitoly je nutno říci, že byla zaznamenána tendence zlepšování mezi žáky základních a středních škol, což je samozřejmě spojeno s vývojem myšlení a prostorového uvažování žáků, které koresponduje se stupněm školy, na druhou stranu však nebyla jednoznačně potvrzena hypotéza zmíněná v úvodu kapitoly.

5.1.2 Hodnocení tvaru mentální mapy dle pohlaví respondentů

Jak již bylo zmíněno, mnoho výzkumníků (např. Mattews 1986 in Kitchin and Blades 2002, Berenbaum 1995, Grimshaw 1995, Silverman 1996 in Kitchin and Freundschuh 2000) tvrdí, že muži mají lepší výsledky v kognitivním mapování než ženy. Jedním z cílů této práce je toto tvrzení potvrdit či vyvrátit. Při srovnávání tvaru map dle pohlaví byli žáci a studenti dále rozděleni dle stupně vzdělání a místa bydliště.

Z tabulky 9 je patrné, že lepší kvalitu tvaru Česka vykazují na ZŠ oproti chlapcům mapy dívek. Následně se vývoj obrací a mapy chlapců dle hodnoceného tvaru dosahují vyšších kvalitativních požadavků. Výsledek by mohl být způsoben dřívějším dospíváním dívek (mentální mapy vytvářeli žáci od 6. tříd tedy od věku 11 let). Dívky jsou v tomto věku vyzrálejší, snaživější a pečlivější než chlapci, což potvrzuje skutečnost, že největší rozdíl v hodnocení map dívek a chlapců je v hodnotě expertního odhadu. Naopak s rostoucím věkem se naplňuje předpoklad a výsledek tohoto průzkumu podporuje závěry zmíněných studií v kapitole 3.

Chlapci vnímají geografické souvislosti přesněji než dívky, muži mají vyšší stupeň prostorové orientace a dle zakreslených mentálních map také prostor dokáží lépe zakreslit.

Tabulka 9: Hodnocení tvaru dle pohlaví respondentů a typu školy

Typ školy	Pohlaví	Počet respondentů	Expertní odhad	Kitchinův index	Poměrový index	Výsledný index
ZŠ	muži	182	3,28	2,41	2,92	**2,87**
	ženy	184	3,16	2,41	2,76	**2,77**
SŠ	muži	126	2,72	2,29	2,48	**2,49**
	ženy	214	2,87	2,34	2,56	**2,59**
VŠ	muži	54	2,19	2,35	2,61	**2,39**
	ženy	96	2,35	2,49	2,6	**2,48**

Zdroj: Vlastní šetření.
Poznámka 1: Všechny indexy se pohybují na škále 1-4, kde 1 představuje nejlepší tvar mapy. Výsledné hodnocení představuje aritmetický průměr tří indexů.
Poznámka 2: Expertní index představuje průměr dvou expertních hodnocení kvality tvaru, Kitchinův index v sobě zahrnuje poměr plochy a nejdelší osy mentální mapy, poměrový index vyjadřuje podíl délky nejdelší horizontální a vertikální osy Česka.

Předcházející tabulka dokazuje, že rozdíly v kognitivním mapování mezi chlapci a děvčaty se mění v závislosti na věku. Lepší výsledky chlapců jsou zaznamenány až v době střední školy. V závislosti na tomto zjištění se objevila otázka, ve kterém věku k těmto změnám dochází. Z tohoto důvodu byl v grafu 7 a tabulce 10 zaznamenán vývoj změn výsledných indexů mezi chlapci a děvčaty dle dosaženého věku.

Graf 7: Vývoj výsledného indexu tvaru mapy dle věku mužů a žen

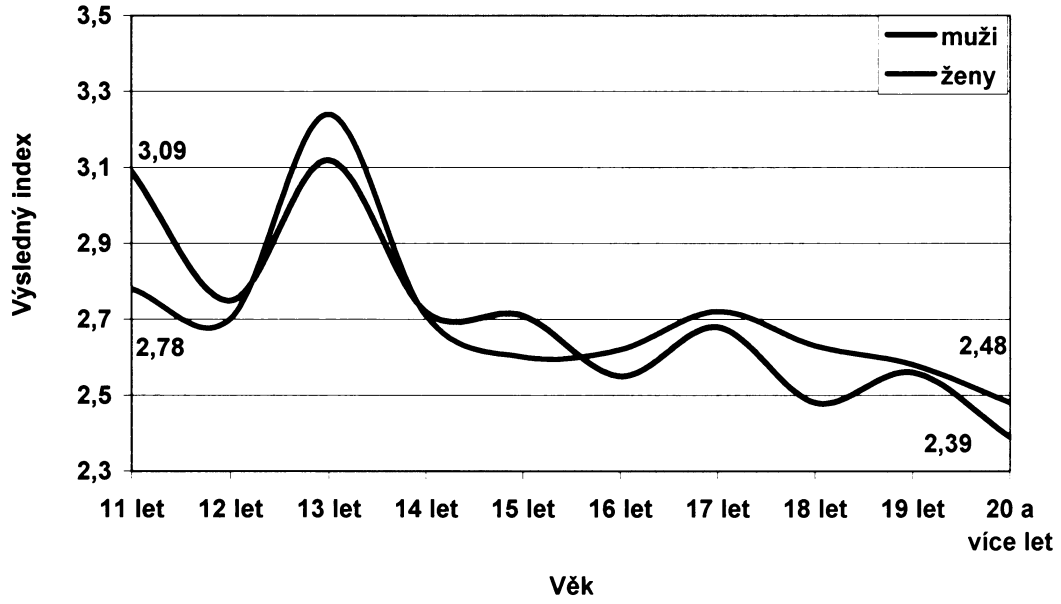

Zdroj: Vlastní šetření.

Tabulka 10: Vývoj výsledného indexu tvaru mapy dle věku mužů a žen

Věk	Výsledný index-muži	Výsledný index-ženy
11 let	3,09	2,78
12 let	2,75	2,7
13 let	3,12	3,24
14 let	2,72	2,71
15 let	2,71	2,6
16 let	2,55	2,62
17 let	2,68	2,72
18 let	2,48	2,63
19 let	2,56	2,58
20 let a více	2,39	2,48

Zdroj: Vlastní šetření.
Poznámka: Výsledný index se pohybuje na škále 1-4, kde 1 představuje nejlepší tvar mapy. Výsledné hodnocení představuje aritmetický průměr tří indexů.

Z tabulky 10 a grafu 7 je zřejmé, že od 11 do 15 let je hodnocení dívek a tedy i vnímání tvaru Česka lepší. Výjimku tvoří celkově podprůměrný ročník 1992 (13 let), ve kterém je výsledný index u chlapců lepší než u dívek. Ke změně ve prospěch lepšího hodnocení u chlapců dochází až v 1.-2. ročníku střední školy (tj.15-16 let), od tohoto věku jsou výsledky tvarů map chlapců opakovaně lepší než tvarů map dívek. Toto hodnocení tudíž nepotvrzuje tvrzení studií, které zaznamenávají lepší výsledky chlapců již od jejich raného věku. Lepší výsledky jsou potvrzeny až v období adolescence (15-16 let) a v této práci zaznamenány až do mladé dospělosti (20-25 let).

5.1.3 Hodnocení tvaru mentální mapy dle místa bydliště respondentů

Toto hodnocení by se mělo snažit zodpovědět základní geografický přesah této práce, totiž mělo by odpovědět na otázku, zda místo bydliště může ovlivňovat vnímání tvaru Česka, respektive výsledek této podkapitoly by měl postihnout případnou rozdílnou úroveň vzdělávání zeměpisu ve třech zmíněných regionech.

Při porovnání rozdílů věkových kategorií u žáků a studentů dle místa bydliště v tabulce 11 nejsou zaznamenány výraznější rozdíly. Horší hodnotu zaznamenávají žáci základních škol v Praze, hodnoty žáků v Brně a Karviné se od sebe jen nepatrně liší. Při hodnocení gymnázií mají naopak pražští studenti výsledky nejlepší. Dle předpokladů a výsledků zmíněných již v předešlé kapitole, dosahují nejlepších výsledků studenti VŠ - geografických oborů. Dle předpokladů uvedených v úvodu této práce by měli studenti geografie dosahovat nadprůměrných výsledků, což tabulka 11 nepotvrdila.

Tabulka 11: Hodnocení tvaru mapy dle místa bydliště a typu školy

Typ školy	Místo bydliště	Počet respondentů	Expertní odhad	Kitchinův index	Poměrový index	Výsledný index
ZŠ	Praha	228	3,3	2,49	2,82	**2,87**
	Brno	56	3,15	2,34	2,75	**2,74**
	Karviná	82	3,02	2,23	2,95	**2,73**
SŠ	Praha	173	2,79	2,25	2,52	**2,52**
	Brno	89	2,74	2,46	2,66	**2,62**
	Havířov	78	2,94	2,3	2,37	**2,54**
VŠ	ČR	150	2,29	2,44	2,61	**2,44**

Zdroj: Vlastní šetření.

Poznámka 1: Všechny indexy se pohybují na škále 1-4, kde 1 představuje nejlepší tvar mapy. Výsledné hodnocení představuje aritmetický průměr tří indexů.

Poznámka 2: Expertní index představuje průměr dvou expertních hodnocení kvality tvaru, Kitchinův index v sobě zahrnuje poměr plochy a nejdelší osy mentální mapy, poměrový index vyjadřuje podíl délky nejdelší horizontální a vertikální osy Česka.

5.2 Hodnocení lokace jednotlivých destinací cestovního ruchu Česka v mentální mapě

Zakreslit tvar Česka byl pouze jeden ze zadaných úkolů této práce. Na celkové kvalitě mentální mapy však závisí také správná lokace míst, kterou se zabývá tato kapitola. Lokace míst je nejvíce ovlivněna vědomostmi jedinců a jejich zkušenostmi z poznávání prostředí. Důležitou roli mají v tomto případě také schopnosti jedinců zakódovat si informace z druhotných zdrojů informací (např. map). Cílem této kapitoly je zhodnocení zakreslených míst z hlediska správné lokace v mentální mapě. Podobně jako předchozí část vychází tato kapitola z předpokladů, že s rostoucím věkem respondentů se bude kvalita mapy zlepšovat, tudíž podíl špatně zakreslených míst bude s rostoucím věkem respondentů klesat. V souvislosti s tím, že mnohé výzkumy (Bettis 1974, Beaty and Troster 1987 in Kitchin and Blades 2002, Henry et al. 1997, Dabbs et al. 1998 in Kitchin and Freundschuh 2000), porovnávající zeměpisné znalosti mezi chlapci a dívkami, prokazovaly výrazně lepší zeměpisné znalosti u chlapců než u dívek, bude se tato kapitola snažit daná tvrzení potvrdit či vyvrátit. Dalším z úkolů této kapitoly je posoudit vliv místa bydliště na správnost zakreslených míst, kde se předpokládá, že chybně lokalizovaná místa budou ta, která jsou vzdálenější od jedincova blízkého okolí. Stejně jako v předchozí části je tedy hodnocení map rozděleno do kategorií dle věku, pohlaví a místa bydliště respondentů.

5.2.1 Hodnocení lokace destinací cestovního ruchu Česka dle věku (stupně vzdělání) respondentů

V této části práce byli žáci diferencováni do jednotlivých ročníků s cílem zjistit, zda se jejich vědomosti o Česku během studia postupně zlepšují. Bylo předpokládáno, že nejlepších výsledků v kategorii základních škol budou dosahovat žáci 8. ročníků, kteří se touto tématikou zabývají a s mapou Česka se setkávají po celý rok. Dále se předpokládá, že se podíl chybně zakreslených míst s rostoucím stupněm vzdělání a větším množstvím získaných informací bude neustále snižovat. U vysokoškolských studentů geografie se předpokládá, že by tento podíl měl být co nejnižší, blížící se k nulovým hodnotám.

Tabulka 12 znázorňuje podíl špatně zakreslených míst v mentální mapě. Z tabulky vyplývá, že nejvyšších hodnot (tedy nejhorších výsledků) zaznamenávají žáci 6. a 7. ročníků, u kterých je podíl špatně zakreslených míst téměř třetinový. Je to ovlivněno nedostatečnými informacemi o Česku, neboť tato problematika není předmětem studia ve zmiňovaných ročnících, a jak je z výsledků patrné, žáci nemají dostatek informací z ostatních zdrojů. Tato vysoká hodnota však dle předpokladů s rostoucím věkem výrazně klesá a podíl chybně lokalizovaných míst je v 8. a 9. ročníku výrazně nižší než v ročnících předchozích. Tímto je potvrzen fakt, že lokalizace míst je ovlivněna aktuálností výuky daného tématu a množstvím informací, které o dané tématice žáci mají. Překvapivé jsou lepší výsledky žáků 8. a 9. ročníků ve srovnání se studenty 1. ročníků gymnázií. Studenti 1. ročníku gymnázií totiž dosahují horších výsledků. V dalších ročnících gymnázií se hodnoty podílu chybně lokalizovaných míst postupně snižují, ale nejlepších výsledků nedosahují dle předpokladu studenti posledních ročníků, nýbrž studenti o ročník mladší. Ve čtvrtém ročníku gymnázií hodnota chybně lokalizovaných míst mírně stoupá a je dokonce rovna hodnotě posledního ročníku základních škol. Výsledek může být ovlivněn zaměřením studentů na jiné obory dle budoucího studia či povolání. U hodnocení studentů vysokých škol se potvrdil daný předpoklad, neboť byl zaznamenán nejnižší podíl chybně lokalizovaných míst, jehož hodnota je poměrně nízká. Vývoj úspěšnosti zakreslení jednotlivých míst dokumentuje také graf 8.

Tabulka 12: Podíl chybně lokalizovaných míst v mapě dle ročníku a typu školy

Typ školy	Ročník	Počet respondentů	Podíl chybně lokalizovaných míst (%)
ZŠ	6.ZŠ	76	29,5
	7.ZŠ	44	30,8
	8.ZŠ	123	17,8
	9.ZŠ	123	18,3
SŠ	1.SŠ	95	20,1
	2.SŠ	108	16,9
	3.SŠ	76	15,2
	4.SŠ	61	18,3
VŠ	VŠ	150	7,4
Průměr	**x**	**856**	**19,1**

Zdroj: Vlastní šetření.

Graf 8: Podíl chybně lokalizovaných míst v mapě dle ročníku a typu školy

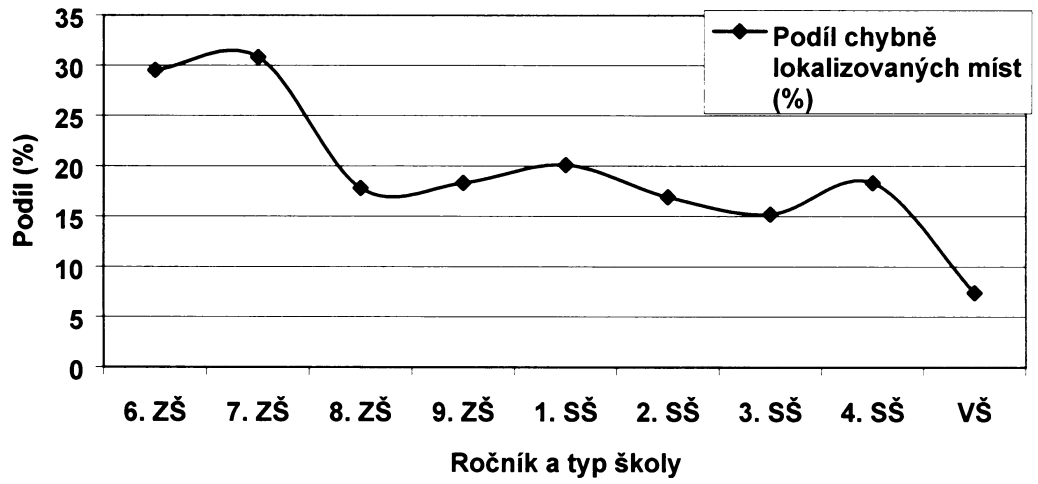

Zdroj: Vlastní šetření.

5.2.2 Hodnocení lokace destinací cestovního ruchu Česka dle pohlaví respondentů

Série následujících hodnocení má za úkol potvrdit či vyvrátit výsledky zmíněných výzkumů, které vypovídají o lepších geografických dovednostech a znalostech chlapců oproti dívkám. Rozdíly mezi pohlavími jsou nejprve zaznamenány v kategoriích dle typu školy. Poté jsou respondenti diferencováni do jednotlivých ročníků studia z důvodu podrobnějšího zachycení rozdílů mezi respondenty různého věku.

Tabulka 13 potvrzuje předpoklady lepších výsledků chlapců ve srovnání s děvčaty a to ve všech typech škol. Zároveň je dokázáno tvrzení o rostoucí informovanosti žáků dle věku, neboť podíl chybně lokalizovaných míst se s rostoucím věkem snižuje. Podrobné srovnání mezi chlapci a děvčaty v různých ročnících zobrazuje tabulka 14 a graf 9.

Tabulka 13: Podíl chybně lokalizovaných míst dle pohlaví respondentů a typu školy

Typ školy	Pohlaví	Počet respondentů	Podíl chybně lokalizovaných míst (%)
ZŠ	Muži	182	19,1
	Ženy	184	24,8
SŠ	Muži	126	12,3
	Ženy	214	20,9
VŠ	Muži	54	3,6
	Ženy	96	9,6

Zdroj: Vlastní šetření.

Tabulka 14: Podíl chybně lokalizovaných míst dle pohlaví respondentů a dle ročníku studia

Ročník studia	Podíl chybně lokalizovaných míst-muži (%)	Podíl chybně lokalizovaných míst-ženy (%)
6. ZŠ	26,1	32,5
7. ZŠ	26,1	37,0
8. ZŠ	15,0	20,4
9. ZŠ	16,2	20,5
1. SŠ	15,4	23,2
2. SŠ	11,3	20,3
3. SŠ	11,0	18,6
4. SŠ	9,9	20,8
VŠ	3,6	9,6

Zdroj: Vlastní šetření.

Graf 9: Podíl chybně lokalizovaných míst dle pohlaví respondentů a dle ročníku studia

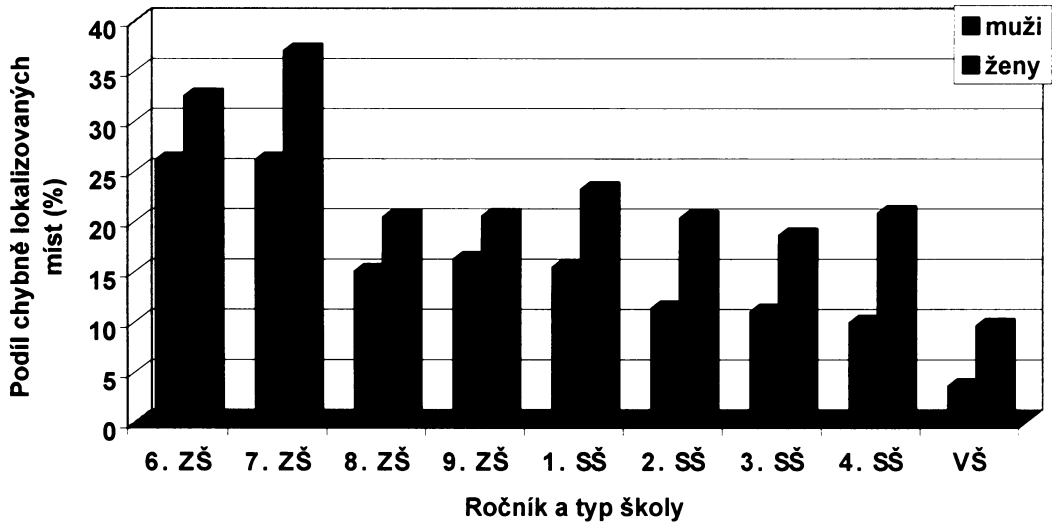

Zdroj: Vlastní šetření.

Při porovnání podílu chybně lokalizovaných míst v mapách chlapců a dívek v jednotlivých ročnících základní školy se u chlapců dle tabulky 14 prokázalo více geografických vědomostí o Česku a schopnost přesnější lokace míst do mentální mapy. Lepší výsledky chlapců byly zaznamenány ve všech ročnících. Na základních školách dosahují dívky podstatně horších výsledků ve srovnání s chlapci, největší rozdíl mezi oběma pohlavími je zaznamenán v sedmých ročnících (téměř 11%). Porovnání mezi chlapci a děvčaty na gymnáziích má shodné výsledky jako na školách základních. Podíl špatně lokalizovaných míst se u chlapců od prvního ročníku postupně zlepšuje. Nejlepších výsledků pak chlapci dosahují v posledních ročnících, výsledky děvčat se naopak v průběhu studia na střední škole prakticky nemění. Nejlepší výsledky děvčat jsou zaznamenány ve 3. ročnících střední školy (18,6 % chybně lokalizovaných míst). Na škole vysoké dosahují dívky stejně jako chlapci výrazného zlepšení, nicméně i tak je počet chybně lokalizovaných míst dívek v porovnání s chlapci markantní (přesněji 2,6:1). Takovéto podstatné rozdíly v geografických vědomostech o Česku mezi chlapci a děvčaty mohou být velmi ovlivněny odlišnými zájmy obou pohlaví. Chlapci mají pravděpodobně větší zájem o geografické vzdělání a získávají či vyhledávají informace z ostatních možných zdrojů. Také mají zřejmě lepší schopnosti zakódovat si informace z druhotných zdrojů informací, například map. Jejich dobré výsledky mohou být v mnohých případech podpořeny zájmem o cestování a tudíž lokace známých míst jim nečinila velké problémy. Nicméně i v kategorii vysokoškolských studentů jsou zaznamenány výrazně lepší výsledky mužů než žen. Tato skutečnost je překvapující, vzhledem ke skutečnosti, že všichni studenti mají geografické zaměření a mají stejné podmínky pro získávání informací. Lepší výsledek chlapců může být tedy ovlivněn jejich lepším prostorovým vnímáním a lepšími geografickými dovednostmi.

5.2.3 Hodnocení lokace destinací cestovního ruchu Česka dle místa bydliště respondentů

V hodnocení správnosti lokace míst dle místa bydliště respondentů může porovnání vědomostí žáků jednotlivých typů škol ve třech regionech postihnout rozdílnou kvalitu výuky zeměpisu na těchto školách. Výsledné srovnání je zobrazeno v tabulce 15.

Tabulka 15: Hodnocení správnosti lokace dle místa bydliště a typu školy

Místo bydliště	Typ školy	Počet respondentů	Podíl chybně lokalizovaných míst (%)
Praha	ZŠ	228	20,1
	SŠ	173	17,3
Brno	ZŠ	56	28,1
	SŠ	89	17,8
Karviná	ZŠ	82	24,0
Havířov	SŠ	78	20,1

Zdroj: Vlastní šetření.

Z tabulky je patrné, že ve všech zmiňovaných regionech dochází ke snižování podílu chybně lokalizovaných míst s rostoucím stupněm vzdělání respondentů. Největší rozdíl mezi základními a středními školami je zaznamenán u žáků v Brně, kde žáci základních škol zaznamenávají nejhorší výsledky ze všech zkoumaných regionů. Nejlepší výsledky v kategorii základních škol zaznamenávají žáci z Prahy, jejichž hodnota je shodná s hodnotou studentů gymnázií z ostravského regionu. Porovnáme-li tedy školy v jednotlivých regionech, pak nejlepší výsledky zaznamenávají žáci škol pražských, kteří mají nejlepší výsledky v obou kategoriích. Ze škol základních mají druhé nejlepší výsledky žáci z Karviné, ve srovnání gymnázií je na tom ostravský region nejhůře.

Hlavním cílem této kapitoly je však především posoudit vliv místa bydliště respondentů na správnou lokaci zakreslených míst v mapě. Úkolem je zjistit nejčastěji chybně lokalizovaná místa a jejich závislost na vzdálenosti od center zkoumaných regionů. Je předpokládáno, že chybně lokalizovaná budou ta místa, která jsou vzdálenější od místa bydliště respondenta. Z tohoto důvodu byly mapy diferencovány do třech kategorií dle regionu, ve kterém hodnocený respondent žije.

Nejprve byla všechna místa uváděná v mapách seřazena za každý region dle četnosti jejich zakreslení. Z celkového počtu 81[4] uváděných míst ve všech vybraných vzorcích bylo vybráno 30 nejčastěji zastoupených míst za každý region, jež se staly reprezentativní skupinou tohoto hodnocení. Ostatní místa byla uváděna pouze malým počtem respondentů, proto do tohoto hodnocení nebyla započítána. Následně byla zjištěna vzdálenost těchto třiceti míst od centra zkoumaného regionu, tedy od Prahy, Brna či Ostravy a byla vypočítána průměrná vzdálenost těchto třiceti míst od všech tří center. Pro Prahu tato průměrná vzdálenost představuje 156,4 kilometry, pro Brno 185,2 kilometry a pro Ostravu jako centrum Moravskoslezského kraje 316,1

[4] Do celkové počtu jsou započítána všechna místa pro domácí cestovní ruch i pro zahraniční cestovní ruch uvedená v mentálních mapách respondentů.

kilometru. Třicet nejčastěji uváděných míst bylo zvlášť pro každý region následně seřazeno dle četnosti jejich chybné lokace na mapách, tzn. dle velikosti podílu chybně lokalizovaných míst v mapě. Pro prvních deset nejhůře zakreslených míst dle relativní hodnoty v každém regionu byla vypočítána jejich průměrná vzdálenost k danému centru. Převedením hypotézy z úvodu práce do jednoduchého matematického postupu by tato vzdálenost 10 nejhůře zakreslených míst ve všech regionech měla být vyšší než je průměrná vzdálenost 30-ti nejčastěji zakreslovaných míst. Byl by tedy splněn předpoklad, že se častěji chybně zakreslená místa nacházejí ve větší vzdálenosti od místa bydliště respondenta a naopak místa správně zakreslovaná se nacházejí ve větší blízkosti bydliště respondenta. Výsledek zachycuje první, respektive druhý řádek následující tabulky 16.

Tabulka 16: Srovnání průměrné vzdálenosti od center regionů mezi deseti nejčastěji chybně lokalizovanými místy a třiceti nejčastěji uváděnými místy

	Praha	Brno	Ostrava
Průměrná vzdálenost třiceti nejčastěji uváděných míst od centra regionu v km	156,4km	185,2km	316,1km
Průměrná vzdálenost deseti nejčastěji chybně lokalizovaných míst od centra regionu v km	163,3km	215,0km	343,6km

Zdroj: Vlastní šetření.

Z první části tabulky 16 je patrné, že průměrná vzdálenost třiceti nejčastěji uváděných míst od zkoumaných měst je ve všech zkoumaných regionech nižší než průměrná vzdálenost deseti nejčastěji chybně lokalizovaných míst od daných center regionů. Na základě těchto výsledků lze potvrdit daný předpoklad nastíněný v hypotéze, že chybněji lokalizovaná jsou místa, která jsou vzdálenější od místa bydliště respondenta. Největší průměrná vzdálenost třiceti nejčastěji lokalizovaných míst od města je dle očekávání zaznamenána u respondentů z ostravského regionu. To je dáno skutečností, že většina zakreslených míst leží na území Čech, tudíž jejich poloha je od Ostravy vzdálená nejvíce. Naopak nejnižší průměrná vzdálenost třiceti nejčastěji uváděných míst od města byla dle očekávání zjištěna u respondentů z Prahy. Zajímavější je největší rozdíl v obou vzdálenostech u respondentů Brna. Respondenti z Brna by tedy měli znát místa cestovního ruchu v jejich blízkosti více než místa vzdálenější.

Druhá část ověřování nastíněné hypotézy měla opět jednoduchou matematickou cestou potvrdit předchozí výsledek. Cílem bylo dokázat, že místa ležící v nadprůměrné vzdálenosti od centra regionu mají nižší procento správného zakreslení. Procento vyjadřující špatné zakreslení míst ležících ve větší vzdálenosti než je průměrná vzdálenost třiceti nejčastěji uváděných míst od daného centra (Prahy, Ostravy či Brna) by mělo být vyšší než „chybové procento" u míst ležících

ve vzdálenosti podprůměrné. Bylo tedy vypočítáno průměrné procento chybně zakreslených míst v podprůměrné i nadprůměrné vzdálenosti od centra regionu. Dle předpokladů by tedy místa s nadprůměrnou vzdáleností měla přirozeně dosahovat horších výsledků v zakreslení. Tyto údaje se nacházejí ve 1. a 2. řádku tabulky 17.

Vzhledem ke skutečnosti, že průměrné vzdálenosti výrazně zkresluje Praha a Šumava, které jsou zakresleny u všech respondentů velmi úspěšně (nejhůře byla Praha zakreslena v Moravskoslezském kraji - 5,6% neúspěšnost a Šumava byla nejhůře zakreslena v Praze - 1,9% neúspěšnost), byly pro lepší objektivitu tyto dvě lokality pro výpočet průměrné chyby ze souboru vyňaty. Výsledky takto vymezeného hodnocení ve třech zkoumaných regionech jsou zaznamenány v následující tabulce v 3. a 4. řádku.

Tabulka 17: Srovnání podílu chybně lokalizovaných míst s podprůměrnou a míst s nadprůměrnou vzdáleností do center regionu

	Praha	Brno	Ostrava
Podíl chybně lokalizovaných míst s podprůměrnou vzdáleností od centra regionu (%)	16,3	19,6	22,7
Podíl chybně lokalizovaných míst s nadprůměrnou vzdáleností od centra regionu (%)	18,7	18,9	19,6
Podíl chybně lokalizovaných míst s podprůměrnou vzdáleností od centra regionu (bez Prahy a Šumavy) (%)	19,0	19,6	22,7
Podíl chybně lokalizovaných míst s nadprůměrnou vzdáleností od centra regionu (bez Prahy a Šumavy) (%)	23,0	25,9	26,5

Zdroj: Vlastní šetření.

Druhá část ověřování hypotézy - tedy výsledky zaznamenané v 1. a 2. řádku tabulky 17 jednoznačně hypotézu nepotvrzují. Při pohledu na tabulku lze říci, že vyšší podíl chybně lokalizovaných míst, ležících v nadprůměrné vzdálenosti od města je potvrzen pouze u žáků a studentů z Prahy. Výsledky ostravských a brněnských respondentů však nejvíce ovlivňují hodnoty za dvě často lokalizovaná místa, Prahu a Šumavu. Po redukci těchto dvou míst lze již jednoznačně potvrdit očekávaný předpoklad o hůře zakreslených vzdálenějších místech ve všech zkoumaných regionech. Hypotéza se tedy s menšími výhradami potvrdila.

5.2.4 Hodnocení lokace konkrétních destinací dle místa bydliště respondentů

Tabulky 18 až 20 zobrazují pořadí deseti nejfrekventovaněji chybně lokalizovaných míst v každém z regionu. V tabulce je dále uvedena vzdálenost tohoto místa k centru regionu a relativní hodnota chybné lokace daného místa v mapách. Obrázky 3 až 5 pod příslušnými

tabulkami zobrazují 5 nejčastěji chybně lokalizovaných míst uvedených respondenty ze zkoumaných regionů.

Tabulka 18: Nejčastěji chybně lokalizovaná místa v mapách respondentů z Prahy

Pořadí	Lokalizované místo	Vzdálenost v km od Prahy	Podíl chybné lokace (%)
1.	Mariánské Lázně	178,9	44,7
2.	Znojmo	202,7	42,4
3.	Olomouc	282,8	33,8
4.	Brno	205,4	31,1
5.	Kutná Hora	69,9	27,1
6.	Karlovy Vary	131,4	26,7
7.	Pardubice	112	26
8.	Jizerské hory	119,7	24,2
9.	Český ráj	92,3	24,2
10.	Moravský kras	238,1	23,6

Zdroj: Vlastní šetření.

Obrázek 3: Nejčastěji chybně lokalizovaná místa v mapách respondentů z Prahy

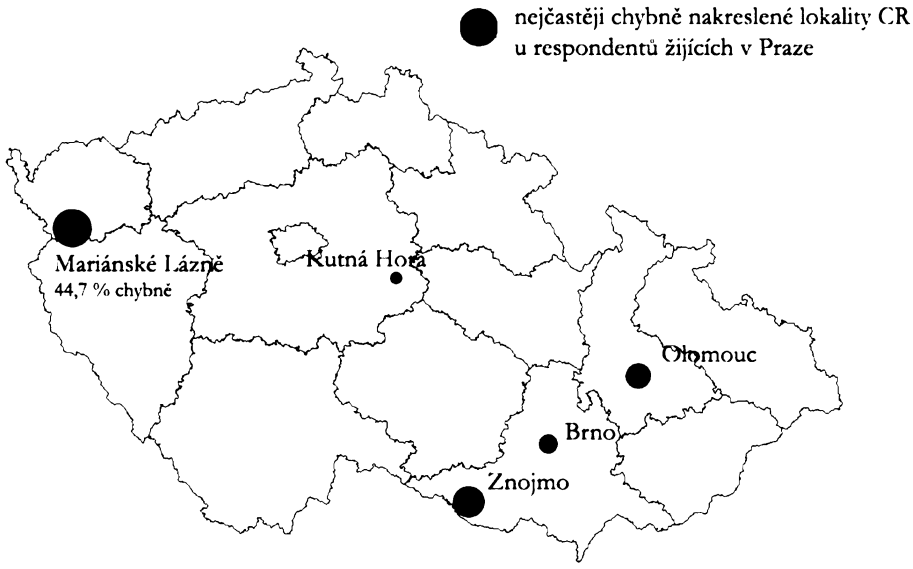

Zdroj: Vlastní šetření.

V mentálních mapách pražských respondentů (tabulka18) docházelo k nesprávnému odhadu vzdáleností mezi místy. Bylo zaznamenáno přeceňování vzdálenosti míst, která leží ve velké vzdálenosti od zkoumaného regionu. V případě pražských respondentů docházelo nejvíce k přeceňování vzdáleností Znojma, Olomouce a Brna. Chybná lokace Mariánských Lázní byla způsobena systémovou chybou viz kapitola 3.2.2, při které docházelo k chybnému seskupené

míst, která leží poměrně blízko u sebe. U většiny respondentů často docházelo k zaměňování polohy lázeňských měst, v případě pražských respondentů to bylo nejvíce zaznamenáno u Mariánských Lázní a Karlových Varů.

Tabulka 19: Nejčastěji chybně lokalizovaná místa v mapách respondentů z Brna

Pořadí	Lokalizované místo	Vzdálenost v km od Brna	Podíl chybné lokace (%)
1.	**Český ráj**	217,1	61,9
2.	**Hradec Králové**	142,7	58,8
3.	**Mariánské Lázně**	384,9	50,0
4.	**Plzeň**	299,5	46,5
5.	**Olomouc**	81,2	45,7
6.	**Pardubice**	142,7	42,4
7.	**Telč**	97,1	41,2
8.	**Hluboká nad Vltavou**	221	38,5
9.	**Jizerské hory**	318,4	37,5
10.	**Český Krumlov**	245,5	33,3

Zdroj: Vlastní šetření.

Obrázek 4: Nejčastěji chybně lokalizovaná místa v mapách respondentů z Brna

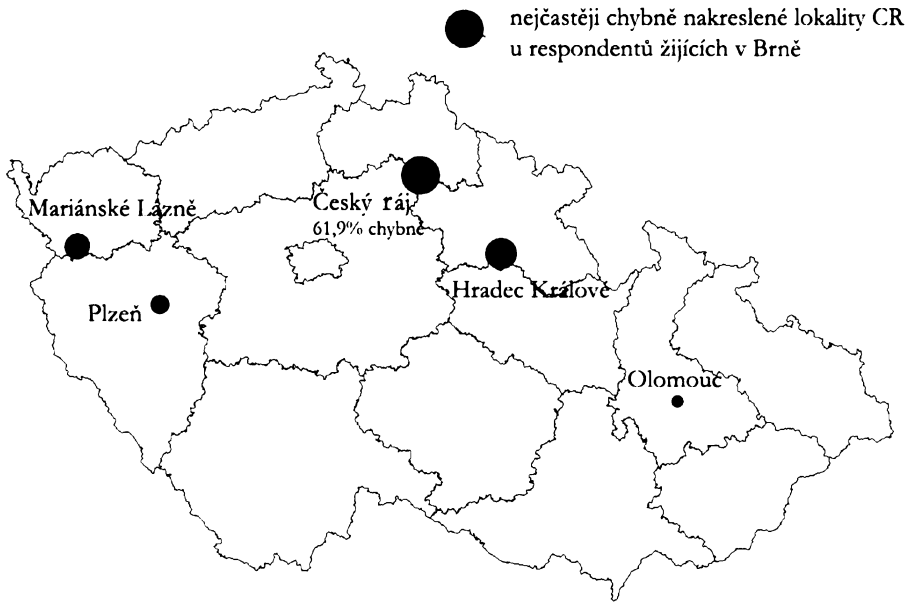

Zdroj: Vlastní šetření.

U respondentů brněnského regionu (tabulka 19) byl největší podíl chybné lokace zaznamenán u Českého ráje. Tento výsledek byl způsoben tím, že respondenti často Český ráj zakreslovali do oblasti Českého krasu, se kterým jej pravděpodobně zaměnili. Bylo zaznamenáno přeceňování vzdálenosti města Plzně od brněnského regionu. Toto město bylo

často zakreslováno velmi blízko k německým hranicím. V případě Pardubic a Hradce Králové byla chyba způsobena záměnou polohy těchto dvou měst.

Tabulka 20: Nejčastěji chybně lokalizovaná místa v mapách respondentů z Ostravska

Pořadí	Lokalizované místo	Vzdálenost v km od Ostravy	Podíl chybné lokace (%)
1.	**Pardubice**	257	57,5
2.	**Český ráj**	331,4	53,3
3.	**Ústí n. Labem**	478	50,0
4.	**Moravský kras**	179,8	47,6
5.	**Mariánské Lázně**	567,7	47,1
6.	**Luhačovice**	111,4	44,4
7.	**Plzeň**	482,3	39,5
8.	**Znojmo**	251,2	38,9
9.	**Zlín**	105,7	37,8
10.	**Františkovy Lázně**	570,8	36,0

Zdroj: Vlastní šetření.

Obrázek 5: Nejčastěji chybně lokalizovaná místa v mapách respondentů z Ostravska

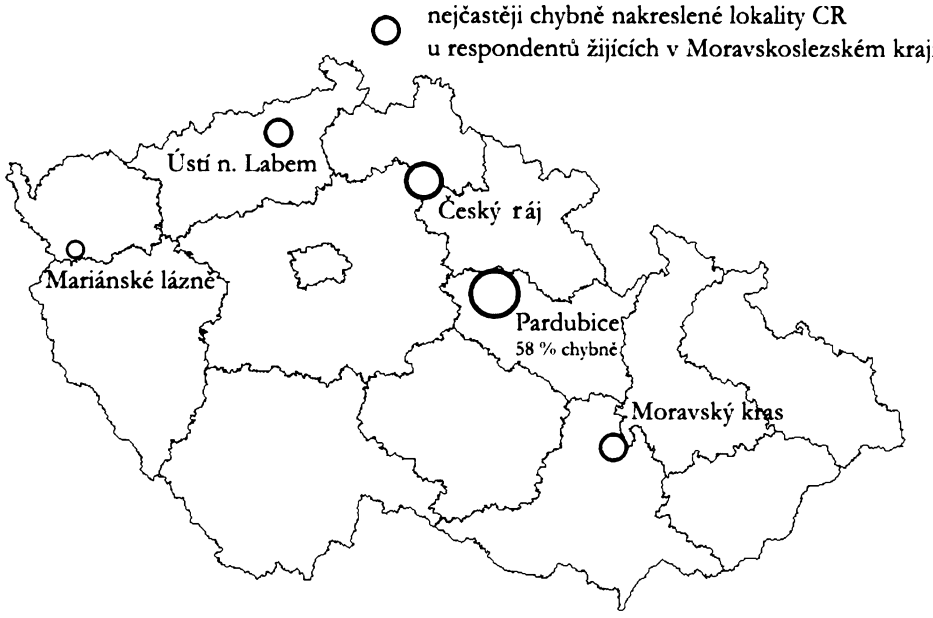

Zdroj: Vlastní šetření.

V případě respondentů z ostravského regionu (tabulka 20) byla také zaznamenána tendence přeceňovat vzdálenost dalekých míst od daného regionu, a to zejména v případě Plzně a Ústí nad Labem. Chybné zakreslení Mariánských Lázní a Františkových Lázní bylo způsobeno zaměněním polohy těchto dvou míst. Nesprávné zakreslení relativně blízkých míst (Moravského

krasu a Zlína) bylo nejčastěji způsobeno podceněním jejich vzdálenosti a tato místa byla zakreslována blíže k ostravskému regionu než se ve skutečnosti nacházejí.

Při hodnocení správnosti zakreslovaných míst byly v mapách nalezeny již zmiňované chyby, které se mohou při kognitivním mapování vyskytovat. Zaznamenány byly nejen chyby individuální, které závisí na schopnosti jedince se graficky vyjadřovat, ale i chyby systémové viz kapitola 3.2.2. Příkladem často se vyskytující systémové chyby je seskupení více měst, jejichž reálná poloha je jiná. Toto chybné seskupení bylo nejvíce zaznamenáno v lokaci tří měst, tvořící tzv. lázeňský trojúhelník v západních Čechách, kde většina respondentů situovala tato města do chybného místa v mapě a velmi blízko k sobě. Druhým nejčastějším příkladem chybného seskupení tvořilo zakreslení odlišné polohy měst Český Krumlov, České Budějovice a Hluboká nad Vltavou. V příloze 10 je ukázka mapy, ve které jsou chybně zakresleny výše popsané chyby. Dalším příkladem systémové chyby vyskytující se ve vzorcích hodnocených map je posun hlavního města do středu území. Přestože ve většině případů byla Praha lokalizována správně, byl u chybných příkladů hlavním důvodem nesprávnosti zakreslení právě posun hlavního města do středu mentální mapy viz příloha 11.

Celkový pohled na chybná místa nabízí obrázek 6, v němž je znázorněno deset nejčastěji chybně zakreslovaných míst. U každého místa je navíc připojeno procento chybné lokace. Při pohledu na obrázek můžeme označit některá místa, která se alespoň dle svého poměrně častého chybného zakreslení, jeví jako chyby systémové. Jedná se především o Pardubice, u kterých je vysoké procento způsobeno pravděpodobně záměnou s blízkým Hradcem Králové. Podobný důvod lze předpokládat u Mariánských Lázní. Je otázkou, do jaké míry následující obrázek ovlivnily znalosti žáků základních škol. Tito žáci přirozeně volí především velká města, jejichž přesnou lokací si nemusí být jisti.

Obrázek 6: Nejčastěji chybně zakreslované lokality v mentálních mapách všech respondentů

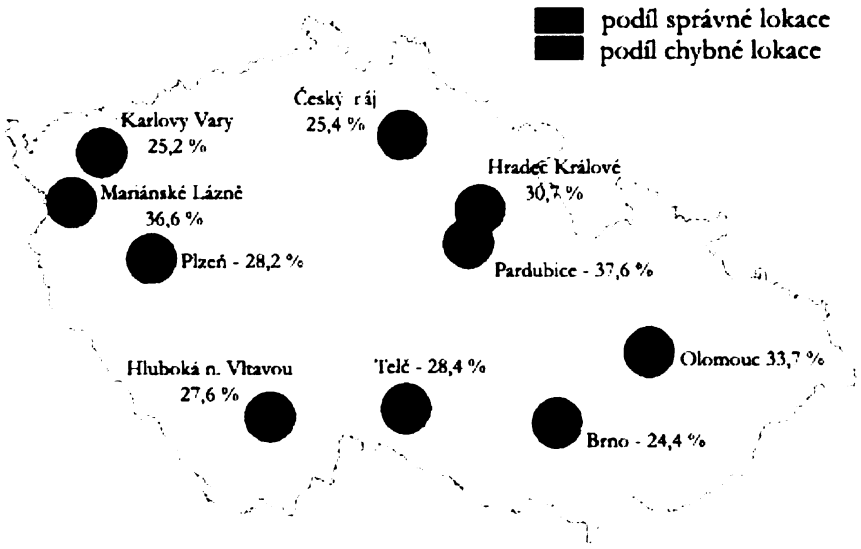

Zdroj: Vlastní šetření.

5.3 Porovnání výsledků žáků základní školy a žáků nižšího stupně víceletého gymnázia

Zvláštní prostor si ve výzkumu zaslouží otázka rozdílu znalostí na konci základního vzdělání a na počátku vzdělání středního (v tomto případě gymnázia). Rozdíly v kognitivním mapování mezi žáky základních škol a gymnázií byly dle předpokladů potvrzeny. Byla tedy položena otázka, zda existují rozdíly mezi stejně starými žáky na základní škole a víceletém gymnáziu. Z tohoto důvodu byly porovnány výsledky žáků stejných ročníků na základní škole a na víceletém gymnáziu.

Tabulka 21: Porovnání výsledků kvality map žáků základní školy a žáků víceletého gymnázia

Typ školy	Ročník	Počet respondentů	Index tvaru	Podíl chybných lokalit (%)
ZŠ	8.	33	2,87	20,10
SŠ	tercie	21	2,63	21,70

Zdroj: Vlastní šetření.

Tabulka 21 zobrazuje hodnoty výsledných indexů mezi žáky 8. ročníků základní školy a víceletého gymnázia v Praze. Je patrné, že hodnoty indexů jednotlivých tříd se od sebe podstatně neliší a očekávané lepší výsledky žáků víceletých gymnázií, v tomto výzkumu nebyly potvrzeny.

5.4 Hodnocení lokace míst a kvality map dle vzdělání rodičů

Množství informací, které žák získá však není závislé pouze na přístupu školy, důležitou roli ve vzdělání žáka hraje bezesporu rodina. Tato kapitola se pokusí zodpovědět otázku, zda má vzdělání rodičů hodnocených respondentů vliv na kvalitu jejich map (na jejich celkové hodnocení). Bylo očekáváno, že respondenti z rodin, kde alespoň jeden z rodičů má vysokoškolské vzdělání budou prokazovat lepší výsledky, jak v kvalitě tvaru map, tak v lokaci míst.

Tabulka 22: Závislost kvality map na vzdělání rodičů respondenta

Vzdělání rodičů	Počet respondentů	Výsledný index tvaru	Podíl chybně lokalizovaných míst (%)
VŠ	510	**2,64**	**16,2**
SŠ	323	**2,67**	**19,8**
ZŠ	23	**2,69**	**20,9**

Zdroj: Vlastní šetření.

Dle pohledu na tabulku 22 zjistíme, že předchozí předpoklady byly potvrzeny a výsledné hodnocení studentů se zlepšuje v závislosti na stupni vzdělání jejich rodičů. Potvrzení daného předpokladu lze zdůvodnit z hlediska ekonomického, neboť rodiny s vyšším vzděláním rodičů jsou ve většině případů ekonomicky silnější. Díky tomu mají děti větší příležitost k častějšímu cestování, kterým získají patřičné informace a zkušenosti.

6. ANALÝZA DESTINACÍ CESTOVNÍHO RUCHU

Následující část práce má za cíl zhodnotit povědomí dotazovaných respondentů o nejnavštěvovanějších destinacích cestovního ruchu v Česku. První část kapitoly je zaměřena na destinace domácího cestovního ruchu (DCR). Druhá část se zabývá otázkou destinací z hlediska zahraničního příjezdového cestovního ruchu (ZCR). Destinace domácího cestovního ruchu a zahraničního příjezdového cestovního ruchu jsou hodnoceny odděleně, neboť se spolu zcela neshodují. Je to způsobeno využíváním odlišných forem CR mezi českými občany a cizinci. Pro zahraniční návštěvníky je Česko přitažlivé zejména z hlediska poznávacího cestovního ruchu. Tuto skutečnost dokazuje tabulka 33, ve které je znázorněno pořadí nejvýznamnějších lokalit pro ZCR. Z hlediska domácího cestovního ruchu má kromě poznávacího cestovního ruchu také velký význam pobytový (relaxační) cestovní ruch. Tato kapitola se pokusí zaznamenat, zda jsou respondenti schopni rozlišit lokality typické pro DCR a lokality významné pro ZCR.

Hlavními daty, se kterými tato kapitola pracuje, jsou místa uvedená v mentálních mapách respondentů. Kategorie, dle kterých jsou získaná data vyhodnocována, tvoří typ školy respondenta a místo bydliště respondenta. Pro každou z hodnocených kategorií map je sestaveno pořadí deseti nejčastěji uváděných lokalit. Tato pořadí nejvíce uváděných lokalit respondentů jednotlivých kategorií, jsou porovnávána s pořadím míst sestaveného dle dostupných statistických dat návštěvnosti.

Pro každou vyhodnocenou kategorii je vytvořena mentální mapa tzv. „gouldovského typu“ viz kapitola 2.4.1, ve které je zobrazeno pořadí 10 lokalit uvedených hodnocenými respondenty a pořadí 10 míst stanovené dle oficiálních statistik. Mentální mapy tohoto typu jsou založeny na široce pojatých termínech „preference“ a „atraktivita“. V případě výzkumu, kterým se zabývá tato práce, je možné mluvit o preferenci nejnavštěvovanějších míst. Je však třeba zdůraznit, že nejde o zcela čistou formu mentální mapy zobrazující preference či percepce jedince. Dotazovaní respondenti jsou totiž ovlivněni zadáním úkolu, který zjišťuje jejich vědomosti (povědomí) o navštěvovaných oblastech cestovního ruchu. A tím brání jejich subjektivnímu vyjádření v preferenci míst cestovního ruchu, což však není cílem této práce.
Hlavní hypotézou této části práce je předpokládané postupné zlepšování studentů s rostoucím stupněm vzdělání.

6.1. Hodnocení počtu uvedených destinací

Celkový počet lokalit zakreslených v mentálních mapách respondentů čítal 77 lokalit pro domácí cestovní ruch. V případě zahraničního příjezdového cestovního ruchu bylo uvedeno 76 míst. Všechny uvedené lokality pro domácí cestovní ruch a pro zahraniční příjezdový cestovní ruch, jejich absolutní počet a relativní výskyt v mapách zobrazují přílohy 12 a 13. Mapka v příloze 14 zaznamenává deset lokalit pro domácí cestovní ruch a deset lokalit pro zahraniční příjezdový cestovní ruch, které byly nejvíce uváděny všemi dotazovanými respondenty.

Přestože bylo úkolem zakreslit deset míst pro domácí cestovní ruch a deset míst pro zahraniční příjezdový cestovní ruch, nebyli všichni respondenti schopni toto zadání splnit. Bylo předpokládáno, že zakreslit požadovaný počet míst bude pro respondenty obtížnější v případě zahraničního příjezdového cestovního ruchu. Dále bylo předpokládáno, že s vyšším stupněm vzdělání bude klesat podíl respondentů, kteří požadovaný počet nesplnili.

Tabulka 23 podrobněji znázorňuje podíl respondentů jednotlivých typů škol dle počtu zakreslených lokalit u jednotlivých druhů cestovního ruchu.

Tabulka 23: Podíl respondentů dle počtu zakreslených lokalit pro DCR a ZCR

Počet zakreslených destinací	Podíl respondentů (%)					
	ZŠ		SŠ		VŠ	
	DCR	ZCR	DCR	ZCR	DCR	ZCR
10	70	55	86	70	91	74
9	9	10	5	6	7	13
8	9	11	4	11	0	5
7	5	10	3	6	0	5
6	3	5	1	3	1	2
5	2	5	1	1	1	1
4	1	2	0	1	0	0
3	1	1	0	1	0	0
2	0	1	0	1	0	0
Celkem	100	100	100	100	100	100

Zdroj: Vlastní šetření.

Z tabulky 23 je patrné, že ani jedna z hodnocených kategorií nesplnila zadání úkolu na sto procent, což je zejména u respondentů VŠ překvapivé. Požadovaný počet lokalit pro DCR splnilo 91 % studentů VŠ, u studentů SŠ byl podíl o 5 % nižší. Podíl žáků ZŠ byl pouhých 70 %. Dle pohledu na tabulku lze dále říci, že zakreslený počet destinací v mapách se pohyboval v rozmezí 2-10 zakreslených míst. Tabulka dále potvrzuje, že pouze o něco více než polovina žáků základních škol byla schopna zakreslit požadovaných deset míst pro ZCR. U studentů středních škol došlo dle předpokladu ve srovnání s předchozí kategorií k nárůstu podílů respondentů, kteří

daný počet míst splnili. Velmi neočekávaný je výsledek vysokoškolských studentů, kde se u všech studentů předpokládalo splnění předloženého zadání. Podíl respondentů z řady studentů vysoké školy, kteří dodrželi stanovený počet míst, je pouze 74 %, což je o pouhá 4 % více než u studentů středních škol. Tabulka 23 dokazuje, že splnění daného počtu lokalit bylo obtížnější pro mladší studenty a to zejména v případě zahraničního příjezdového cestovního ruchu. Také lze potvrdit daný předpoklad, že podíl respondentů, kteří požadovaný počet splnili, se bude s rostoucím stupněm vzdělání zvyšovat. Tuto skutečnost dokazuje graf 10, zobrazující podíl respondentů jednotlivých kategorií, kteří splnili stanovený počet míst pro domácí a zahraniční příjezdový cestovní ruch.

Graf 10: Podíl respondentů jednotlivých typů škol, kteří splnili požadovaný počet zakreslených lokalit pro DCR a ZCR

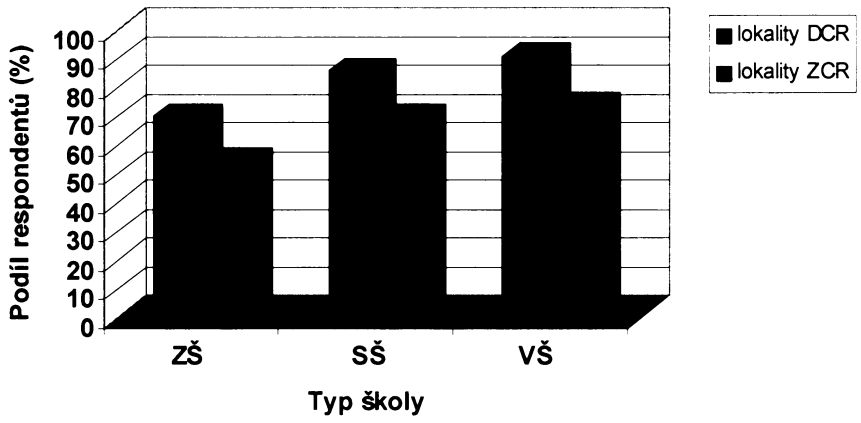

Zdroj: Vlastní šetření.

6.2. Destinace domácího cestovního ruchu

Cílem této kapitoly je zobrazit povědomí o nejnavštěvovanějších destinacích Česka z hlediska domácího cestovního ruchu u žáků a studentů základních, středních a vysokých škol ze třech odlišných regionů Česka. První část kapitoly hodnotí pořadí lokalit sestavených respondenty různých typů škol. Druhá část se zabývá hodnocením výsledných pořadí, sestavených respondenty ze třech sledovaných regionů. Výsledné pořadí jednotlivých kategorií je srovnáváno s pořadím nejnavštěvovanějších destinací sestaveným dle dostupných statistik. Toto srovnání zobrazuje povědomí respondentů o oblastech cestovního ruchu.

Pořadí nejnavštěvovanějších destinací Česka z hlediska domácího cestovního ruchu (tabulka 24) bylo sestavováno z více zdrojů. Při sestavování bylo důležité si uvědomit, které formy cestovního ruchu jsou českými občany nejvíce využívány. Mezi nejčastěji využívané

formy cestovního ruchu patří zimní rekreace v horských střediscích, letní rekreace u vodních ploch, lázeňství a kulturně a historicky orientovaný cestovní ruch. Z tohoto důvodu byla zjišťována data pro oblasti, které jsou typické těmito formami cestovního ruchu. Hlavními zdroji dat byly statistiky a projekty agentury CzechTourism, dále byly využívány internetové stránky jednotlivých regionů či měst, jejichž odkazy jsou uvedené v seznamu literatury. Postup sestavování pořadí nejnavštěvovanějších destinací je popsán v kapitole 4.4.2.

Tabulka 24: Pořadí nejnavštěvovanějších destinací z hlediska DCR

Pořadí	Destinace	Pořadí	Destinace
1.	**Praha**	6.	**Brno**
2.	**Český Krumlov**	7.	**Kutná Hora**
3.	**Krkonoše**	8.	**Šumava**
4.	**Karlštejn**	9.	**Moravský Kras**
5.	**Karlovy Vary**	10.	**Olomouc**

Zdroj: Materiály a statistiky agentury CzechTourism, NIPOS, Internetové stránky příslušných destinací.

6.2.1 Pořadí uvedených lokalit domácího cestovního ruchu dle typu školy

Cílem této kapitoly je zhodnotit povědomí o nejnavštěvovanějších lokalitách domácího cestovního ruchu u žáků a studentů různých typů škol. Hlavním předpokladem je postupné zlepšování studentů s vyšším stupněm vzdělání.

U kategorie žáků základních škol je předpokládáno, že většina respondentů bude uvádět zejména horské oblasti či velká města. Přestože je v učebnicích dostatečné množství informací o památkách UNESCO i jiných historických památkách viz kapitola 2.2, není předpokládáno, že tato místa budou často uváděna. Důležitým faktorem je u žáků ZŠ zejména osobní návštěva míst domácího cestovního ruchu. Při procesu rozhodování totiž hraje určitou roli vlastní zkušenost, která také v tomto případě ovlivňuje respondentovo rozhodování. U studentů středních škol se již očekává, že mezi uvedenými lokalitami budou kromě velkých měst a hor zastoupena také místa typická z hlediska historického cestovního ruchu či některé významné přírodní památky, které jsou českými občany často navštěvovány. Také u studentů středních škol však by měla být preference lokalit ovlivněna získanými zkušenostmi s cestováním. V závislosti na předpokladu, že studenti vysoké školy s geografickým zaměřením mají dostatek informací i zkušeností z oblasti domácího cestovního ruchu, je očekáváno, že jejich výsledné pořadí se bude nejvíce shodovat se skutečným pořadím sestaveným dle získaných statistik.

Pořadí uvedených lokalit respondenty v jednotlivých kategoriích je zaznamenáno v tabulkách 25 až 27. Obrázky 7 až 9 zobrazují 10 nejnavštěvovanějších lokalit dle respondentů a 10 nejnavštěvovanějších lokalit dle statistik.

Na základě výsledného šetření zaznamenaném v tabulce 25 a na obrázku 7 můžeme potvrdit, že žáci základních škol uváděli dle předpokladů zejména hory a velká města. Tyto lokality jsou pro ně známé a pravděpodobně je mají v povědomí více než lokality významné z hlediska poznávacího cestovního ruchu. Úspěšnost uvedených lokalit vzhledem k opravdu navštěvovaným destinacím tvoří 50 % a všechny správně určené lokality se vyskytují v první polovině tabulky. Při pohledu na obrázek 7 je patrné, že žáci ZŠ neuvedli lokality významné z hlediska poznávacího cestovního ruchu, mezi které patří Olomouc (celkově 12. v pořadí respondentů ze ZŠ), Moravský kras (15.), Karlštejn (16.), Český Krumlov (26.) a Kutná Hora (48.). Do první desítky se u žáků základních škol naopak dostala velká města (Ostrava, Plzeň, České Budějovice), která jsou jako centra Plzeňského, Jihočeského a Moravskoslezského kraje pro tyto respondenty známá. Tato tři uvedená města se v pořadí sestaveném dle oficiálních statistik objevují do dvacátého místa. Tabulka 25 dále zobrazuje velikost podílu výskytu příslušných lokalit v mapách. Zatímco lokality v první polovině tabulky jsou uvedeny nadpoloviční většinou respondentů, podíl lokalit od 6. místa, které zaujímá Ostrava se 48,6 % postupně klesá až na hodnotu 27,6 %, jež mají desáté v pořadí Krušné hory. Podrobnější tabulka popisující pořadí třiceti míst za typ školy je umístěna do přílohy 15.

Tabulka 25: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit DCR žáky ZŠ

Pořadí	Uvedená lokalita	Podíl respondentů uvádějící danou lokalitu v mapách (%)
1.	**Praha**	97,8
2.	**Krkonoše**	78,1
3.	**Brno**	76,5
4.	**Šumava**	69,9
5.	**Karlovy Vary**	58,7
6.	**Ostrava**	48,6
7.	**Plzeň**	44,0
8.	**Jeseníky**	39,9
9.	**České Budějovice**	34,2
10.	**Krušné hory**	27,6

Zdroj: Vlastní šetření.

Obrázek 7: Nejčastěji uvedené lokality DCR žáky ZŠ a skutečně navštěvované lokality

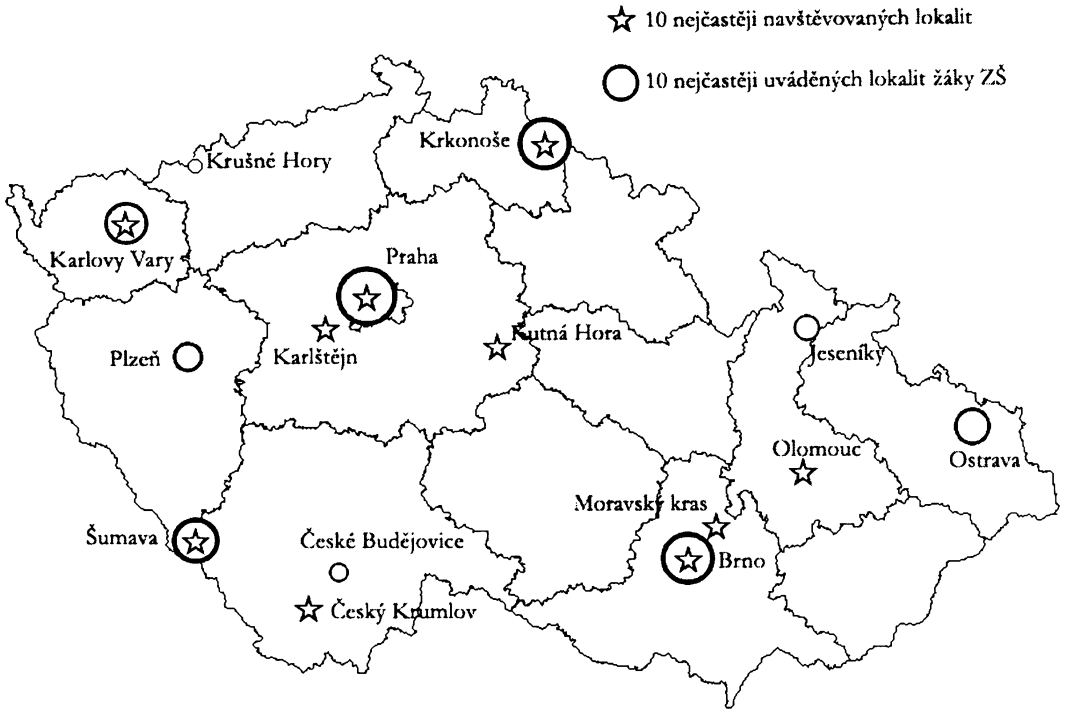

Zdroj: Vlastní šetření.

Při porovnání výsledného pořadí uvedených lokalit žáků základních a středních škol (tabulka 26 a obrázek 8) jsou na prvních pěti místech uvedeny shodné lokality. Rozdíl mezi nimi je pouze v pořadí Brna a Šumavy. Všechna tato místa lze označit za správná a všechna jsou opět uvedena nadpoloviční většinou respondentů. Studenti středních škol také správně uvedly Český Krumlov, který v pořadí dle statistik zaujímá druhou pozici. Ve výsledném pořadí studentů středních škol se však tato významná památka vyskytuje až na posledním místě s poměrně nízkým procentuálním podílem, který činí 27,6 %. Úspěšnost respondentů středních škol činí 60 %. Dalšími uvedenými lokalitami jsou dle předpokladu horské oblasti, v tomto případě Jeseníky a Beskydy. Tyto oblasti jsou sice hojně navštěvovány, ale v první desítce navštěvovaných míst se nevyskytují. Ve skutečném pořadí zaujímají tato pohoří 19. a 20. místo. Další dvě chybně uvedená místa jsou stejně jako u žáků základních škol města Plzeň a České Budějovice. U studentů středních škol se stejně jako u žáků škol základních do první desítky nedostali: Olomouc (11. v pořadí), Karlštejn (15.), Moravský kras (18.), Kutná Hora (27.).

Tabulka 26: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit DCR studenty SŠ

Pořadí	Uvedená lokalita	Podíl respondentů uvádějící danou lokalitu v mapách (%)
1.	**Praha**	99,7
2.	**Krkonoše**	85,9
3.	**Šumava**	82,4
4.	**Brno**	75,0
5.	**Karlovy Vary**	54,1
6.	**Jeseníky**	53,5
7.	**České Budějovice**	32,6
8.	**Beskydy**	30,0
9.	**Plzeň**	29,7
10.	**Český Krumlov**	27,4

Zdroj: Vlastní šetření.

Obrázek 8: Nejčastěji uvedené lokality DCR studenty SŠ a skutečně navštěvované lokality

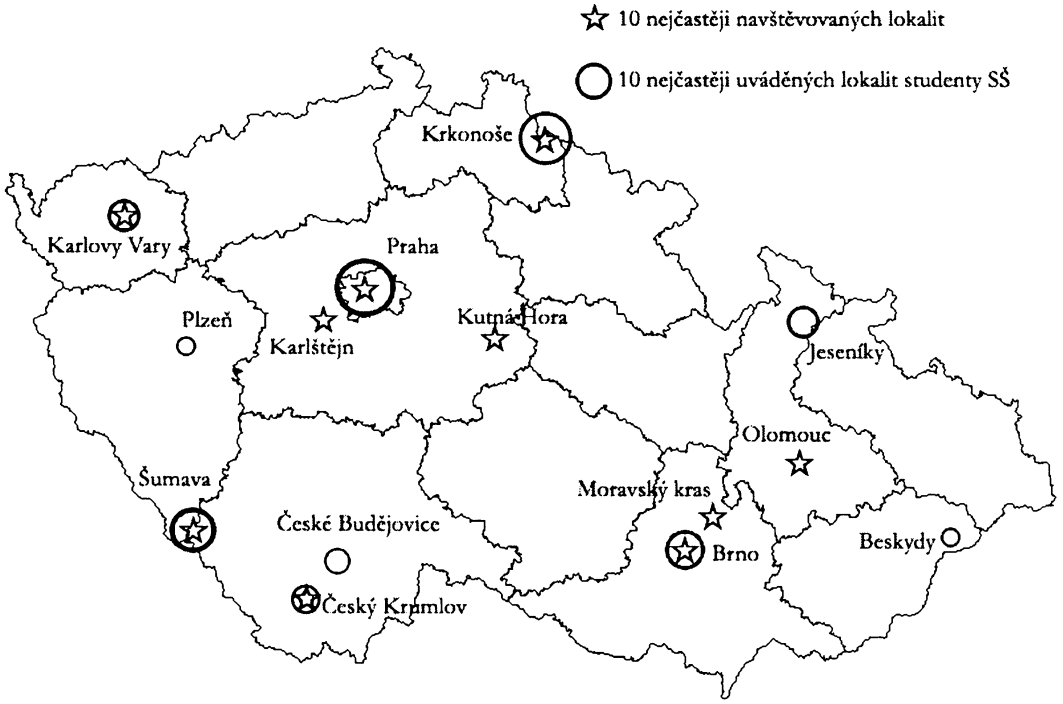

Zdroj: Vlastní šetření.

Z výsledného pořadí preferovaných lokalit u studentů VŠ (tabulka 27 a obrázek 9) je patrné, že lokality, které uvedla nadpoloviční většina respondentů VŠ, jsou shodné s lokalitami uváděnými také respondenty základních a středních škol. Patří mezi ně dle očekávání hlavní město Praha, Krkonoše, Šumava a Karlovy Vary. Dalšími správně uvedenými lokalitami, které však nedosahují nadpoloviční procentuální hodnoty patří Brno a Moravský kras. Ostatní uvedená místa nepatří dle statistik návštěvnosti mezi prvních deset. Studenti VŠ preferovali stejně jako předchozí respondenti ze ZŠ a SŠ horské oblasti Jeseníky a Beskydy. Zbylá chybně uvedená místa respondenty VŠ se od předchozích respondentů liší, nejsou jimi velká města, ale významné chráněné krajinné oblasti. Český ráj zaujímá v celkovém pořadí dle oficiálních statistik návštěvnosti 15. místo, naopak Podyjí je oblastí, jež se nedostala mezi prvním dvacítku dle statistik nejnavštěvovanějších oblastí. Pořadí vytvořené vysokoškolskými studenty se shoduje v šesti uvedených lokalitách, úspěšnost tudíž činí 60 % a je shodná se studenty středních škol. Studenti neuváděli stejně jako předchozí respondenti Karlštejn (19.), Moravský kras (21.), Olomouc (27.) a Kutnou Horu (30.). Tato místa, která u studentů vysoké školy nejsou zastoupena v první desítce, zaujímají v jejich pořadí překvapivě horší pozice než u studentů škol středních..

Tabulka 27: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit DCR studenty VŠ

Pořadí	Uvedená lokalita	Podíl respondentů uvádějící danou lokalitu v mapách (%)
1.	**Praha**	100
2.	**Krkonoše**	96,7
3.	**Šumava**	88,7
4.	**Karlovy Vary**	51,3
5.	**Jeseníky**	48,7
6.	**Český ráj**	43,3
7.	**Brno**	42,0
8.	**Moravský kras**	39,3
9.	**Beskydy**	38,0
10.	**Podyjí**	37,3

Zdroj: Vlastní šetření.

Obrázek 9: Nejčastěji uvedené lokality DCR studenty VŠ a skutečně navštěvované lokality

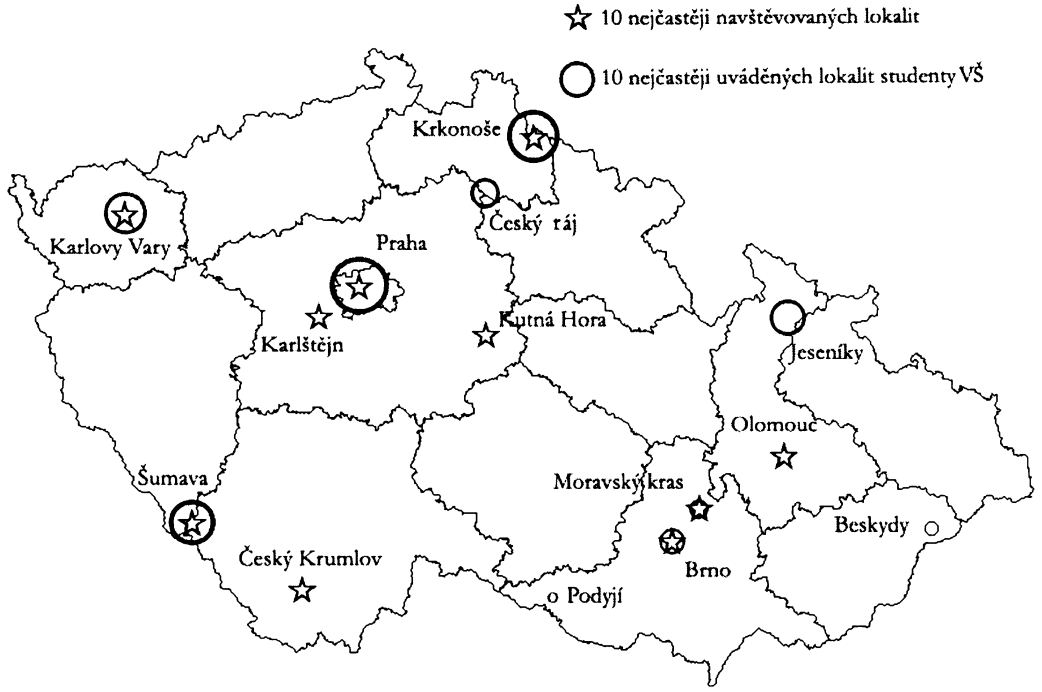

Zdroj: Vlastní šetření.

Celkové shrnutí hodnocení správného zakreslení míst domácího cestovního ruchu dle jednotlivých typů škol nabízí tabulka 28. Cílem této tabulky bylo zachytit pořadí deseti statisticky nejnavštěvovanějších míst Česka z pohledu preferencí jednotlivých typů škol. V tabulce je uveden celkový součet těchto pořadí, který má za úkol potvrdit či vyvrátit hypotézu, že s vyšším typem vzdělání bude určení skutečně navštěvovaným míst přesnější. Vyšší součet pořadí značí větší odchýlení od skutečnosti.

Tabulka 28: Celkové zhodnocení určených míst DCR dle typů škol

Statisticky nejčastěji navštěvované destinace	Typ školy - pořadí míst DCR		
	ZŠ	SŠ	VŠ
Praha	1.	1.	1.
Český Krumlov	26.	10.	12.
Krkonoše	2.	2.	2.
Karlštejn	16.	15.	19.
Karlovy Vary	5.	5.	4.
Brno	3.	4.	7.
Kutná Hora	48.	27.	30.
Šumava	4.	3.	3.
Moravský kras	15.	18.	8.
Olomouc	12.	11.	27.
Součet pořadí	**132**	**96**	**113**

Zdroj: Vlastní šetření.

Výsledek uvedený v předchozí tabulce je vysoce překvapivý. Špatné označení navštěvovaných míst dle důležitosti se dalo očekávat u základních škol. Nejvíce tento negativní jev ovlivnila především neznalost UNESCO památek Kutné Hory a Českého Krumlova, ostatní určená místa odpovídají do značné míry úrovni vzdělání a všeobecnému přehledu žáka základní školy. Poměrně kvalitní posouzení míst navštěvovaných v rámci domácího cestovního ruchu prokázali studenti středních škol. Jejich nejhorší výsledek je spojen opět s Kutnou Horou. Překvapení je spojeno se studenty geografie na vysoké škole, kteří zaznamenaly celkově horší výsledek ve srovnání se studenty gymnázií. Vedle celkově problematické Kutné Hory studenti VŠ velmi málo označovali UNESCO památku Olomouc, velmi podprůměrná hodnota náleží památce Karlštejn, která je v zázemí Prahy, tedy města, ve kterém studenti na univerzitě působí.

Z perspektivy jednotlivých míst je velmi překvapivé podcenění významných míst domácího cestovního ruchu - Českého Krumlova, Karlštejna a především Kutné Hory. Částečnou odpověď lze nalézt v jejich menší velikosti, respektive omezení na jednu jedinou památku. Jejich menší velikost může vést k celkovému podcenění návštěvnosti, opačným případem jsou pak velká města či pohoří (např. Jeseníky či Beskydy).

6.2.2 Pořadí uvedených lokalit domácího cestovního ruchu dle místa bydliště respondentů

Cílem této části kapitoly je postihnout rozdíly v preferenci nejnavštěvovanějších lokalit mezi respondenty z různých regionů Česka. Výuka o Česku a problematice cestovního ruchu je na hodnocených školách velmi podobná, žáci a studenti používají shodné učebnice, pracovní sešity či atlasy a tudíž se učí o stejných lokalitách cestovního ruchu. Předpokládá se, že v pořadí nejnavštěvovanějších lokalit se budou vyskytovat rozdíly, způsobené vlivem místa bydliště. Očekává se, že respondenti budou uvádět místa bližší k jejich regionu, neboť jejich rozhodování bude ovlivněno vlastními zkušenostmi a znalostmi prostředí. Výsledné pořadí respondentů z pražského, ostravského a brněnského regionu zobrazují tabulky 29 až 31. Obrázky 10 až 12 zobrazují nejvíce uváděné lokality respondentů z jednotlivých regionů a zaznamenávají úspěšnost shody uvedených lokalit se statistickými daty.

Dle výsledného pořadí uvedených lokalit pražských respondentů v tabulce 29 a obrázku 10 lze říci, že polovina uvedených míst je shodných s pořadím dle statistiky, úspěšnost v uvedených lokalitách činí 50 %. Správně uvedené lokality se nacházejí v první části tabulky a uvedla je více než polovina respondentů. Na prvním místě se dle očekávání nachází hlavní město Praha, které neuvedli všichni respondenti z pražského regionu. Pražští respondenti vycházejí ze své zkušenosti a pravděpodobně navštěvují jiné oblasti, a nejsou schopni zobecnění. Další místa zaujímají nejbližší horské celky Krkonoše a Šumava a nejvíce navštěvovaná města Brno a Karlovy Vary. Obrázek 10 dokazuje, že do pořadí pražských respondentů se nedostaly destinace Karlštejn (11. místo u pražských respondentů), Český Krumlov (12.), Moravský kras (16.), Olomouc (21.), Kutná Hora (26.). Ve druhé polovině pořadí deseti hlavních míst cestovního ruchu sestavených dle map pražských studentů jsou lokality, které se v první desítce dle statistik návštěvnosti nevyskytují. Jejich procentuální zastoupení v mapách od 6. místa poměrně klesá. Z pohledu na výsledné pořadí preferovaných lokalit v tabulce 29 lze potvrdit, že většina uvedených lokalit se nachází na území Čech a poměrně blízko k pražskému regionu. Ze vzdálenějších oblastí, se mezi uvedenými lokalitami vyskytují Jeseníky, nacházející se na území Moravy, a Ostrava, jež je centrem Slezska. Procentuální podíl zastoupení těchto dvou lokalit je však poměrně nízký. Lze tedy říci, že respondenti preferovali (uváděli) oblasti relativně blízké k jejich regionu. Podrobnější tabulka popisující pořadí třiceti míst za region je umístěna do přílohy 16.

Tabulka 29: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit DCR dle respondentů z Prahy

Pořadí	Uvedená lokalita	Podíl respondentů uvádějící danou lokalitu v mapách (%)
1.	**Praha**	95,6
2.	**Krkonoše**	82,0
3.	**Šumava**	73,7
4.	**Brno**	67,8
5.	**Karlovy Vary**	54,4
6.	**Plzeň**	39,8
7.	**České Budějovice**	36,1
8.	**Jeseníky**	32,0
9.	**Ostrava**	30,7
10.	**Krušné hory**	26,8

Zdroj: Vlastní šetření.

Obrázek 10: Nejčastěji uvedené lokality DCR dle respondentů z Prahy a skutečně navštěvované lokality

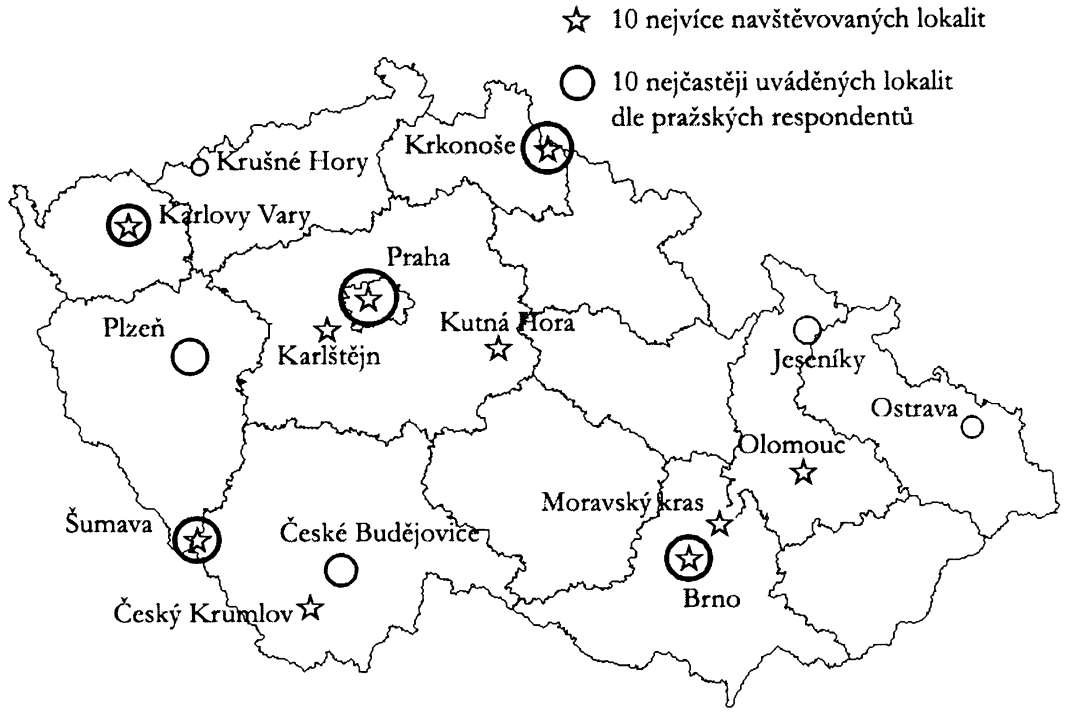

Zdroj: Vlastní šetření.

Dle obrázku 11 a tabulky 30 znázorňujících pořadí lokalit brněnských respondentů je patrné, že tito respondenti jsou nejúspěšnější ze všech již hodnocených regionů. Jejich úspěšnost dosahuje 70 %. Na předních místech v pořadí s nadpoloviční podílem výskytu se objevují opět lokality Praha, Krkonoše, Brno, Šumava a Karlovy Vary. Dalšími správně určenými lokalitami jsou Olomouc a Moravský kras. Velký procentuální podíl mají také Jeseníky, jež uvedlo 70,3 % respondentů a v pořadí brněnských respondentů zaujímají 5. místo. Tato turistická oblast však společně se zbylými uvedenými oblastmi, Beskydy a Ostravou do první desítky nepatří. Podobně jako u pražských respondentů se naplnil předpoklad o časté volbě památek bližších k danému centru regionu. Pokud odmyslíme místa celorepublikově prokazatelně navštěvovaná (Praha, Karlovy Vary, Krkonoše a Šumava), zařadili brněnští studenti celkem 6 míst nacházejících se na území Moravy a Slezska. Mezi první desítku se u brněnských respondentů nedostaly tradičně podceňovaná místa cestovního ruchu: Český Krumlov (17. místo u brněnských respondentů), Karlštejn (29.) a Kutná Hora (47.). Poloha těchto míst se nachází v poměrně velké vzdálenosti od Brna a nejsou pravděpodobně pro respondenty z hlediska

domácího cestovního ruchu podstatné. Můžeme tedy částečně potvrdit předpoklad, že místo bydliště ovlivnilo lokality uvedené v mentálních mapách brněnských respondentů.

Tabulka 30: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit DCR dle respondentů z Brna

Pořadí	Uvedená lokalita	Podíl respondentů uvádějící danou lokalitu v mapách (%)
1.	**Praha**	100
2.	**Krkonoše**	85,5
3.	**Brno**	83,4
4.	**Šumava**	81,4
5.	**Jeseníky**	70,3
6.	**Karlovy Vary**	57,2
7.	**Beskydy**	42,1
8.	**Olomouc**	29,0
9.	**Ostrava**	28,3
10.	**Moravský kras**	26,9

Zdroj: Vlastní šetření.

Obrázek 11: Nejčastěji uvedené lokality DCR dle respondentů z Brna a skutečně navštěvované lokality

Zdroj: Vlastní šetření.

Na základě výsledného pořadí zachyceném v obrázku 12 a v tabulce 31 činí úspěšnost shody žáků z Ostravska se statisticky navštěvovanými místy 60 %. Většina z respondentů opět uvedla lokality, které jsou na předních pozicích i u předešlých hodnocených skupin. Patří mezi ně Praha, která má u ostravských respondentů 100% zastoupení. Nadpoloviční podíl zastoupení získaly také Krkonoše, Šumava, Brno a Karlovy Vary. Mezi správně uvedené lokality se dále řadí Olomouc. Z obrázku 12 je patrné, že studenti ve srovnání se statistikami nepreferovali Český Krumlov (17. dle respondentů z Moravskoslezského regionu), Moravský kras (21.), Karlštejn (22.) a Kutnou Horu (60.). V případě ostravských respondentů nemůžeme přímo potvrdit předpoklad, že většina uváděných míst se nachází v blízkosti jejich regionu. Je to způsobeno skutečností, že lokality vyskytující se na předních místech výsledného pořadí se většinou nacházejí na území Čech. Přestože jsou tato místa od ostravského regionu poměrně vzdálené, jsou z hlediska návštěvnosti tak významné, že jsou uváděny podobně jako tomu bylo v případě brněnského regionu i respondenty z regionu ostravského. Celkově polovina určených míst se nachází na území Moravy a Slezska. Hlavní výjimku zde představuje Plzeň, která se do první desítky dostala pravděpodobně na základě své velikosti.

Tabulka 31: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit DCR dle respondentů z Ostravska

Pořadí	Uvedená lokalita	Podíl respondentů uvádějící danou lokalitu v mapách (%)
1.	**Praha**	100
2.	**Brno**	85,0
3.	**Krkonoše**	73,8
4.	**Šumava**	72,5
5.	**Jeseníky**	59,4
6.	**Karlovy Vary**	58,1
7.	**Ostrava**	55,6
8.	**Beskydy**	50,6
9.	**Olomouc**	44,4
10.	**Plzeň**	38,8

Zdroj: Vlastní šetření.

Obrázek 12: Nejčastěji uvedené lokality DCR dle respondentů z Ostravska a skutečně navštěvovaná místa

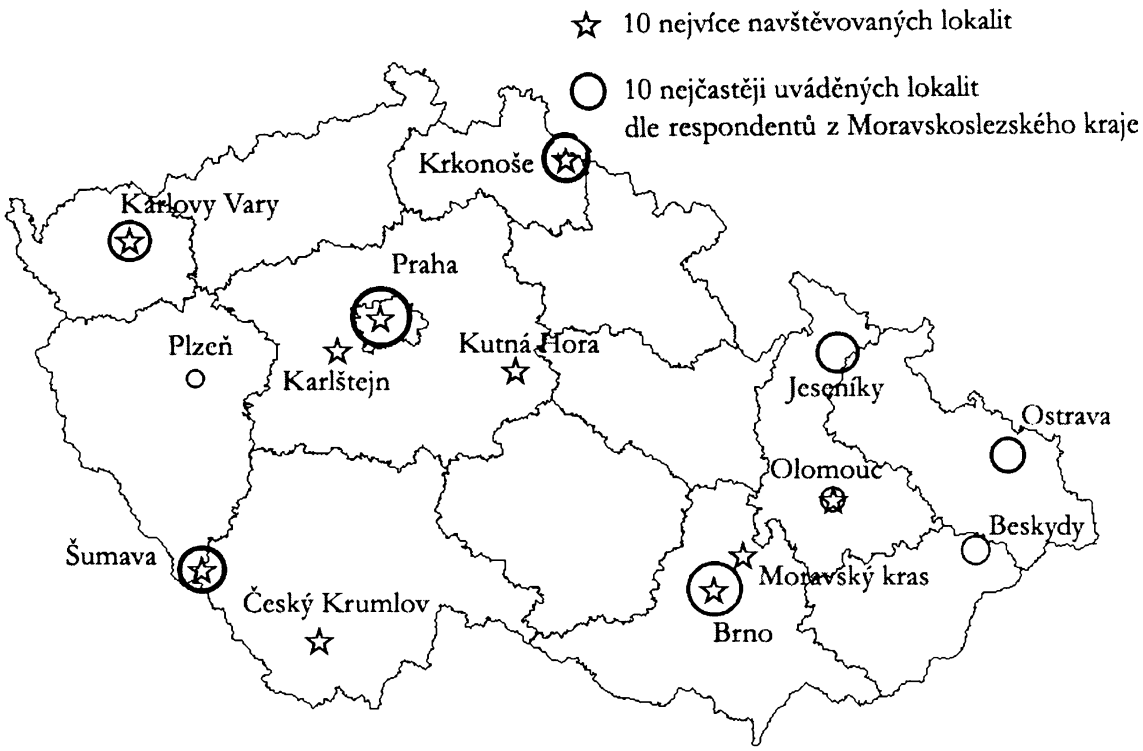

Zdroj: Vlastní šetření.

Celkové shrnutí hodnocení správného zakreslení míst domácího cestovního ruchu dle jednotlivých regionů nabízí tabulka 32.

Tabulka 32: Celkové zhodnocení určených míst DCR dle regionů

Statisticky nejčastěji navštěvované destinace	Regiony - pořadí míst DCR		
	Praha	Brno	Ostrava
Praha	1.	1.	1.
Český Krumlov	14.	17.	17.
Krkonoše	2	2.	3.
Karlštejn	11.	29.	22.
Karlovy Vary	5.	6.	6.
Brno	4.	3.	2.
Kutná Hora	26.	47.	60.
Šumava	3.	4.	4.
Moravský kras	16.	10.	21.
Olomouc	21.	8.	9.
Součet pořadí	103	127	145

Zdroj: Vlastní šetření.

Z tabulky 32 je patrné, že nejlepší znalosti o domácím cestovním ruchu vykazují pražští studenti, naopak nejhorších výsledků dosahují studenti ostravští. Tabulka také potvrzuje předpoklad o

určování míst v zázemí regionálního centra. Například pražští studenti dali na jedenáctou příčku statisticky čtvrtý Karlštejn a na 14. statisticky druhý Český Krumlov, brněnští studenti určovali do první desítky Moravský kras a Olomouc, ostravští studenti podobně jako brněnští volili nepříliš vzdálenou Olomouc. Z pohledu jednotlivých destinací můžeme opětovně hovořit o podceňování role Českého Krumlova, Karlštejna a především Kutné Hory v domácím cestovním ruchu. Částečně je podceňován také význam Moravského krasu.

6.3 Destinace zahraničního cestovního ruchu

Cílem této kapitoly je postihnout informovanost žáků a studentů základních, středních a vysokých škol ve třech sledovaných regionech o příjezdovém cestovním ruchu Česka. Výsledné pořadí deseti nejčastěji uváděných míst je v první části této kapitoly zpracováno dle typu školy, ve druhé části je pořadí vytvořeno dle regionu, ve kterém respondent žije.

Pořadí lokalit, se kterými je srovnáváno výsledné pořadí nejnavštěvovanějších míst získaných od hodnocených respondentů, není určeno dle statistik, neboť tato data nejsou statisticky podchycena. Z tohoto důvodu je toto pořadí sestaveno dle propagace destinací cestovního ruchu Česka v zahraničí. Tato propagace je pro většinu zahraničních návštěvníků důležitá při rozhodování o cílech jejich výletů či turistických cest. Propagací cestovního ruchu se zabývá agentura CzechTourism, která je hlavní organizací, zabývající se touto problematikou. Pořadí nejpropagovanějších míst sestavené ze zdrojů této agentury zobrazuje tabulka 33.

Tabulka 33: Pořadí nejpropagovanějších lokalit cestovního ruchu Česka v zahraničí

Pořadí	Destinace 1. kategorie	Pořadí	Destinace 2. kategorie
1.	**Praha**	6.	**Kutná Hora**
2.	**Karlovy Vary**	7.	**Karlštejn**
3.	**Český Krumlov**	8.	**Lednicko-Valtický areál**
4.	**Český ráj**	9.	**Kroměříž**
5.	**Olomouc**	10.	**Mariánské Lázně**

Zdroj: Interní materiály agentury CzechTourism.
Poznámka: V hodnocení správnosti uvedených míst z hlediska příjezdového cestovního ruchu jsou za správně uvedené hodnoceny také Krkonoše, přestože nejsou součástí tabulky sestavené dle propagace. Krkonoše jsou oblastí, jež je hojně navštěvovaná zahraničními turisty i bez potřeby propagace.

Mezi první kategorii jsou zařazeny nejznámější tzv. „národní produkty" Česka, které jsou v zahraničí propagovány nejvíce. Tato místa jsou také pravděpodobně nejčastěji navštěvovanými lokalitami Česka z hlediska příjezdového zahraničního cestovního ruchu. Druhou kategorii tvoří

místa, která jsou nejčastějšími cíli fakultativních výletů zahraničních turistů. Tyto destinace jsou specifické tím, že jsou ve většině případů typickými příklady jednodenního cestovního ruchu.

6.3.1 Pořadí uvedených lokalit zahraničního cestovního ruchu dle typu školy

Tato část kapitoly se pokusí zobrazit rozdíly v povědomí o lokalitách navštěvovaných zahraničními návštěvníky mezi respondenty různých typů škol. Je předpokládáno, že u žáků základních škol budou uvedená místa téměř totožná s lokalitami uvedenými pro domácí cestovní ruch. Je předpokládáno, že s rostoucím stupněm vzdělání se povědomí o lokalitách příjezdového cestovního ruchu bude zvyšovat a uvedené destinace se budou shodovat s pořadím v tabulce 33. Pořadí sestavené dle preference nejnavštěvovanějších míst z hlediska zahraničního příjezdového cestovního ruchu u jednotlivých skupin hodnocených respondentů je znázorněno tabulkami 34 až 36. Obrázky 13 až 15 zobrazují nejvíce uváděné lokality respondentů různých úrovní vzdělání a znázorňují úspěšnost shody hodnocených respondentů s oficiálně sestaveným pořadím.

Na základě výsledků šetření u žáků základních škol (obrázek 13 a tabulka 34) můžeme potvrdit daný předpoklad, že uvedené lokality pro příjezdový zahraniční cestovní ruch se u žáků základních škol budou shodovat s lokalitami uváděnými pro domácí cestovní ruch. Je to ovlivněno tím, že žáci základních škol získávají malé množství informací o zahraničním cestovním ruchu. Žáci 6. a 7. ročníků se nevěnují problematice Česka vůbec. Žáci 8. ročníků, kteří se touto tématikou zabývají, však ve svých učebnicích informace o příjezdovém cestovním ruchu nemají viz kapitola 2.2. Pokud nezískají informace z jiných zdrojů a nemají vlastní zkušenosti s cestováním, nejsou schopni určit lokality Česka, které jsou nejvíce propagované v zahraničí a tudíž pravděpodobně také nejnavštěvovanějšími lokalitami z hlediska zahraničního příjezdového cestovního ruchu. Dle pohledu na tabulku 34 a obrázek 13 je podle předpokladů na prvním místě hlavní město Praha, které však překvapivě nebylo určeno všemi respondenty. Přestože Krkonoše nejsou mezi deseti nejpropagovanějšími místy, lze je počítat mezi správně označené, neboť jsou i bez podpory propagace velmi často navštěvovanou lokalitou. Poslední správně označenou lokalitou jsou Karlovy Vary. Ostatní místa, včetně Brna na třetím místě, se bohužel nedají zařadit mezi nejnavštěvovanější místa z hlediska příjezdového cestovního ruchu. Úspěšnost u studentů základních škol je v případě lokalit příjezdového ruchu 30 %[5], což potvrzuje, že respondenti mají pravděpodobně málo informací o této tématice a žáci nejspíš

[5] Práce počítá s deseti nejvíce propagovanými místy uvedenými v tabulce 33. Jedenáctým místem jsou zahraničními turisty hojně navštěvované Krkonoše. Vzhledem ke skutečnosti, že úkolem respondentů bylo zakreslit pouze 10 míst, má každé ze správně uvedených hodnotu 10 %.

zakreslovali ta místa, která sami navštívili nebo velká a dobře známá města. Destinace, které jsou z hlediska příjezdového zahraničního cestovního ruchu velmi významné, byly v pořadí sestaveném žáky základních škol na těchto pozicích: Karlštejn (11.), Olomouc (14.), Český Krumlov (19.), Český ráj (22.), Kutná Hora (44.), Kroměříž (56.) a Lednicko-Valtický areál (59.). Podrobnější tabulka popisující pořadí třiceti míst za typ školy je umístěna do přílohy 17.

Tabulka 34: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit ZCR žáky ZŠ

Pořadí	Uvedená lokalita	Podíl respondentů uvádějící danou lokalitu v mapách (%)
1.	**Praha**	99,5
2.	**Krkonoše**	79,5
3.	**Brno**	74,3
4.	**Šumava**	65,3
5.	**Karlovy Vary**	63,4
6.	**Ostrava**	44,0
7.	**Plzeň**	39,6
8.	**Jeseníky**	31,1
9.	**České Budějovice**	29,2
10.	**Krušné hory**	25,1

Zdroj: Vlastní šetření.

Obrázek 13: Nejčastěji uvedené lokality ZCR dle žáků ZŠ a nejvíce propagovaná místa v zahraničí

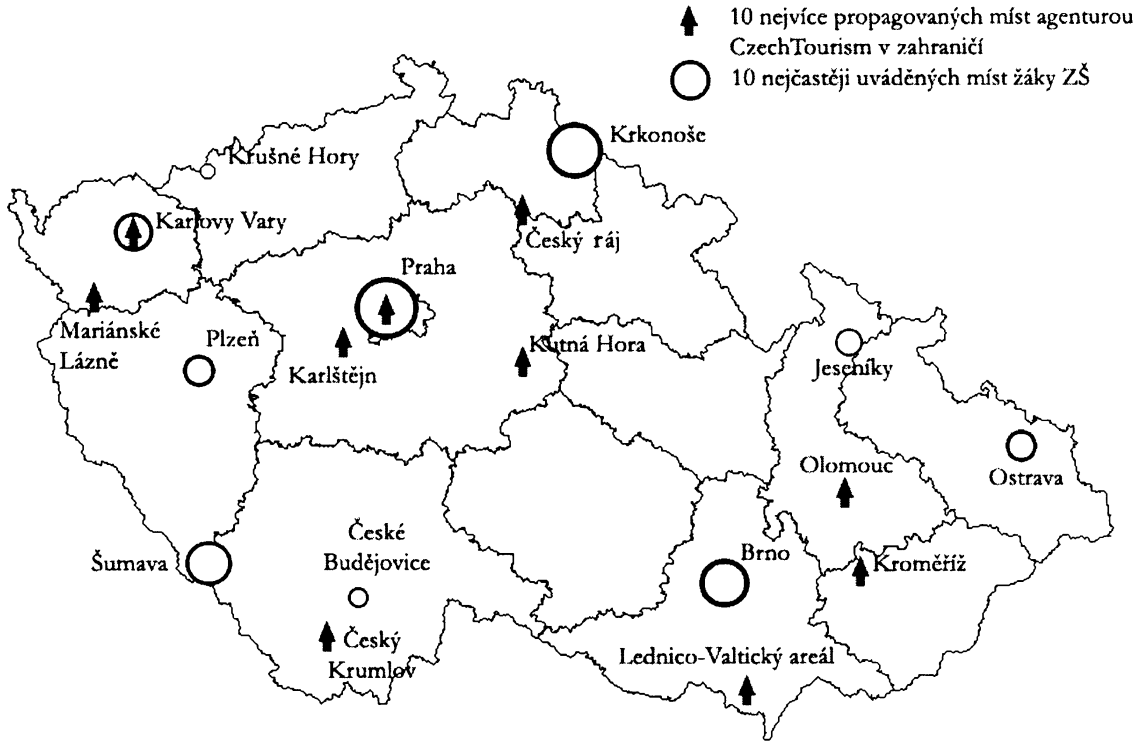

Zdroj: Vlastní šetření.

U studentů středních škol (tabulka 35 a obrázek 14) bylo předpokládáno, že již dokáží diferencovat oblasti domácího a zahraničního příjezdového cestovního ruchu. Tito studenti by již měli mít větší povědomí o tématice cestovního ruchu, neboť již mají o této problematice v učebnicích pro SŠ více informací. Výuka na střední škole však není závislá pouze na učebnicích a studenti by již měli umět pracovat i s ostatními zdroji informací. Také je pravděpodobné, že mají více vlastních zkušeností spojených s cestováním než žáci škol základních.

Z tabulky 35 je patrné, že všichni studenti označili jako hlavní lokalitu příjezdového cestovního ruchu Prahu. Druhé místo zaujímají stejně jako u žáků základních škol Krkonoše. Velký podíl respondentů správně uvedlo také Karlovy Vary. Dalšími správně uvedenými lokalitami jsou Český Krumlov a Karlštejn, které však uvedla méně než polovina studentů. Úspěšnost uváděných lokalit je dle obrázku 14 u studentů středních škol 50%. Překvapivé je, že studenti téměř neuváděli památky UNESCO, které jsou velmi významné z hlediska zahraničního příjezdového cestovního ruchu, stávají se častými cíli většiny zahraničních návštěvníků a jsou nejvíce propagované v zahraničí. Tyto památky jsou uváděny a zdůrazňovány ve většině učebnic a atlasů, tudíž by je studenti měli znát. Tyto památky u studentů středních škol zaujímaly následující pořadí: Kutná Hora (21.), Lednicko-Valtický areál (26.) a Kroměříž (77.).

Tabulka 35: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit ZCR studenty SŠ

Pořadí	Uvedená lokalita	Podíl respondentů uvádějící danou lokalitu v mapách (%)
1.	**Praha**	100
2.	**Krkonoše**	89,7
3.	**Karlovy Vary**	87,1
4.	**Brno**	73,2
5.	**Šumava**	69,7
6.	**Český Krumlov**	48,2
7.	**Jeseníky**	34,4
8.	**Karlštejn**	31,2
9.	**Plzeň**	30,9
10.	**České Budějovice**	30,0

Zdroj: Vlastní šetření.

Obrázek 14: Nejčastěji uvedené lokality ZCR studenty SŠ a nejvíce propagovaná místa v zahraničí

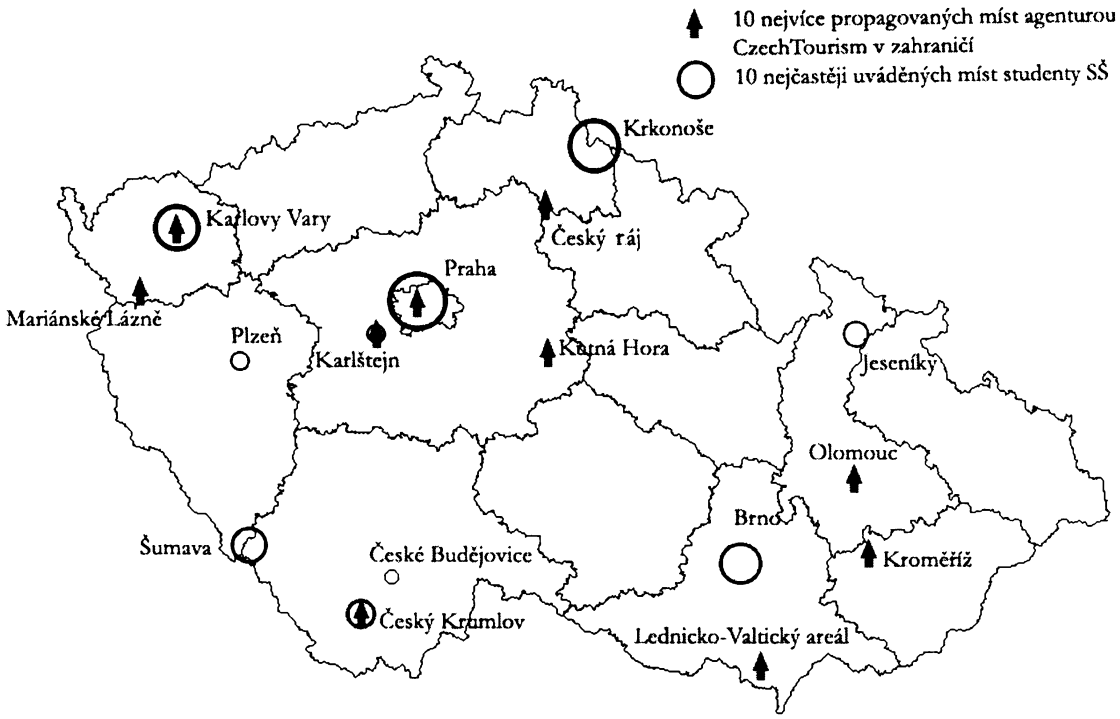

Zdroj: Vlastní šetření.

U vysokoškolských studentů geografického zaměření se předpokládalo, že většina uvedených míst se bude shodovat se skutečným pořadím. Na základě výsledků šetření (tabulka 36 a obrázek 15) můžeme tento předpoklad potvrdit. Studenti skutečně udávali lokality, které jsou z hlediska příjezdového cestovního velmi významné. Dle předpokladu se na prvních místech s více než 90% podílem vyskytují Praha, Krkonoše a Karlovy Vary. Nadpoloviční podíl mají také Český Krumlov a Karlštejn, poté podíl zastoupení jednotlivých lokalit poměrně klesá a hodnota podílu se pohybuje kolem 25 %. Úspěšnost vysokoškolských studentů je téměř 70 %, přičemž lokality, které nebyly uznány za správné (Šumava, Brno, Telč) se vyskytují v první dvacítce míst významných pro příjezdový zahraniční cestovní ruch. Lokality, které nebyly studenty VŠ uvedeny a vyskytují se v první desítce dle oficiálních zdrojů, jsou dle pohledu na obrázek 15 Olomouc (11. v pořadí uváděných míst respondenty z VŠ), Lednicko-Valtický areál (14.), Český ráj (20.) a Kroměříž (38.).

Tabulka 36: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit ZCR studenty VŠ

Pořadí	Uvedená lokalita	Podíl respondentů uvádějící danou lokalitu v mapách (%)
1.	**Praha**	100
2.	**Krkonoše**	97,3
3.	**Karlovy Vary**	95,3
4.	**Český Krumlov**	76,7
5.	**Brno**	72,0
6.	**Šumava**	66,0
7.	**Karlštejn**	51,3
8.	**Telč**	32,0
9.	**Kutná Hora**	26,7
10.	**Mariánské Lázně**	22,0

Zdroj: Vlastní šetření.

Obrázek 15: Nejčastěji uvedené lokality ZCR studenty VŠ a nejvíce propagovaná místa v zahraničí

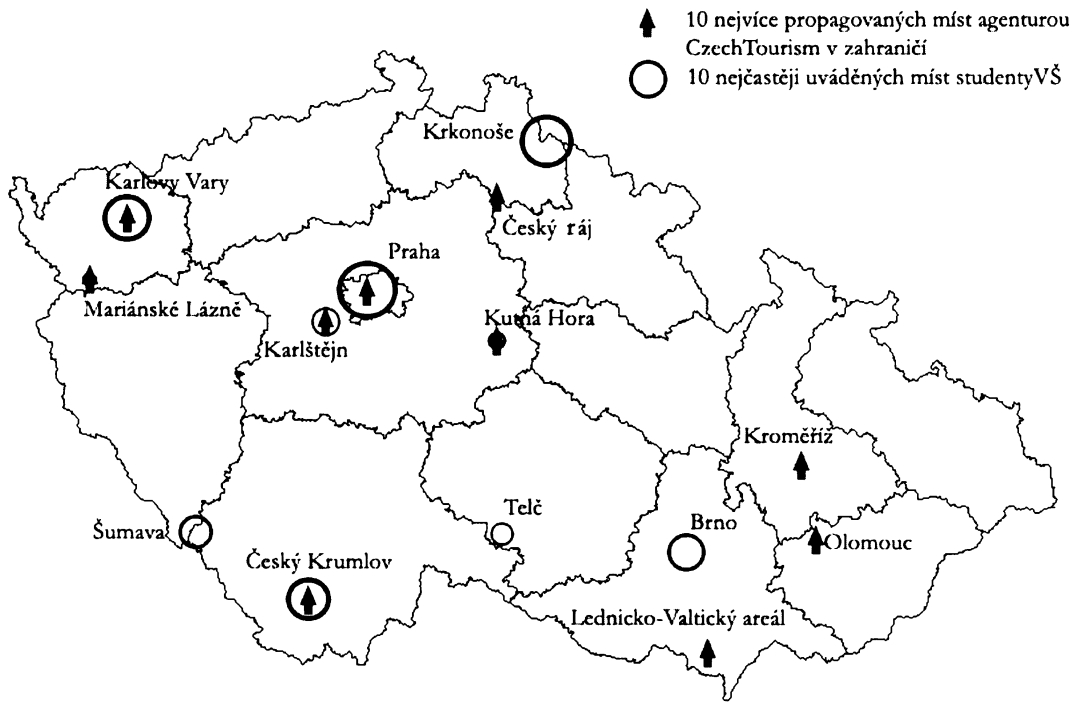

Zdroj: Vlastní šetření.

Závěrem této kapitoly se práce pokusí shrnout hlavní rozdíly mezi typy škol. Práce opětovně využije v tabulce 37 srovnání založené na principu součtu pořadí jednotlivých nejvíce propagovaných míst. Mezi tato místa byly zařazeny také Krkonoše, které jsou hojně navštěvovány zahraničními návštěvníky. Nižší součet pořadí značí větší míru přiblížení se realitě, tedy označení většího množství cizinci opravdu navštěvovaných míst.

Tabulka 37: Pořadí nejvíce propagovaných míst a Krkonoš dle typů škol

Nejvíce propagované destinace pro ZCR+ Krkonoše	Typ školy		
	ZŠ	SŠ	VŠ
Praha	1.	1.	1.
Karlovy Vary	5.	3.	3.
Český Krumlov	19.	6.	4.
Český ráj	22.	20.	20.
Olomouc	14.	12.	11.
Kutná Hora	44.	21.	9.
Karlštejn	11.	8.	7.
Lednicko-Valtický areál	59.	26.	14.
Kroměříž	56.	77.	38.
Mariánské Lázně	18.	15.	10.
Krkonoše	2.	2.	2.
Součet pořadí	**251**	**191**	**119**

Zdroj: Vlastní šetření, Interní materiály agentury Czechtourism.
Poznámka: V hodnocení správnosti uvedených míst z hlediska příjezdového cestovního ruchu jsou za správně uvedené hodnoceny také Krkonoše, přestože nejsou součástí tabulky sestavené dle propagace. Krkonoše jsou oblastí, jež je hojně navštěvovaná zahraničními turisty i bez potřeby propagace.

Výsledky součtu pořadí z tabulky 37 jednoznačně prokázaly očekávaný výsledek. Žáci základních škol většinu propagovaných míst nespatřují jako hlavní centra pro zahraniční návštěvníky. Opačná situace je u studentů škol vysokých, kteří jsou daleko více informováni o zahraniční návštěvnosti a jejich kvalitní výsledek byl předpokládán.

Při pohledu na propagovaná místa, jež zůstala celkově podhodnocena, přirozeně vyvěrá otázka, jaká je skutečná zahraniční návštěvnost těchto míst a zda se propagace agentury CzechTourism nemíjí účinkem. Český ráj, Lednicko-Valtický areál či Kroměříž jsou místa s jednoznačným přírodním či kulturním potenciálem, nicméně samotná zahraniční návštěvnost těchto míst je diskutabilní. Pro obhajobu výsledků této práce musí zaznít, že data za zahraniční návštěvnost jsou na úrovni jednotlivých památek či oblastí prakticky nedostupná a lze počítat jen s odhady nebo s daty na regionální úrovni. Výslednou tabulku 37 lze ovšem interpretovat v relacích marketingových snah agentury CzechTourism a skutečného vnímání zahraničního příjezdového cestovního ruchu. Z tohoto úhlu pohledu by pak jeden z hlavních výsledků zněl, že smysl má podporovat propagaci míst jako jsou například Karlovy Vary, Karlštejn, Český Krumlov, naopak diskutabilnější mohou být výdaje na podporu cestovního ruchu v Kroměříži.

6.3.2. Pořadí uvedených lokalit zahraničního cestovního ruchu dle místa bydliště respondentů

Cílem této kapitoly je stejně jako v případě domácího cestovního ruchu zobrazit preferenci nejnavštěvovanějších lokalit z hlediska příjezdového zahraničního ruchu u respondentů z různých regionů. Toto výsledné pořadí preference bude opět porovnáváno s pořadím v tabulce 33. Toto hodnocení se pokusí postihnout vliv místa bydliště respondentů na uváděné lokality. Je předpokládáno, že ve výsledném pořadí se budou objevovat lokality blízké příslušnému regionu. Obrázky 16 až 18 zobrazují nejvíce uváděné lokality respondentů z jednotlivých regionů a zaznamenávají úspěšnost shody uvedených lokalit se s oficiálně sestaveným pořadím. Pořadí uváděných lokalit je znázorněno v tabulkách 38 až 40.

Při srovnání výsledného pořadí studentů pražských škol (tabulka 38 a obrázek 16) s tabulkou 33, vytvořené dle zdrojů agentury CzechTourism, je patrné, že úspěšnost shody míst uvedených v tabulkách činí 50 %. Z lokalit, které jsou uvedeny nadpoloviční většinou respondentů jsou správně určeny Praha, kterou však neuvedli všichni respondenti z pražského regionu, Krkonoše a Karlovy Vary. Do první desítky pak pražští respondenti dobře uvedli také Karlštejn a Český Krumlov. Zbylé oblasti uvedené nadpoloviční většinou respondentů (Brno, Šumava) nejsou z hlediska zahraničního příjezdového cestovního ruchu dle zdrojů organizace CzechTourism v první desítce. Dalšími chybně uvedenými místy jsou Plzeň, České Budějovice a Krušné hory. Tato místa jsou při srovnání polohy relativně blízká pražskému regionu. Jedinou destinací, která je zastoupena v první desítce sestavené pražskými respondenty a jejíž poloha je od Prahy poměrně vzdálená, je město Brno. Z výsledků tohoto pořadí tak můžeme potvrdit hypotézu, že místo bydliště z určité části ovlivňuje rozhodování respondentů. Toto tvrzení je také podpořeno pořadím destinací, které pražští studenti neuvedli, ale dle obrázku patří mezi deset nejvýznamnějších destinací z hlediska zahraničního příjezdového cestovního ruchu: Mariánské Lázně (15. v pořadí uvedených míst respondenty z Prahy), Český ráj (16.), Olomouc (20.), Kutná Hora (22.), Lednicko-Valtický areál (42.), Kroměříž (68.). Z tohoto pořadí je patrné, že lepší pořadí zaujímají lokality blíže pražskému regionu. Naopak lokality vzdálené zaznamenávají velmi špatné umístění a pražští studenti je téměř neuváděli. Podrobnější tabulka popisující pořadí třiceti míst za region je umístěna do přílohy 18.

Tabulka 38: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit ZCR dle pražských respondentů

Pořadí	Uvedená lokalita	Podíl respondentů uvádějící danou lokalitu v mapách (%)
1.	**Praha**	99,8
2.	**Krkonoše**	85,0
3.	**Karlovy Vary**	69,8
4.	**Brno**	65,3
5.	**Šumava**	63,6
6.	**Plzeň**	38,4
7.	**Karlštejn**	36,7
8.	**České Budějovice**	33,4
9.	**Český Krumlov**	30,7
10.	**Krušné hory**	26,4

Zdroj: Vlastní šetření.

Obrázek 16: Nejčastěji uvedené lokality ZCR dle pražských respondentů a nejvíce propagovaná místa v zahraničí

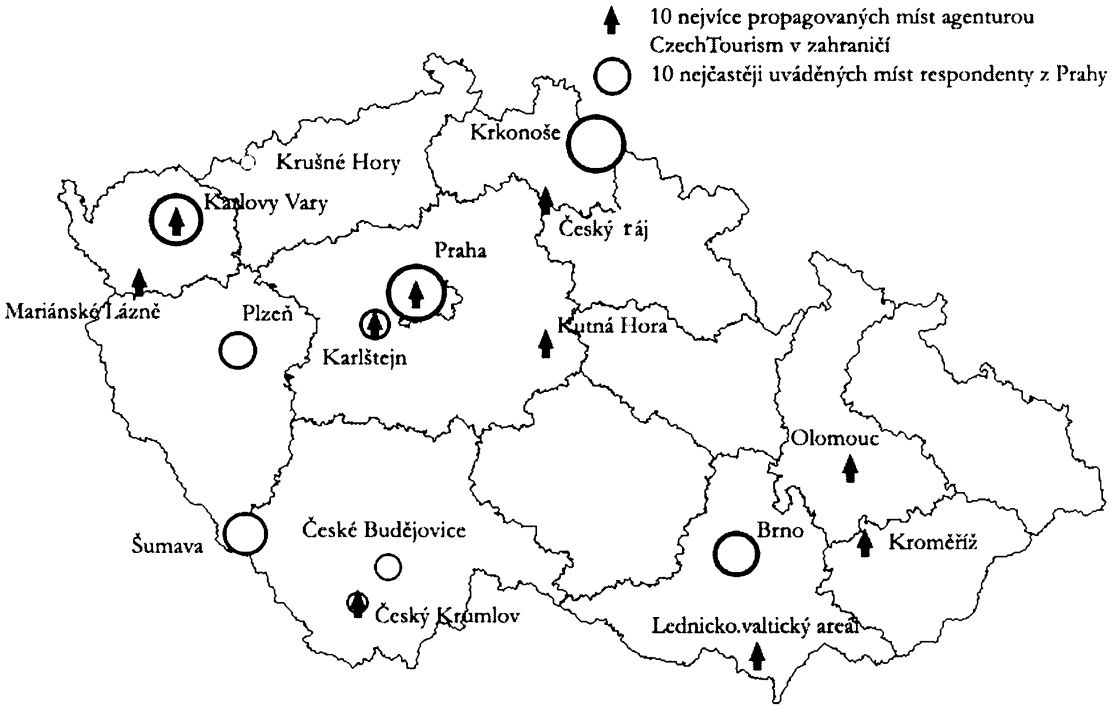

Zdroj: Vlastní šetření.

Při pohledu na tabulku 39 a obrázek 17 je patrné, že prvních pět lokalit v pořadí brněnských respondentů se shoduje s prvními pěti lokalitami uváděnými výše hodnocenými respondenty z Prahy i Ostravska. S oficiálně stanoveným pořadím se však shodují pouze čtyři z těchto oblastí. Za správně určené je považováno město Český Krumlov, které však určila pouhá třetina respondentů. Velmi preferovanými lokalitami jsou opět moravskoslezské hory Jeseníky a Beskydy. Tyto oblasti jsou zřejmě pro respondenty z brněnského regionu velmi významné a

pravděpodobně je většina z nich pravidelně navštěvuje. Přestože se tam jistě se zahraničními návštěvníky setkávají, nelze tato místa z hlediska návštěvnosti cizinců zařadit do předních pozic. Také u brněnských respondentů lze potvrdit předpoklad, že jejich výsledné pořadí je z části ovlivněno místem bydliště a vlastními zkušenostmi s cestováním.

Tabulka 39: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit ZCR dle respondentů z Brna

Pořadí	Uvedená lokalita	Podíl respondentů uvádějící danou lokalitu v mapách (%)
1.	**Praha**	99,3
2.	**Krkonoše**	89,7
3.	**Brno**	89,0
4.	**Karlovy Vary**	80,0
5.	**Šumava**	78,6
6.	**Jeseníky**	51,0
7.	**Beskydy**	32,4
8.	**Český Krumlov**	31,7
9.	**Ostrava**	26,9
10.	**Plzeň**	25,5

Zdroj: Vlastní šetření.

Obrázek 17: Nejčastěji uvedené lokality ZCR dle brněnských respondentů a nejvíce propagovaná místa v zahraničí

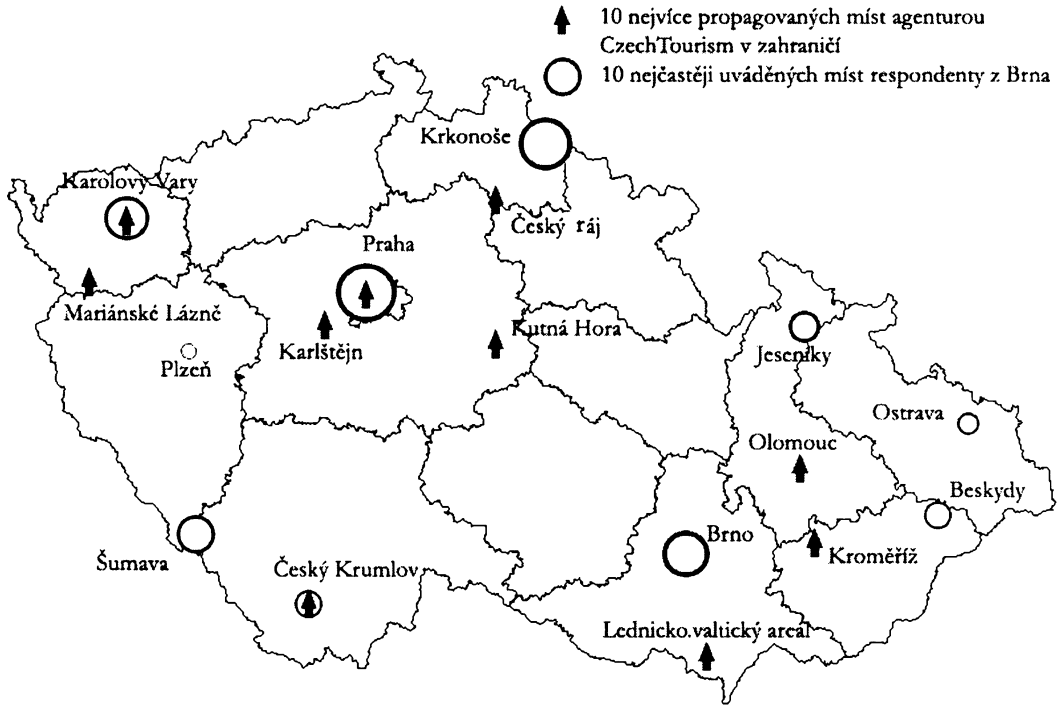

Zdroj: Vlastní šetření.

V pořadí sestaveném respondenty s ostravského regionu (obrázek 18 a tabulka 40) zaujímá první místo hlavní město Praha, jež bylo uvedeno všemi dotazovanými respondenty. Z dalších oblastí, která jsou preferována nadpoloviční většinou respondentů a souhlasí s oficiálními výsledky v tabulce 33, lze jmenovat pouze Karlovy Vary a Krkonoše. Z pořadí sestaveného dle respondentů z Ostravska je patrné, že nadpoloviční těchto respondentů uvedla Ostravu jako lokalitu významnou pro příjezdový zahraniční cestovní ruch. V první desítce jsou také chybně preferovány blízké hory Jeseníky a Beskydy. Správně je do pořadí zařazena Olomouc, jejíž vzdálenost je od jejich regionu poměrně blízká. Tato skutečnost potvrzuje předem dané očekávání, že na výsledném pořadí respondentů se v určité míře projeví vliv místa bydliště. Studenti z ostravského regionu zaznamenaly shodu s oficiálním pořadím ve 4 lokalitách.

Tabulka 40: Pořadí nejčastěji uvedených lokalit ZCR dle respondentů z Ostravska

Pořadí	Uvedená lokalita	Podíl respondentů uvádějící danou lokalitu v mapách (%)
1.	**Praha**	100
2.	**Karlovy Vary**	82,5
3.	**Brno**	81,3
4.	**Krkonoše**	78,1
5.	**Šumava**	66,9
6.	**Ostrava**	53,8
7.	**Jeseníky**	45,6
8.	**Olomouc**	40,0
9.	**Plzeň**	36,9
10.	**Beskydy**	31,3

Zdroj: Vlastní šetření.

Obrázek 18: Nejčastěji uvedené lokality ZCR dle ostravských respondentů a nejvíce propagovaná místa v zahraničí

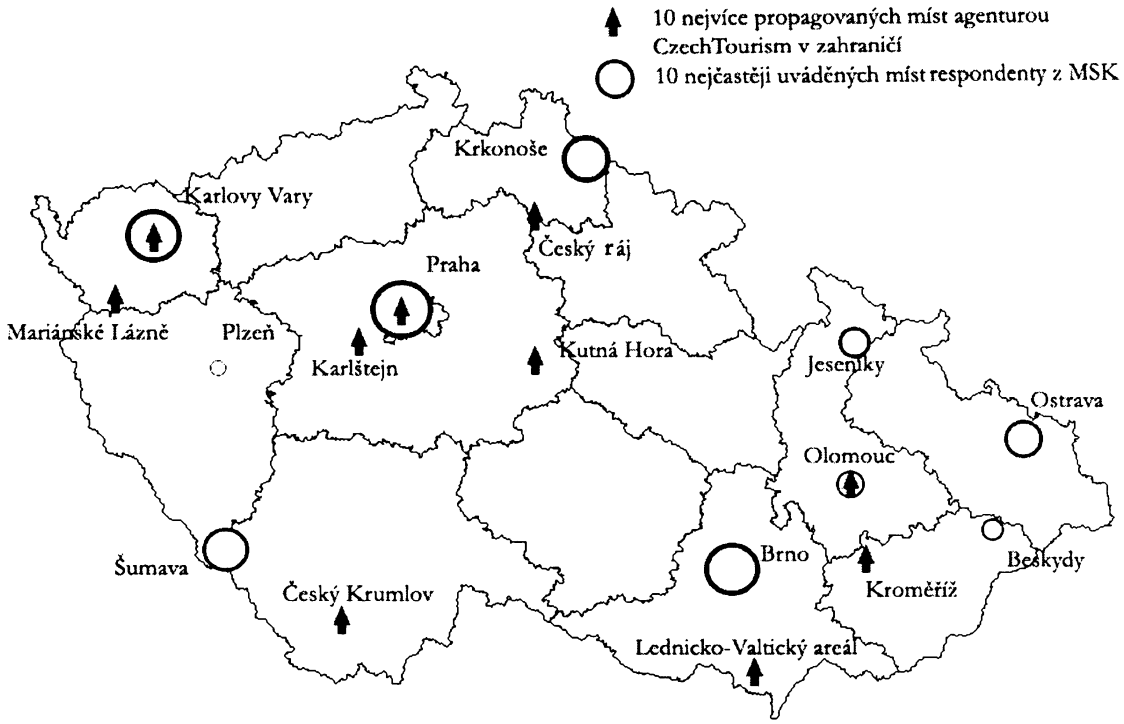

Zdroj: Vlastní šetření.

Celkové shrnutí hodnocení správného zakreslení míst zahraničního cestovního ruchu dle jednotlivých regionů je znázorněno v tabulce 41.

Tabulka 41: Pořadí nejvíce propagovaných míst a Krkonoš dle regionů

Nejvíce propagované destinace pro ZCR+ Krkonoše	Regiony		
	Praha	Brno	Ostrava
Praha	1.	1.	1.
Karlovy Vary	2.	4.	2.
Český Krumlov	9.	8.	13.
Český ráj	16.	25.	30.
Olomouc	20.	13.	8.
Kutná Hora	22.	47.	45.
Karlštejn	7.	17.	17.
Lednicko-Valtický areál	42.	19.	46.
Kroměříž	68.	46.	55.
Mariánské Lázně	15.	18.	16.
Krkonoše	2.	2.	4.
Součet pořadí	204	200	237

Zdroj: Vlastní šetření.

Poznámka: V hodnocení správnosti uvedených míst z hlediska příjezdového cestovního ruchu jsou za správně uvedené hodnoceny také Krkonoše, přestože nejsou součástí tabulky sestavené dle propagace. Krkonoše jsou oblastí, jež je hojně navštěvovaná zahraničními turisty i bez potřeby propagace.

Tabulka 41 ukazuje, že nejlepší znalosti o zahraničním příjezdovém cestovním ruchu vykazují brněnští studenti, naopak nejhorších výsledků dosahují stejně jako v případě domácího cestovního ruchu studenti ostravští. Tabulka také zaznamenává lepší umístění lokalit, nacházejících se blíže k danému regionu. Tuto skutečnost dokazuje například sedmé místo Karlštejna u pražských respondentů, osmé místo Olomouce u ostravských respondentů. Dalšími příklady jejichž pořadí se s rostoucí vzdáleností od respondentova bydliště zhoršuje tvoří Český ráj, Lednicko-valtický areál. Pořadí těchto dvou lokalit společně s Kroměříží je u všech respondentů velmi podceněno.

7. ZÁVĚR

Hlavním cílem této diplomové práce byla analýza znalostí spjatými s problematikou cestovního ruchu Česka respondentů z řad žáků a studentů základních, středních a jedné vysoké školy ve třech českých regionech: pražském, brněnském a ostravském. Práce si ovšem kladla také druhý didaktický cíl - zhodnocení kvality tvarů map a také zhodnocení přesnosti zakreslení jednotlivých destinací cestovního ruchu.

Základním předpokladem úspěšných výsledků takto vymezeného tématu byl dostatečný sběr vzorků dat, tedy dostatečný počet nakreslených mentálních map za požadované kategorie respondentů. Sběr dat pro účely této práce probíhal od prosince roku 2004 do prosince roku 2005 a konečný soubor čítal celkem 856 mentálních map. Dotazníky byly zadány na třech základních školách, pěti gymnáziích a jedné vysoké škole se zaměřením na geografické obory. Jednotlivé vzorky map byly získávány během vlastního terénního šetření na základních a středních školách v Praze, Brně a Moravskoslezském kraji (konkrétně v Karviné a v Havířově). Vysoké školství v práci zastupuje Přírodovědecká fakulta v Praze - geografické obory. Aktivní sběr dat byl doplněn dalšími dostupnými daty, která nejčastěji pochází z publikací agentury CzechTourism. Jedná se především o údaje zabývající se domácím cestovním ruchem. Data za příjezdový zahraniční cestovní ruch jsou dostupná pouze na regionální úrovni, jako kvalitativně stejná náhrada posloužily interní materiály agentury CzechTourism zabývající se nejpropagovanějšími místy Česka v zahraničí.

Po zkompletování a kategorizaci veškerých dat práce přistoupila k jejich analýze. První část, analýza mentálních map z didaktického hlediska, si kladla za cíl zhodnotit geografické znalosti a prostorové vnímání Česka u respondentů. Analytické hodnocení bylo zaměřeno na kvalitu zakreslení tvaru mapy Česka a správnosti lokace uvedených míst v mapě. Hlavní hypotézou první části analýzy byl předpoklad, že s rostoucím věkem se kvalita map bude zvyšovat. Na základě výsledku šetření však nelze tuto hypotézu jednoznačně potvrdit. Celkově byla zaznamenána v zachycení celkového tvaru Česka i lokaci jednotlivých míst tendence ke zlepšování mezi žáky základních, středních škol a vysokých škol. Tento přirozený průběh je samozřejmě spojen s vývojem myšlení a prostorového uvažování žáků, které koresponduje s typem školy. Výjimku, která však nastíněnou hypotézu vyvrací, prokázalo podrobnější sledování vývoje v rámci jednotlivých ročníků středních škol. Při hodnocení tvaru mentální mapy totiž zaznamenávali lepší výsledky studenti prvních a druhých ročníků středních škol oproti studentům ročníků třetích a čtvrtých. Čtvrté ročníky si vedli špatně také při hodnocení přesné lokace míst v rámci geografického prostoru Česka. Tato skutečnost je pravděpodobně způsobena

menší hodinovou dotací zeměpisu u vyšších ročníků středních škol či tématikou probírané látky, neboť problematikou Česka se studenti gymnázií zabývají ve druhém ročníku. Další výjimkou vedoucí k vyvrácení hypotézy představují výsledky lokace míst studentů prvních ročníků středních škol. Tito studenti dosahují horších výsledků v porovnání se žáky osmých a devátých tříd základní školy. Studenti vysoké školy dosáhli dle očekávání nejlepších výsledků ze všech hodnocených skupin respondentů. Nicméně vzhledem ke skutečnosti, že se jednalo o budoucí geografy, nedosahovalo jejich hodnocení nadprůměrných (vysokých) výsledků. Hypotézu tedy lze přijmout pouze částečně.

Druhá hypotéza vycházela z řady výzkumů hovořících o kvalitnějších schopnostech mužského pohlaví při kognitivním mapování již od brzkého věku. Bylo předpokládáno, že chlapci budou mít v porovnání s děvčaty přesnější a detailnější zákres mentální mapy. Tento předpoklad lze jednoznačně potvrdit při hodnocení lokalizace jednotlivých míst cestovního ruchu. Lepší výsledky chlapců byly zaznamenány ve všech ročnících, dívky dosahují podstatně horších výsledků ve srovnání s chlapci. Zajímavým se jeví výsledek vysokoškolských studentů, neboť také v této kategorii byly zaznamenány výrazně lepší výsledky mužů ve srovnání s ženami. Souhrnné výsledky výzkumu hodnocení tvaru zakreslených map však zaznamenaly skutečnost, že se rozdíly v kognitivním mapování mezi chlapci a děvčaty mění v závislosti na věku. Lepší výsledky chlapců se při tomto druhu hodnocení kognitivního mapování objevují až od patnáctého roku, od tohoto věku dosahují tvary zakreslených map u chlapců opakovaně lepší kvality. Hypotézu tedy nelze jednoznačně přijmout.

Třetí hypotézou této práce bylo tvrzení, že lokace míst bude ovlivněna geografickým faktorem - místem bydliště respondenta. Dle předpokladu měla být chybněji zakreslována místa vzdálenější od respondentova bydliště. V práci byla provedena dvojí analýza a kontrola tohoto předpokladu. Bylo dokázáno, že deset nejčastěji uváděných míst v každém regionu má nižší průměrnou vzdálenost než je průměrná vzdálenost většiny míst cestovního ruchu od centra daného regionu. Dále bylo prokázáno, že místa s podprůměrnou vzdáleností jsou ve srovnání s místy se vzdáleností nadprůměrnou v mentální mapě přesněji lokalizovaná. Obě analýzy přinesly kladné výsledky, hypotézu tedy lze potvrdit.

Hlavní hypotézou druhé části páce je přesnější určování míst a dosahování lepších výsledků v závislosti na vyšším stupni vzdělání. Je očekáváno, že s rostoucím vzděláním se bude představa studentů o nejnavštěvovanějších místech domácího i zahraničního příjezdového cestovního ruchu blížit skutečnosti.

7. ZÁVĚR

Stanovenou hypotézu lze jednoznačně potvrdit v případě zahraničního příjezdového cestovního ruchu. Žáci základních škol většinu propagovaných míst nespatřují jako hlavní centra pro zahraniční návštěvníky. Je to pravděpodobně ovlivněno tím, že žáci základních škol získávají malé množství informací o zahraničním cestovním ruchu. (Žáci 6. a 7. ročníků se nevěnují problematice Česka vůbec. Žáci 8. ročníků, kteří se touto tématikou zabývají, však ve svých učebnicích informace o příjezdovém cestovním ruchu nemají.) Nejlepšího výsledku dosáhli dle očekávání studenti vysoké školy, kteří jsou daleko více informováni o zahraniční návštěvnosti. Odlišná situace byla zaznamenána při hodnocení lokalit z hlediska domácího cestovního ruchu. Nejhorší výsledek byl dle předpokladu zaznamenán u žáků základních škol, kteří uváděli především horské oblasti a velká města. U těchto žáků pravděpodobně ovlivňovala rozhodování o volbě lokalit vlastní zkušenost (osobní návštěva) dané destinace. Překvapení je spojeno se studenty geografie na vysoké škole, kteří zaznamenali celkově horší výsledek ve srovnání se studenty gymnázií.

Z perspektivy jednotlivých míst je zaznamenáno podcenění významných míst z hlediska domácího i zahraničního příjezdového cestovního ruchu - Českého Krumlova, Karlštejna a především Kutné Hory. Částečnou odpověď lze nalézt v jejich menší velikosti, respektive omezení na jednu jedinou památku. Jejich menší velikost může vést k celkovému podcenění návštěvnosti, opačným případem jsou pak velká města či pohoří (např. Jeseníky či Beskydy). V hodnocení pořadí uvedených lokalit byla také zaznamenána určitá preference míst blízkých k příslušnému regionu.

Předložená diplomová práce představuje pouze dílčí příspěvek na cestě k analýze neustále se vyvíjejícího cestovního ruchu v České republice a především na jeho odrazu v mentálním prostoru. Mentální mapování může být pro další výzkum v oblasti cestovního ruchu široce využívané. Tato metoda může být například využita pro zachycení percepce či preference turistických oblastí (destinací, regionů) Česka u rozdílných skupin respondentů. Mentální mapy by mohly mít například určitý vliv při hodnocení potenciálu cestovního ruchu, při tvorbě či nabídce produktů cestovního ruchu. Zajímavé výsledky by mohlo přinést výzkumné šetření zaměřené na percepci destinací cestovního ruchu Česka zahraničními návštěvníky. Výsledky takovéto studie by poukazovaly na úspěšnost propagace destinací cestovního ruchu Česka v zahraničí.

Seznam použité literatury:

ATTL, P., NEJDL, K. (2004): Turismus I. Vysoká škola hotelová, Praha, 178 s.

BENEŠOVÁ, K. (2005): Cestovní ruch a rekreace v oblasti Lipenska. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 106 s.

BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. (2002): Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace. Karolinum, Praha, 212 s.

ČECH J. (1998): Malá encyklopedie cestovního ruchu. Idea servis, Praha 129 s.

ČERTÍK, M. (2001): Cestovní ruch – vývoj, organizace a řízení. OFF, Praha, 350 s.

ČERVINKA, P. a kol. (2003): Zeměpis České republiky: učebnice pro střední školy, ČGS, Praha, 95 s.

DOHNAL, V. a kol. (1981): Rajonizace cestovního ruchu ČSR. Merkur, Praha, 167 s.

DOWNS, R. M., STEA, D. (1977): Maps in Minds: Reflections on cognitive mapping. Harper&Row, New York, 284 s.

DOWNS, R. M., STEA, D. (1973): Image and Environment. Aldine Publishing Copany, Chicago, 440 s.

DRBOHLAV, D. (1993): Behaviorální přístup v geografii. In: Sýkora, L.: Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii. Praha, KSGRR, s. 31-44.

DRBOHLAV, D. (1991): Mentální mapa ČSFR – Definice, aplikace, podmíněnost. Sborník ČGS No. 3, s. 193-176.

DRBOHLAV, D. (1990): Regional and residenta preference of the population (example of high schoul students in three selected cities of the Czech republic). Acta Universitatis Carolinae Geographica 25, č. 2, s. 51-72.

FIALOVÁ, D. (1992): Současný stav a perspektivy rekreačních lokalit v těsném zázemí Prahy. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 70 s.

FRANCOVÁ, E. (2003): Cestovní ruch. PřF. UP, Oloumouc, 119 s.

GOLD, J. R. (1980): An introduction to behavioural geography. Oxford University Press, New York, 290 s.

GOLLEDGE, R. G., STIMSON, R. J. (1987): Analytical Behavioral Geography. Croom Helm, New York. 345 s.

GOLLEDGE, R. G., STIMSON, R. J. (1997): Spatial Behavior: A Geographical perspective. The Guilford Press, New York, 620 s.

GOULD, P., WHITE, R. (2002): Mental maps. Routledge, London, 172 s.

GOULD, P., WHITE, R. (1974): Mental maps. Penguin Books Inc., New York, 208 s.

HOLEČEK, M., MARIOT, P., STŘÍDA, M., (2001): Zeměpis cestovního ruchu. ČGS, Praha, 99 s.

HOLEČEK, M. a kol. (1997): Česká republika. Zeměpis pro 8. a 9. ročník základní školy a nižší ročníky víceletých gymnázií, Fortuna, Praha, 96 s.

HRALA, V. (1987): Geografie cestovního ruchu. Merkur, Praha, 141 s.

HRALA, V. (1997): Geografie cestovního ruchu. Idea – servis, Praha, 168 s.

CHALUPA, P., HORNÍK, S. (2001): Zeměpis pro 8. a 9. ročník základní školy: Zeměpis České republiky. SPN, Praha, 72 s.

JAKUBÍKOVÁ, D., JEŽEK, J., PAVLÁK, M. (1995): Cestovní ruch. Ekonomická fakulta ZČU, Plzeň, 281 s.

JOHNSTON, R. J., GREGORY, D., PRATT, G., WATTS, M. (eds) (2000): Dictionary of Human Geography. Blackwell Publisher Ltd, Oxford, 958 s.

KASTNER, J. a kol. (1999): Geografie 4, Česká republika. SPN, Praha, 88 s.

KASTNER, J. a kol. (1997): Zeměpis naší vlasti. ČGS, Praha, 96 s.

KITCHIN, R., BLADES, M (2002): The cognition of geographic space. Tauris, London, 241 s.

KITCHIN, R, FREUNDSHUCH, S. (2000): Cognitive mapping: past, present and future. Routledge, London, 266 s.

KOPAČKA, L. (2001): Regionalizace cestovního ruchu v ČR. Studijní text. KSGRR PřF UK, 6 s.

KOTRBA, M. (1968): Rajonizace cestovního ruchu v ČSSR. Merkur, Praha, 241 s.

KÜHNLOVÁ, H. (2002): Zeměpis naší vlasti: pracovní sešit. ČGS, Praha, 40 s.

KÜHNLOVÁ, H. (1999): Kapitoly z didaktiky geografie. Karolinum, Praha, 145 s.

LORENC, P. (1998): Česká republika. Moby Dick, Praha, 192 s.

LYNCH, K. (1960): The Image of the City. The M.I.T. Press, Cambridge, 202 s.

MAC EACHREN, A. M. (1991): The role of maps in spatial knowledge acquistion. The cartographic journal, 28, č. 2, s. 152-162.

MALÁ, V., (1999): Cestovní ruch. Vybrané kapitoly. VŠE, Praha 97 s.

MALÁ, V. a kol. (2002): Základy cestovního ruchu. VŠE, Praha 83 s.

MARIOT, P. (1983): Geografia cestovného ruchu. Veda, Bratislava, 252 s.

MARIOT, P., MÜLLEROVÁ, V. (1992): Zeměpis cestovního ruchu. Veda, Bratislava, 252 s.

MIRVALD, S. a kol. (1994): Geografie cestovního ruchu. PF ZČU, Plzeň, 110 s.

MIŠTERA, L., WAHLA, A., MAŠKOVÁ, D. (1996): Zeměpis České republiky: učebnice zeměpisu pro základní školy a nižší ročníky osmiletých gymnázií, Prospektrum, Praha, 87 s.

NOVOTNÁ, M. a kol. (1995): Česká republika. Scientia, Praha, 147 s.

PÁSKOVÁ, M. (2003): Změny geografického prostředí vyvolané rozvojem CR ve světě kriticko-realistické metodologie. disertační práce. PřF, UK, 201 s.

PÁSKOVÁ, M., ZELENKA, J. (2002): Cestovní ruch – výkladový slovník. MMR, Praha 448 s.

PAVLÍNEK, P. (1993): Anglo-americká geografie ve dvacátém století. In: Sýkora, L.:Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii. Praha, KSGRR, s. 9-23.

PETERSON, M. P. (1987): The mantal image in cartographic communication. The cartogrphic journal, 24, č. 1, s. 35-41.

PIAGET, J.,INHELDEROVÁ, B. (1970): Psychologie dítěte. SPN, Praha, 115 s.

PIAGET, J. (1966): Psychologie inteligence. SPN, Praha, 147 s.

RUX, J., VANĚČKOVÁ, M. (2003): Zeměpis pro 8. a 9. ročník základní školy: zeměpis České republiky: pracovní sešit. SPN, Praha, 51 s.

SAARINEN, T., SEAMON, D., SELL, J. L. (1984): Environmental Perception and Behavior: An Inventory and Prospekt. The Department of Geography, The University of Chicago, Chicago, 268 s.

SPILKOVÁ, J. (2002): Nový fenomén nákupní centrum: Behaviorální přístupy v pražském kontextu. Magisterská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha 115 s.

STERNBERG, R.,J. (2002): Kognitivní psychologie. Portál, Praha, 632 s.

ŠÍP, J. (1998): Rozvoj cestovního ruchu v Česku po roce 1989. Geografické rozhledy, č. 2, ČGS, Praha, s. 8-10.

ŠPRINCOVÁ, S. (1975): Úvod do geografie cestovního ruchu. PřF. UP, Olomouc, 86 s.

ŠTĚPÁNEK, V., KOPAČKA, L., ŠÍP, J. (2001): Geografie cestovního ruchu. PřF UK, Praha, 230 s.

ŠTÝRSKÝ, J. (2005): Mentální mapy v cestovním ruchu. C. O. T., únor, s. 64-66.

TVERSKY, B. (1992): Distortions in cognitive maps. Geoforum, 23, č. 2, s. 131-138.

VÁGNEROVÁ, M. (2000): Vývojová psychologie. Portál, Praha, 522 s.

VAŠKO, M. (2002): Cestovní ruch a regionální rozvoj. VŠE, Praha, 95 s.

VOŽENÍLEK, V., SZCZYRBA, Z. (2002): Česká republika. Prodos, Olomouc, 112 s.

WOKOUN, R., VYSTOUPIL, J. (1987): Geografie cestovního ruchu a rekreace. SPN, Praha, 250 s.

Ostatní materiály:

CzechTourism – interní materiály

HERINK, X., KASTNER, J. a kol. (2000): Školní atlas České republiky. Kartografie Praha, Praha, 32 s.

HOLEČEK, M., ČERVINKA, P. (2002): Obrazový atlas České republiky. Slováry, Praha, 64 s.

KLÍMOVÁ, E. a kol. (1999): Školní atlas České republiky. Geodézie Praha, Praha, 114 s.

Internetové zdroje dat:

Beskydy
[www.beskydy.ochranaprirody.cz/ - 25.2. 2006].

C.O.T business – internetový server cestovního ruchu
[http://www.cot.cz/].
[http://www.cot.cz/data/cesky/99_06/6_statistika1.htm - 12.1. 2006].

CzechTourism
[http://www.czechtourism.cz/].
[http://www.czechtourism.com/].
[http://www.czechtourism.cz/files/statistiky/Navstevnost_np.pdf - 6.1. 2006].
[http://www.czechtourism.cz/files/regiony/monitoring/monitoring_1_vyhodnoceni_2005_cr.pdf 7.1 2006].
[http://regionbulletin.czechtourism.cz/ 7.1 2006].
[http://bulletin.czechtourism.cz/ 7. 1. 2006].

Jeseníky
[www.jeseniky.ochranaprirody.cz/ - 25.2. 2006].

Jihomoravský kraj
[http://www.kr-jihomoravsky.cz/urad/orr/strategie/strategie_page10_tourism.html - 25.1. 2006].

Karlovarský kraj
[http://www.kr-karlovarsky.cz/kraj_cz/o_kraji_turista/ -3.2. 2006].

Města a obce
[www.mestaobce.cz – 1.3. 2006].

Ministerstvo pro místní rozvoj
[http://www.mmr.cz/upload/files/cestovni_ruch/Navrh_analyticke_casti_Koncepce.doc - 3.1.2006].

Moravskoslezský kraj
[www.kr-moravskoslezsky.cz/cr.html - 25.1 2006].
[http://www.kr-moravskoslezsky.cz/zip/analyza.pdf - 25.1 2006].
[http://www.kr-t.cz/zip/analyza.doc - 4.2. 2006].

Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (NIPOS)
[http://www.ipos-mk.cz/st_statistika.asp - 9.1. 2006].

Národní parky
[http://www.narodniparky.euweb.cz/ - 15.2. 2006].

Sdružení lázeňských míst ČR
[http://www.spas.cz/index.php-8.2. 2006]

Příloha 1: Formulář zadání úkolu

Načrtněte mapu České republiky.
Zakreslete 10 míst, které podle Vás nejvíce navštěvují čeští občané.
Jinou barvou zakreslete 10 míst, které podle Vás nejvíce navštěvují zahraniční návštěvníci.
Pozn. Některá místa se mohou samozřejmě shodovat, označte je prosím oběma barvami.

Název obce :
Typ školy : ZŠ SŠ VŠ
Rok narození :
Pohlaví :
Vzdělání : otce ZŠ SŠ VŠ
matky ZŠ SŠ VŠ

Příloha 2.: Výsledné indexy tvarů dle ročníků studia

Typ školy	Ročník	Počet respondentů	Výsledný index
ZŠ	6.	76	**2,81**
	7.	44	**3,13**
	8.	123	**2,76**
	9.	123	**2,78**
SŠ	1.	95	**2,51**
	2.	108	**2,51**
	3.	76	**2,65**
	4.	61	**2,59**

Zdroj: Vlastní šetření.

Příloha 3: Ukázka nekvalitní mentální mapy z kategorie žáků základních škol

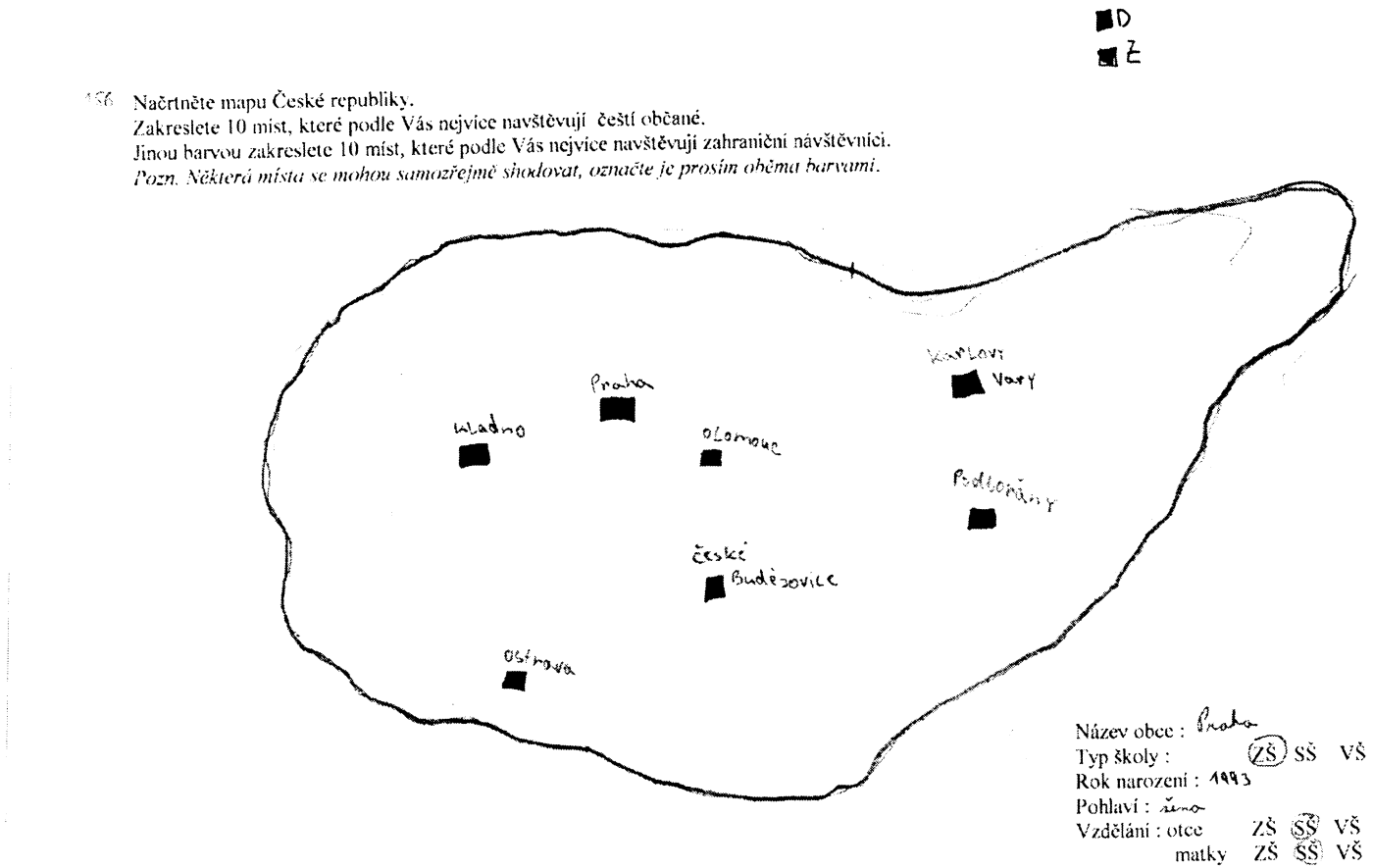

Zdroj: Vlastní šetření.

Příloha 4: Ukázka velmi kvalitní mentální mapy z kategorie žáků základních škol

Načrtněte mapu České republiky.
Zakreslete 10 míst, které podle Vás nejvíce navštěvují čeští občané.
Jinou barvou zakreslete 10 míst, které podle Vás nejvíce navštěvují zahraniční návštěvníci.
Pozn. Některá místa se mohou samozřejmě shodovat, označte je prosím oběma barvami.

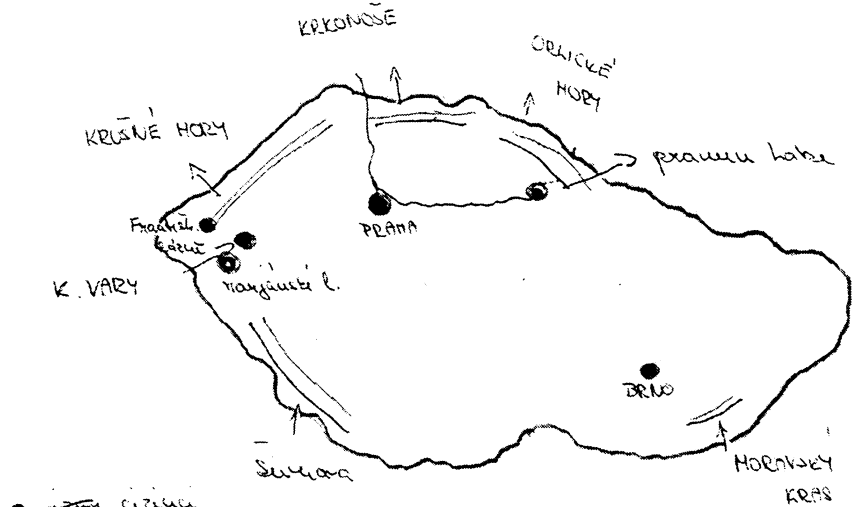

Název obce : Praha
Typ školy : (ZŠ) SŠ VŠ
Rok narození : [redacted]
Pohlaví : žena
Vzdělání : otce ZŠ (SŠ) VŠ
matky ZŠ (SŠ) VŠ

Zdroj: Vlastní šetření.

Příloha 5: Ukázka nekvalitní mentální mapy z kategorie studentů středních škol

237. Načrtněte mapu České republiky.
Zakreslete 10 míst, které podle Vás nejvíce navštěvují čeští občané.
Jinou barvou zakreslete 10 míst, které podle Vás nejvíce navštěvují zahraniční návštěvníci.
Pozn. Některá místa se mohou samozřejmě shodovat, označte je prosím oběma barvami.

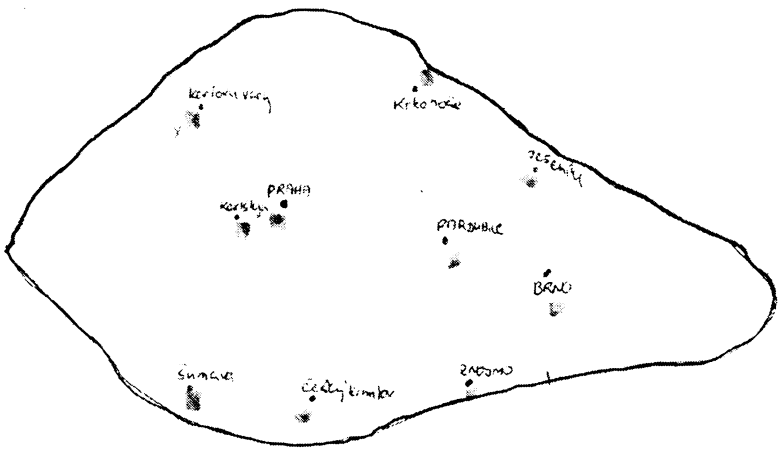

Název obce : PRAHA
Typ školy : ZŠ (SŠ) VŠ
Rok narození : 1987
Pohlaví : ŽENA
Vzdělání : otce ZŠ (SŠ) VŠ
matky ZŠ (SŠ) VŠ

Zdroj: Vlastní šetření.

Příloha 6: Ukázka velmi kvalitní mentální mapy z kategorie studentů středních škol

Načrtněte mapu České republiky.
Zakreslete 10 míst, které podle Vás nejvíce navštěvují čeští občané.*
Jinou barvou zakreslete 10 míst, které podle Vás nejvíce navštěvují zahraniční návštěvníci.**
Pozn. Některá místa se mohou samozřejmě shodovat, označte je prosím oběma barvami.

Název obce : BRNO
Typ školy : ZŠ (SŠ) VŠ
Rok narození : 88
Pohlaví : M
Vzdělání : otce ZŠ SŠ (VŠ)
matky ZŠ SŠ (VŠ)

Zdroj: Vlastní šetření.

Příloha 7: Ukázka nekvalitní mentální mapy z kategorie studentů vysokých škol

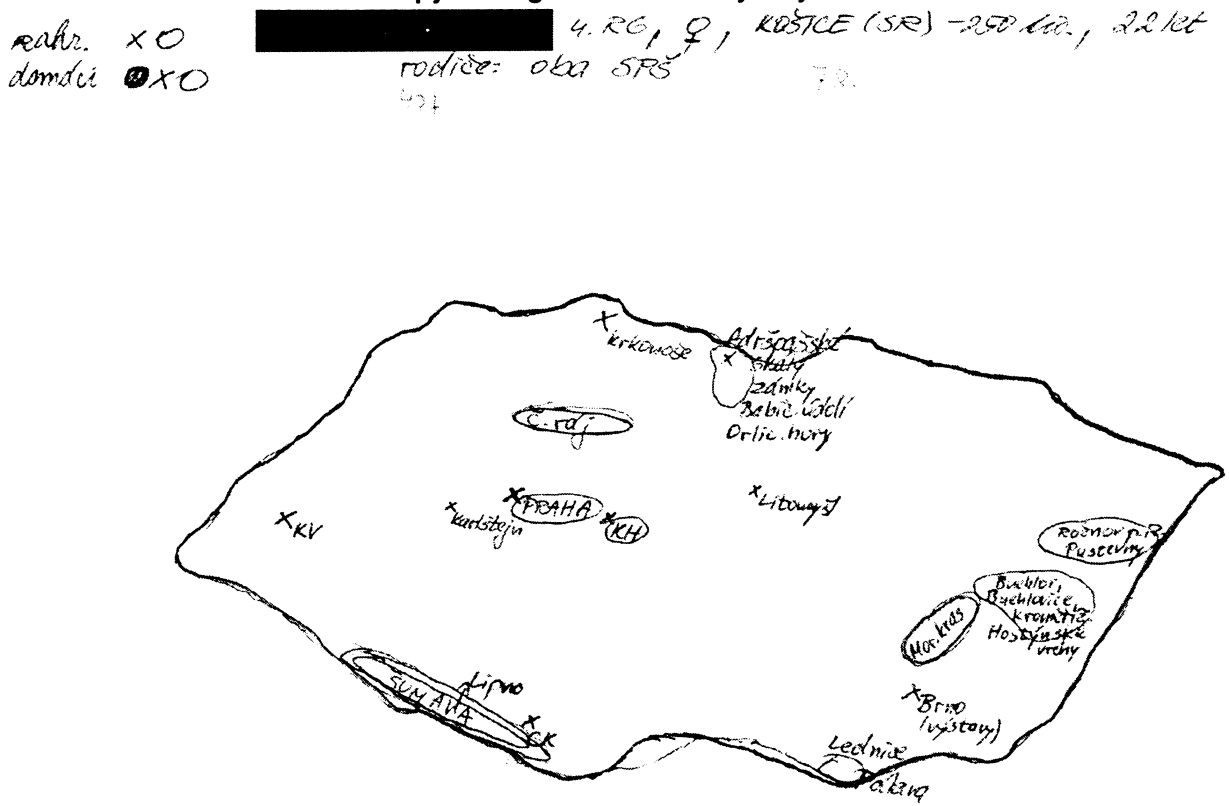

Zdroj: Vlastní šetření.

Příloha 8: Ukázka kvalitní mentální mapy z kategorie studentů vysokých

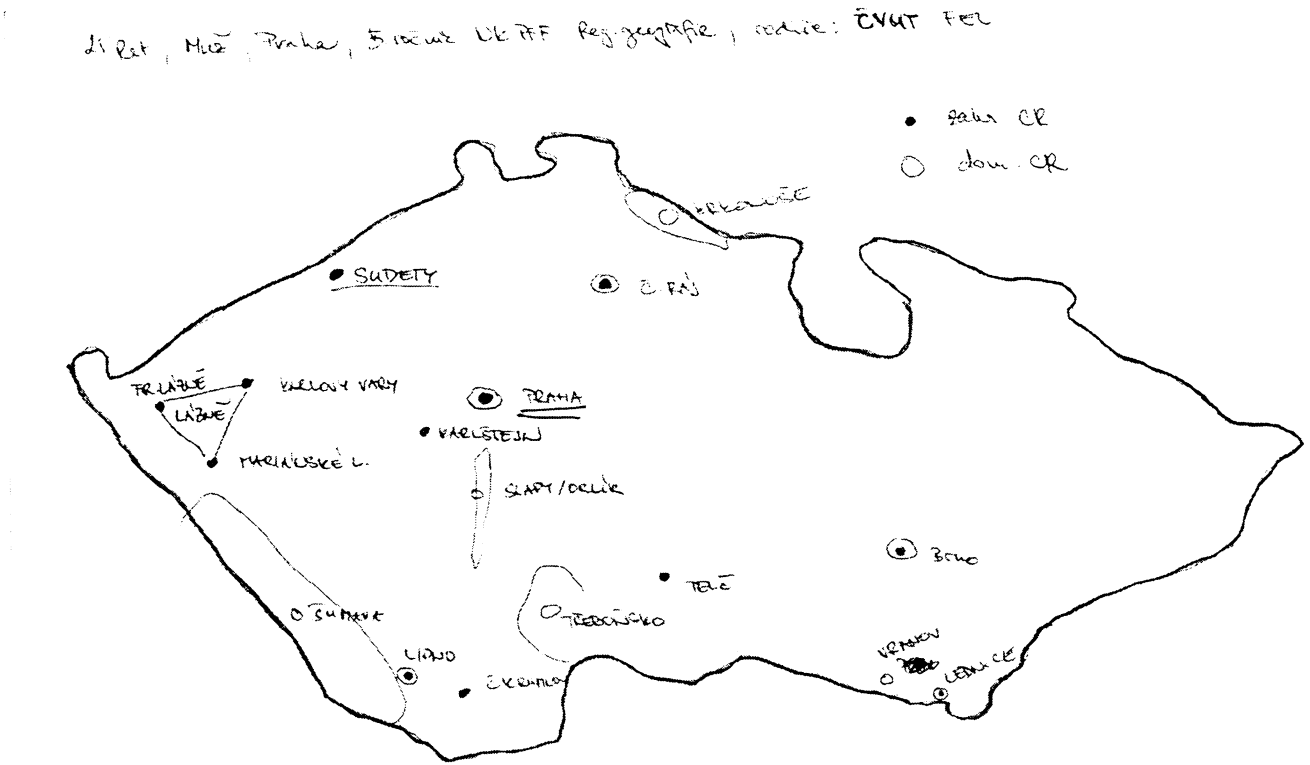

Zdroj: Vlastní šetření.

Příloha 9: Podíl map v jednotlivých kategoriích dle výsledného indexu

Výsledný index	% podíl map žáků ZŠ		% podíl map studentů SŠ		% podíl map studentů VŠ
	6.,7. ročník	8.,9. ročník	1.,2. ročník	3.,4. ročník	
1	x	x	0,50	x	1,3
1,33	x	0,8	3,0	1,4	6,7
1,5	0,8	1,6	1,5	0,7	0,7
1,67	0,0	4,1	6,4	5,1	8,0
1,83	1,7	2,8	3,5	3,6	3,3
2	7,5	5,7	14,4	12,3	12,7
2,17	2,5	4,9	4,5	5,1	4,0
2,33	11,7	10,6	12,4	9,4	14,0
2,5	4,2	3,7	4,0	5,1	5,3
2,67	10,0	14,2	17,3	17,4	13,3
2,83	5,0	4,9	6,4	2,2	3,3
3	17,5	19,5	10,4	16,7	14,0
3,17	5,8	1,6	3,0	5,1	2,7
3,33	16,7	12,6	7,4	9,4	2,7
3,5	1,7	2,0	1,5	0,7	2,0
3,67	9,2	8,1	4,0	3,6	4,0
3,83	0,8	0,0	x	1,4	0,0
4	5,0	2,8	x	0,7	2,0
Celkem	100	100	100	100	100

Zdroj: Vlastní šetření.

Příloha 10: Ukázka mapy se systémovou chybou - seskupení

Načrtněte mapu České republiky.
Zakreslete 10 míst, které podle Vás nejvíce navštěvují čeští občané.
Jinou barvou zakreslete 10 míst, které podle Vás nejvíce navštěvují zahraniční návštěvníci.
Pozn. Některá místa se mohou samozřejmě shodovat, označte je prosím oběma barvami.

Název obce :
Typ školy : ZŠ SŠ VŠ
Rok narození :
Pohlaví :
Vzdělání : otce ZŠ SŠ VŠ
matky ZŠ SŠ VŠ

Zdroj: Vlastní šetření.

Příloha 11: Ukázka mentální mapy se systémovou chybou – posun hlavního bodu

Načrtněte mapu České republiky.
- Zakreslete 10 míst, které podle Vás nejvíce navštěvují čeští občané.
- Jinou barvou zakreslete 10 míst, které podle Vás nejvíce navštěvují zahraniční návštěvníci.

Pozn. Některá místa se mohou samozřejmě shodovat, označte je prosím oběma barvami.

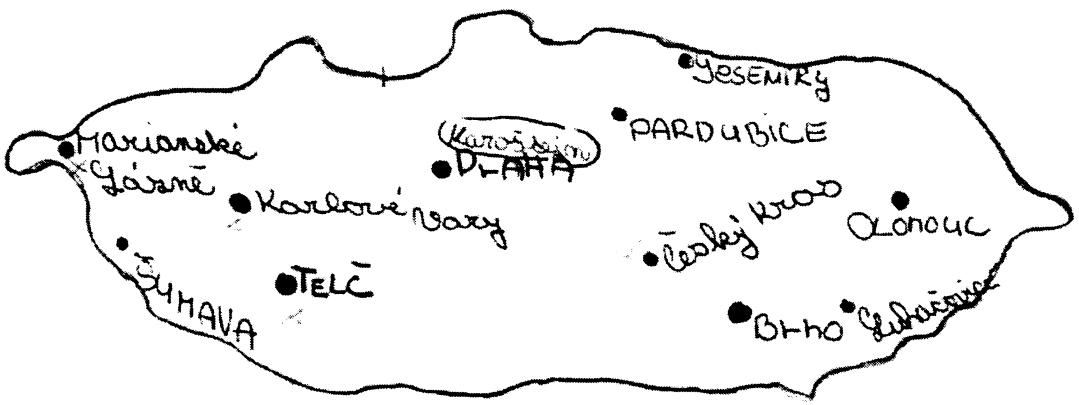

Název obce : Karviná
Typ školy : (ZŠ) SŠ VŠ
Rok narození : 1989
Pohlaví : žena
Vzdělání : otce ZŠ (SŠ) VŠ
matky ZŠ (SŠ) VŠ

Zdroj: Vlastní šetření.

Příloha 12: Celkový počet uvedených lokalit domácího cestovního ruchu

Pořadí	Uvedená lokalita	Absolutní počet výskytu lokality v mapách	Relativní četnost výskytu lokality v mapách (%)	Pořadí	Uvedená lokalita	Absolutní počet výskytu lokality v mapách	Relativní četnost výskytu lokality v mapách (%)
1.	Praha	847	98,9	41.	Bílé Karpaty	35	4,1
2.	Krkonoše	723	84,5	42.	Aš	34	4,0
3.	Šumava	669	78,2	43.	Jihlava	32	3,7
4.	Brno	598	69,9	44.	Mělník	31	3,6
5.	Karlovy Vary	476	55,6	45.	Ústí n. Labem	29	3,4
6.	Jeseníky	401	46,8	46.	Posázaví	27	3,2
7.	Plzeň	278	32,5	47.	Pálava	26	3,0
8.	Ostrava	258	30,1	48.	Český Les	25	2,9
9.	České Budějovice	254	29,7	49.	Říp	24	2,8
10.	Beskydy	248	29,0	50.	Adršpach	20	2,3
11.	Krušné hory	200	23,4	51.	Písek	19	2,2
12.	Moravský kras	194	22,7	52.	Dvůr Králové	18	2,1
13.	Olomouc	191	22,3	53.	Cheb	16	1,9
14.	Podyjí	184	21,5	54.	Kladno	16	1,9
15.	Český Krumlov	175	20,4	55.	Jindřichův Hradec	15	1,8
16.	Český Ráj	175	20,4	56.	Kroměříž	14	1,6
17.	Karlštejn	163	19,0	57.	Poděbrady	14	1,6
18.	Slapy	145	16,9	58.	Lužické Hory	13	1,5
19.	Liberec	142	16,6	59.	Rožnov	12	1,4
20.	Lipno	128	15,0	60.	Chomutov	9	1,1
21.	Hradec Králové	126	14,7	61.	Mladá Boleslav	9	1,1
22.	Jizerské hory	119	13,9	62.	Opava	9	1,1
23.	Pardubice	115	13,4	63.	Karviná	8	0,9
24.	Třeboňsko	114	13,3	64.	Žďárské vrchy	7	0,8
25.	Mariánské Lázně	111	13,0	65.	Slavkov	6	0,7
26.	Český kras	86	10,0	66.	Terezín	6	0,7
27.	Orlík	69	8,1	67.	Příbram	5	0,6
28.	Zlín	66	7,7	68.	Třebíč	5	0,6
29.	Orlické Hory	65	7,6	69.	Klatovy	4	0,5
30.	Českos. Švýcarsko	62	7,2	70.	Konopiště	4	0,5
31.	Máchovo jezero	62	7,2	71.	Litomyšl	4	0,5
32.	Telč	59	6,9	72.	Strakonice	4	0,5
33.	Znojmo	57	6,7	73.	Vsetín	4	0,5
34.	Česká Vysočina	56	6,5	74.	Český Těšín	3	0,4
35.	Kutná Hora	49	5,7	75.	Domažlice	2	0,2
36.	Lednicko-Valtický areál	46	5,4	76.	Železné Hory	2	0,2
37.	Františkovy Lázně	38	4,4	77.	Česká Lípa	1	0,1
38.	Hluboká n. Vlt.	38	4,4				
39.	Luhačovice	37	4,3				
40.	Tábor	36	4,2				

Zdroj: Vlastní šetření.

Příloha 13: Celkový počet uvedených lokalit pro zahraniční příjezdový cestovní ruch

Pořadí	Uvedená lokalita	Absolutní počet výskytu lokality v mapách	Relativní počet výskytu lokality v mapách (%)	Pořadí	Uvedená lokalita	Absolutní počet výskytu lokality v mapách	Relativní počet výskytu lokality v mapách (%)
1.	Praha	854	99,8	41.	Tábor	22	2,6
2.	Krkonoše	742	86,7	42.	Český Les	21	2,5
3.	Karlovy Vary	671	78,4	43.	Česká Vysočina	19	2,2
4.	Brno	629	73,5	44.	Máchovo jezero	19	2,2
5.	Šumava	575	67,2	45.	Poděbrady	19	2,2
6.	Český Krumlov	322	37,6	46.	Bílé Karpaty	18	2,1
7.	Plzeň	282	32,9	47.	Mělník	18	2,1
8.	Karlštejn	273	31,9	48.	Jindřichův Hradec	17	2,0
9.	Jeseníky	255	29,8	49.	Písek	15	1,8
10.	České Budějovice	240	28,0	50.	Dvůr Králové	12	1,4
11.	Ostrava	237	27,7	51.	Lužické Hory	12	1,4
12.	Krušné hory	198	23,1	52.	Adršpach	10	1,2
13.	Olomouc	181	21,1	53.	Konopiště	10	1,2
14.	Mariánské Lázně	150	17,5	54.	Terezín	10	1,2
15.	Beskydy	145	16,9	55.	Orlík	9	1,1
16.	Moravský kras	141	16,5	56.	Teplice	9	1,1
17.	Liberec	130	15,2	57.	Kroměříž	8	0,9
18.	Podyjí	124	14,5	58.	Kladno	7	0,8
19.	Pardubice	115	13,4	59.	Mladá Boleslav	7	0,8
20.	Hradec Králové	111	13,0	60.	Pálava	7	0,8
21.	Český ráj	99	11,6	61.	Slavkov	7	0,8
22.	Kutná Hora	91	10,6	62.	Říp	5	0,6
23.	Telč	89	10,4	63.	Třebíč	5	0,6
24.	Jizerské hory	87	10,2	64.	Beroun	4	0,5
25.	Františkovy Lázně	73	8,5	65.	Litomyšl	4	0,5
26.	Hluboká n. Vl.	72	8,4	66.	Rožnov	4	0,5
27.	Český kras	60	7,0	67.	Strakonice	4	0,5
28.	Lednicko-Valtický areál	59	6,9	68.	Domažlice	3	0,4
29.	Třeboňsko	56	6,5	69.	Chomutov	3	0,4
30.	Českos. Švýcarsko	55	6,4	70.	Opava	3	0,4
31.	Orlické hory	49	5,7	71.	Přibram	3	0,4
32.	Slapy	48	5,6	72.	Vsetín	3	0,4
33.	Znojmo	46	5,4	73.	Český Těšín	2	0,2
34.	Zlín	43	5,0	74.	Klatovy	1	0,1
35.	Cheb	39	4,6	75.	Posázaví	1	0,1
36.	Lipno	32	3,7	76.	Žďárské vrchy	1	0,1
37.	Jihlava	29	3,4				
38.	Luhačovice	27	3,2				
39.	Aš	26	3,0				
40.	Ústí n. Labem	23	2,7				

Zdroj: Vlastní šetření.

Příloha 14: Nejčastěji uvedené lokality pro DCR a ZCR všemi dotazovanými respondenty

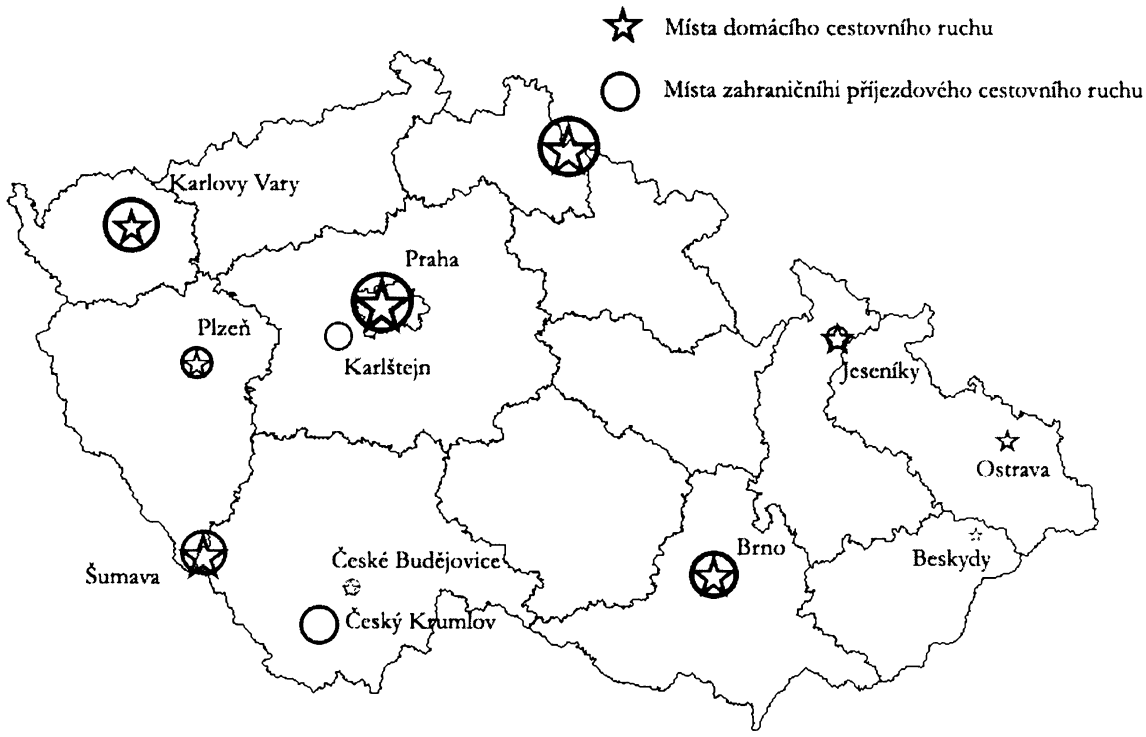

Zdroj: Vlastní šetření.

Příloha 15: Pořadí třiceti nejčastěji uváděných lokalit pro DCR dle typu školy

	Typ školy					
Pořadí	**ZŠ**	**Relativní četnost (%)**	**SŠ**	**Relativní četnost (%)**	**VŠ**	**Relativní četnost (%)**
1.	Praha	97,8	Praha	99,7	Praha	100,0
2.	Krkonoše	78,1	Krkonoše	85,9	Krkonoše	96,7
3.	Brno	76,5	Šumava	82,4	Šumava	88,7
4.	Šumava	69,9	Brno	75,0	Karlovy Vary	51,3
5.	Karlovy Vary	58,7	Karlovy Vary	54,1	Jeseníky	48,7
6.	Ostrava	48,6	Jeseníky	53,5	Český ráj	43,3
7.	Plzeň	44,0	České Budějovice	32,6	Brno	42,0
8.	Jeseníky	39,9	Beskydy	30,0	Moravský kras	39,3
9.	České Budějovice	34,2	Plzeň	29,7	Beskydy	38,0
10.	Krušné hory	27,6	Český Krumlov	27,4	Podyjí	37,3
11.	Beskydy	24,3	Olomouc	26,5	Třeboňsko	37,3
12.	Olomouc	23,2	Ostrava	22,9	Český Krumlov	33,3
13.	Liberec	21,3	Podyjí	22,6	Lipno	33,3
14.	Hradec Králové	20,8	Krušné hory	21,5	Slapy	23,3
15.	Moravský kras	19,4	Karlštejn	19,4	Českos. Švýcarsko	22,7
16.	Karlštejn	19,1	Slapy	19,4	Orlík	20,0
17.	Pardubice	16,9	Český ráj	18,8	Máchovo jezero	19,3
18.	Jizerské hory	15,0	Moravský kras	18,8	Český kras	18,0
19.	Podyjí	13,9	Liberec	16,8	Karlštejn	18,0
20.	Mariánské Lázně	13,4	Pardubice	15,0	Krušné hory	17,3
21.	Český ráj	12,6	Hradec Králové	13,2	Mariánské Lázně	14,7
22.	Lipno	12,3	Jizerské hory	12,9	Posázaví	14,0
23.	Slapy	12,0	Mariánské Lázně	11,8	Jizerské hory	13,3
24.	Zlín	10,9	Česká Vysočina	11,2	Telč	12,7
25.	Český kras	10,4	Třeboňsko	10,0	České Budějovice	12,0
26.	Český Krumlov	8,7	Lipno	9,7	Lednicko-Valtický areál	12,0
27.	Bílé Karpaty	7,7	Kutná Hora	8,8	Olomouc	10,7
28.	Orlické Hory	7,1	Orlické Hory	8,5	Plzeň	10,7
29.	Znojmo	6,8	Telč	8,2	Pálava	9,3
30.	Třeboňsko	6,6	Znojmo	7,9	Kutná Hora	6,7

Zdroj: Vlastní šetření.

Příloha 16: Pořadí třiceti nejnavštěvovanějších lokalit pro DCR dle regionu

	Region					
Pořadí	**Praha**	**Relativní četnost (%)**	**Brno**	**Relativní četnost (%)**	**Ostravsko**	**Relativní četnost (%)**
1.	Praha	97,8	Praha	100,0	Praha	100,0
2.	Krkonoše	83,8	Krkonoše	85,5	Brno	85,0
3.	Šumava	75,3	Brno	83,4	Krkonoše	73,8
4.	Brno	69,3	Šumava	81,4	Šumava	72,5
5.	Karlovy Vary	55,6	Jeseníky	70,3	Jeseníky	59,4
6.	Plzeň	40,6	Karlovy Vary	57,2	Karlovy Vary	58,1
7.	České Budějovice	36,9	Beskydy	42,1	Ostrava	55,6
8.	Jeseníky	32,7	Olomouc	29,0	Beskydy	50,6
9.	Ostrava	31,4	Ostrava	28,3	Olomouc	44,4
10.	Krušné hory	27,4	Moravský kras	26,9	Plzeň	38,8
11.	Karlštejn	27,2	Plzeň	25,5	České Budějovice	32,5
12.	Liberec	25,4	České Budějovice	24,8	Hradec Králové	24,4
13.	Jizerské hory	20,4	Podyjí	24,8	Krušné hory	19,4
14.	Český Krumlov	19,2	Krušné hory	22,8	Zlín	18,8
15.	Český ráj	19,2	ČM vrchovina	17,9	Pardubice	18,1
16.	Moravský kras	19,2	Pardubice	17,9	Podyjí	15,0
17.	Slapy	18,0	Český Krumlov	17,2	Český Krumlov	14,4
18.	Podyjí	17,0	Třeboňsko	16,6	Liberec	14,4
19.	Hradec Králové	16,2	Orlické Hory	15,2	Mariánské Lázně	13,8
20.	Lipno	16,0	Český ráj	13,8	Slapy	12,5
21.	Olomouc	15,5	Slapy	12,4	Moravský kras	11,9
22.	Pardubice	14,5	Hradec Králové	11,7	Karlštejn	10,6
23.	Český kras	14,0	Lednicko-Valtický areál	11,7	Luhačovice	10,6
24.	Mariánské Lázně	13,5	Telč	11,0	Český ráj	8,1
25.	Beskydy	12,2	Luhačovice	10,3	Znojmo	8,1
26.	Kutná Hora	8,7	Mariánské Lázně	9,0	Dvůr Králové	7,5
27.	Orlík	8,2	Jizerské hory	8,3	Bílé Karpaty	6,3
28.	Máchovo jezero	7,2	Znojmo	7,6	Českos. Švýcarsko	6,3
29.	Mělník	7,0	Karlštejn	6,9	Františkovy Lázně	6,3
30.	Tábor	7,0	Liberec	6,9	Orlické Hory	5,6

Zdroj: Vlastní šetření.

Příloha 17: Pořadí třiceti nejčastěji uváděných lokalit pro ZCR dle typu školy

	Typ školy					
Pořadí	**ZŠ**	**Relativní četnost (%)**	**SŠ**	**Relativní četnost (%)**	**VŠ**	**Relativní četnost (%)**
1.	Praha	99,5	Praha	100,0	Praha	100,0
2.	Krkonoše	79,5	Krkonoše	89,7	Krkonoše	97,3
3.	Brno	74,3	Karlovy Vary	87,1	Karlovy Vary	95,3
4.	Šumava	65,3	Brno	73,2	Český Krumlov	76,7
5.	Karlovy Vary	63,4	Šumava	69,7	Brno	72,0
6.	Ostrava	44,0	Český Krumlov	48,2	Šumava	66,0
7.	Plzeň	39,6	Jeseníky	34,4	Karlštejn	51,3
8.	Jeseníky	31,1	Karlštejn	31,2	Telč	32,0
9.	České Budějovice	29,2	Plzeň	30,9	Kutná Hora	26,7
10.	Krušné hory	25,1	České Budějovice	30,0	Mariánské Lázně	22,0
11.	Karlštejn	24,6	Krušné hory	25,6	Olomouc	21,3
12.	Beskydy	21,6	Olomouc	20,6	Plzeň	21,3
13.	Olomouc	21,6	Ostrava	20,6	České Budějovice	20,7
14.	Hradec Králové	20,5	Podyjí	19,7	Lednicko-Valtický areál	19,3
15.	Liberec	19,7	Mariánské Lázně	19,4	Františkovy Lázně	18,7
16.	Moravský kras	17,2	Beskydy	15,6	Moravský kras	17,3
17.	Pardubice	16,9	Moravský kras	15,3	Jeseníky	16,0
18.	Mariánské Lázně	13,9	Pardubice	14,7	Třeboňsko	16,0
19.	Český Krumlov	11,7	Liberec	13,5	Českosas.Švýcarsko	15,3
20.	Jizerské hory	10,9	Český ráj	12,4	Český ráj	13,3
21.	Podyjí	10,7	Kutná Hora	12,4	Krušné hory	12,7
22.	Český ráj	10,1	Hluboká n. Vlt.	12,1	Podyjí	12,0
23.	Zlín	9,0	Jizerské hory	10,6	Český kras	11,3
24.	Orlické hory	8,5	Hradec Králové	9,7	Hluboká n. Vlt.	11,3
25.	Český kras	8,2	Telč	9,1	Cheb	10,0
26.	Ústí n. Labem	6,0	Lednicko-Valtický areál	7,9	Beskydy	8,7
27.	Jihlava	5,7	Slapy	7,6	Liberec	8,0
28.	Františkovy Lázně	5,5	Františkovy Lázně	7,4	Jizerské hory	7,3
29.	Lipno	5,5	Znojmo	6,5	Orlické hory	4,0
30.	Znojmo	5,2	Aš	4,4	Ostrava	4,0

Zdroj: Vlastní šetření.

Příloha 18: Pořadí třiceti nejčastěji uváděných lokalit pro ZCR dle regionů

	Region					
Pořadí	**Praha**	**Relativní četnost (%)**	**Brno**	**Relativní četnost (%)**	**Ostravsko**	**Relativní četnost (%)**
1.	Praha	99,8	Praha	99,3	Praha	100,0
2.	Krkonoše	85,0	Krkonoše	89,7	Karlovy Vary	82,5
3.	Karlovy Vary	69,8	Brno	89,0	Brno	81,3
4.	Brno	65,3	Karlovy Vary	80,0	Krkonoše	78,1
5.	Šumava	63,6	Šumava	78,6	Šumava	66,9
6.	Plzeň	38,4	Jeseníky	51,0	Ostrava	53,8
7.	Karlštejn	36,7	Beskydy	32,4	Jeseníky	45,6
8.	České Budějovice	33,4	Český Krumlov	31,7	Olomouc	40,0
9.	Český Krumlov	30,7	Ostrava	26,9	Plzeň	36,9
10.	Krušné hory	26,4	Plzeň	25,5	Beskydy	31,3
11.	Ostrava	26,4	Krušné hory	24,8	České Budějovice	28,1
12.	Jeseníky	20,9	Moravský kras	22,8	Hradec Králové	25,0
13.	Liberec	20,9	Olomouc	21,4	Český Krumlov	23,8
14.	Moravský kras	17,7	České Budějovice	20,7	Krušné hory	23,1
15.	Mariánské Lázně	17,5	Podyjí	20,7	Pardubice	20,0
16.	Český ráj	14,7	Pardubice	17,2	Mariánské Lázně	17,5
17.	Jizerské hory	14,2	Karlštejn	15,9	Karlštejn	16,3
18.	Pardubice	13,7	Mariánské Lázně	13,1	Liberec	15,6
19.	Hradec Králové	13,5	Lednicko-Valtický areál	10,3	Podyjí	14,4
20.	Olomouc	13,5	Hradec Králové	9,7	Zlín	13,1
21.	Podyjí	13,2	Jizerské hory	9,7	Františkovy Lázně	10,0
22.	Kutná Hora	11,7	Telč	9,7	Luhačovice	8,1
23.	Český kras	10,0	Orlické hory	9,0	Znojmo	8,1
24.	Beskydy	8,7	Třeboňsko	9,0	Moravský kras	6,9
25.	Hluboká n. Vlt.	8,5	Český ráj	8,3	Slapy	6,3
26.	Orlické hory	6,2	Hluboká n. Vlt.	8,3	Ústí n. Labem	6,3
27.	Slapy	6,2	Luhačovice	8,3	Bílé Karpaty	5,6
28.	Lipno	6,0	Znojmo	6,9	Českos. Švýcarsko	5,6
29.	Františkovy Lázně	5,7	Liberec	6,2	Hluboká n. Vlt.	5,6
30.	Telč	5,7	Ústí n. Labem	6,2	Český ráj	5,0

Zdroj: Vlastní šetření.